

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

URSULA K. LE GUIN'İN “DÜNYANIN KIYISINDA DANS” İLE ADALET
AĞAOĞULU'NUN “DAMLA DAMLA GÜNLER” ESERLERİNİN
KARŞILAŞTIRILMASI

TEZİ YAZAN

GÜLŞAH KARAYEL

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Elmas ŞAHİN

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Bedri AYDOĞAN (Çukurova Üniversitesi)

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Sevin ARSLAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERSİN / EYLÜL / 2025

ONAY SAYFASI

aę Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne;

2023012010 numaralı öğrencimiz olan **Gölşah KARAYEL** tarafından hazırlanan **“Ursula K. Le Guin’in Dünyanın Kıyısında Dans ile Adalet Ağaoğlu’nun Damla Damla Günler Eserlerinin Karşılaştırılması”** başlıklı bu tez çalışması jürimiz tarafından oybirliği ile Ana Bilim Dalında **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

(Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır)

Üniv. içi –Jüri Asıl Üyesi- Tez Danışmanı– Jüri Başkanı: Prof. Dr. Elmas ŞAHİN

(Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır)

Üniv. içi – Jüri Üyesi: Prof. Dr. Sevin ARSLAN

(Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır)

Üniv. Dışı – Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Bedri AYDOĞAN

(Çukurova Üniversitesi)

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

(Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır)

12.09.2025

Doç. Dr. Saadet SAĞTAŞ TUTKUNCA

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’ndaki hükümlere tabidir.

İTHAF

Neslişah'a...

ETİK BEYANI

Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

12/09/2025

Gülşah KARAYEL

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmasının hazırlanmasında değerli katkılarını ve desteklerini esirgemeyen, bilgi ve tecrübeleriyle her aşamada yolumu aydınlatan, değerli danışmanım Prof. Dr. Elmas Şahin'e teşekkürü borç bilirim. Hayatım boyunca yanımda olan sevgileri sabırları ve dualarıyla beni her zaman destekleyen aileme sonsuz minnettarım. Ayrıca bu süreçte desteğini esirgemeyen, her zaman yanımda olan Aktaş'a içtenlikle teşekkür ederim.

Gülşah KARAYEL

ÖZ
URSULA K. LE GUIN’İN “DÜNYANIN KIYISINDA DANS” İLE ADALET
AĞAOĞLU’NUN “DAMLA DAMLA GÜNLER” ESERLERİNİN
KARŞILAŞTIRILMASI

Gülşah KARAYEL

Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Elmas ŞAHİN

Eylül 2025, 93 Sayfa

Türk edebiyatının önde gelen romancılarından, oyun yazarlarından ve denemecilerinden Adalet Ağaoğlu (1929-2020) eserlerinde toplumsal değişimleri, bireysel bunalımları ve toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri gibi konuları sıklıkla işlemiştir. Amerikan edebiyatında bilim kurgu ve fantezi türünün ustalarından Ursula K. Le Guin (1929- 2018) de eserlerinde toplumsal cinsiyet, siyaset, eşitsizlik gibi konuları kaleme almıştır. Adalet Ağaoğlu’nun *Damla Damla Günler I* adlı güncesi yazarın iç dünyasına ve toplumsal gözlemlerine odaklıyken, Ursula K. Le Guin’in *Dünyanın Kıyısında Dans* adlı deneme\eleştiri türündeki kitabı yazarın edebiyat ve toplumsal düşüncelerini içerir. Bu çalışmanın amacı, farklı coğrafyalarda ve farklı edebî geleneklerde üretilmiş olmalarına rağmen, bu iki eserin ortak ve ayrılan temalarını, görüş ve düşüncelerini karşılaştırmalı edebiyat bilimi ışığında ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Karşılaştırmalı edebiyat, kadın edebiyatı, okur merkezli yaklaşım, ütopya, distopya

ABSTRACT
**COMPARISON OF URSULA K. LE GUIN'S “DANCING AT THE EDGE
OF THE WORLD” AND “ADALET AĞAOĞLU'S DAMLA DAMLA
GÜNLER”**

Gülşah KARAYEL

Master’s Degree, Department of Turkish Language and Literature

Supervisor: Prof. Dr. Elmas ŞAHİN

Sebtember 2025, 93 Pages

Adalet Ağaoğlu (1929-2020), one of the leading novelists, playwrights and essayists of Turkish literature, frequently dealt with social changes, individual depressions and gender inequalities in her works. Ursula K. Le Guin (1929-2018), one of the masters of the science fiction and fantasy genre in American literature, also wrote about gender, politics and inequality in her works. While Adalet Ağaoğlu's diary *Damla Damla Günler I* focuses on the author's inner world and social observations, Ursula K. Le Guin's essay/criticism book *Dancing at the Edge of the World* contains the author's literary and social thoughts. The aim of this study is to reveal the common themes, views and ideas of these two works, despite being produced in different geographies and literary traditions, in the light of comparative literature.

Keywords: Comparative literature, women's literature, reader-centered approach, utopia, dystopia

ÖN SÖZ

Edebiyat, yalnızca kurgu ve gerçeklik arasında salınan bir anlatı sanatı değil; aynı zamanda bireyin ve toplumun düşünce dünyasını yansıtan, dönüştüren bir alandır. Bu tez çalışmasında, farklı coğrafyalarda, farklı dönemlerde yaşamış iki önemli kadın yazarın eserleri üzerinden edebiyatın bireysel ve toplumsal belleğe nasıl katkı sunduğunu, düşünsel üretimle yaşam deneyimi arasındaki bağı nasıl kurduğunu irdelemeye çalıştık.

Adalet Ağaoğlu'nun *Damla Damla Günler I* adlı güncesi ile Ursula K. Le Guin'in *Dünyanın Kıyısında Dans* adlı deneme/eleştiri kitabı, tür olarak farklı gibi görünseler de içerik düzeyinde benzeşen yönler taşımaktadır. Her iki metin de yazarlarının entelektüel birikimini, çağlarına dair gözlemlerini ve bireysel varoluşlarını edebiyat üzerinden nasıl inşa ettiklerini gözler önüne serer. Bu iki farklı sesi karşılaştırmak, yalnızca kadın yazarların yazıdaki yerini tartışmak açısından değil, aynı zamanda yazının bir düşünce biçimi olarak nasıl işlediğini anlamak açısından da değerli bir çaba olarak görülebilir.

Bu çalışmayı hazırlarken, yalnızca akademik bir araştırma yürütmekle kalmadık; aynı zamanda iki güçlü kalemin düşünce dünyasında bir yolculuğa çıktık. Bu nedenle bu çalışmanın, benzer metinleri karşılaştırarak derinlemesine okumalar yapmaya hevesli olan araştırmacılara ve edebiyat meraklılarına bir kapı aralaması düşüncesindeyiz.

Bu sürecin her aşamasında beni destekleyen hocam Prof. Dr. Elmas ŞAHİN'e ve sabrıyla yanımda olan aileme teşekkür ederim.

EYLÜL, 2025

İÇİNDEKİLER

KAPAK.....	i
ONAY SAYFASI	ii
İTHAF	iii
ETİK BEYANI	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ABSTRACT	vii
ÖN SÖZ	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
KISALTMALAR.....	xi
1.GİRİŞ.....	1
1.1. Çalışma Hakkında Genel Bilgiler.....	1
1.1.1. Araştırmanın Konusu	2
1.1.2. Araştırmanın Amacı.....	2
1.1.3. Araştırma Problemi.....	2
1.1.4. Problem Cümleleri	2
1.1.5. Araştırmanın Önemi.....	2
1.1.6. Araştırmanın Sayıtları (Varsayımları)	4
1.1.7. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlıkları	4
2.ADALET AĞAOĞLU VE URSULA GUİN	5
2.1. Adalet Ağaoğlu'nun Yaşamı, Edebi Yönü ve Eserleri	5
2.2. Ursula Guin'in Yaşamı, Edebi Yönü ve Eserleri.....	7
3. BULGULAR	11
3.1. Damla Damla Günler ile Dünyanın Kıyısında Dans Eserlerin Karşılaştırılması.....	11
3.1.1 Ataerkillik, Cinsiyetçilik ve Kadın.....	11
3.1.2.Kadın ve Edebiyat	18
3.1.3. Edebiyata Dair Görüşler ve Eleştiriler	22
3.1.4. Yazarlık ile Yazmak ile İlgili Görüşler	33
3.1.5.Ütopya Üzerine	39
3.1.6.Distopyal Yaklaşımlar.....	43
3.1.7. Siyasî Söylemler.....	46
3.1.8 Edebi Beslenme.....	53
3.1.8.1. Karanlığın Sol Eli ve Ölmeye Yatmak	53

3.1.8.2. Edebi Beslenmenin Kaynakları	53
4. SONUÇ	77
KAYNAKÇA	79

KISALTMALAR

Akt	: Aktaran
Çev	: Çeviren
Ed	: Editör
İst	: İstanbul
s	: Sayfa
Ağaoğlu	: Adalet Ağaoğlu
Guin	: Ursula K. Le Guin
D.K.D	: Dünyanın Kıyısında Dans
D.D.G	: Damla Damla Günler
Yay	:Yayınları
vb.	:Ve benzeri

1. GİRİŞ

Edebiyatın iki ayrı ucundan yükselen farklı iki ses; Adalet Ağaoğlu ve Ursula K. Le Guin. Biri Türk roman ve oyun yazarlığı alanında büyük bir iz bırakırken, diğeri bilim kurgu ve fantezi türünde öne çıkmıştır. Farklı ulusların yazarları olsalar da bu iki kadın yazarın ele aldıkları dönem ve karşılaştıkları sorunlar benzerlik göstermektedir.

Burada Ağaoğlu ve Guin'in *Damla Damla Günler* ile *Dünyanın Kıyısında Dans* adlı eserlerindeki kadın kimliğini, iki kadın yazarın topluma yabancılaşmalarını ve içe kapanıklıklarını, dönemlerinin siyasi yapısını, edebiyat-yazarlık, ütopya-distopya hakkındaki düşüncelerini, arayışlarını, toplumsal olaylara yaklaşımlarını, geçmiş ile gelecek arasındaki bağlarını ve değerlendirmelerini karşılaştırmalı edebiyat ışığında okur merkezli yaklaşım, alımlama estetiği ve feminist eleştirilerden faydalanarak incelemeye çalıştık. Literatüre bakıldığında Adalet Ağaoğlu ile Ursula K. Le Guin hakkında pek çok çalışmalar yapılmıştır. Fakat adı geçen eserler karşılaştırmalı edebiyat açısından incelenmemiştir. Dolayısıyla bu tez edebiyat dünyasına bu bağlamda katkı sağlayacak niteliktedir. Araştırma iki yazarın eserlerini benzeyen ve ayrılan yönleriyle karşılaştırıp değerlendirme odaklıdır.

Tezin giriş kısmında araştırmanın amacı, araştırmanın problemi, araştırmanın önemi, araştırmanın kapsamı ve sınırlılığı, ikinci bölümde *Damla Damla Günler* ile *Dünyanın Kıyısında Dans* 'taki ortaklıklar cinsiyetçilik, ütopya, distopya, edebiyat, yazarlık görüşleri ve edebi beslenme başlıkları altında toplanmıştır. Üçüncü bölümde eserlerle alakalı sonuçlar verilmiştir.

1.1. Çalışma Hakkında Genel Bilgiler

1.1.1. Araştırmanın Konusu

Adalet Ağaoğlu'nun *Damla Damla Günler* ile Ursula K. Le Guin' in *Dünyanın Kıyısında Dans* isimli eserleri karşılaştırmalı edebiyat yöntemi göz önünde bulundurularak okur merkezli yaklaşım, alımlama estetiği, feminist eleştiri gibi eleştirel kuramlardan faydalanılarak, yazar- okur- metin üçgeninde köprü

kurularak karşılaştırılıp incelenmiştir. Bu köprü, kadın-erkek eşitsizliğinin ve toplumun aksayan yönlerinin eleştirisini beraberinde getirmiştir.

1.1.2 Araştırmanın Amacı:

Türk ve Amerikan coğrafyasında yaşayan yazarların ortak sorunlarını belirtmek; geçmişten günümüze kadar süregelen kadın hakları sorununu iki kadın yazar gözünden görmek ve iki eserde ortak paydalar ile ayrışan noktaları tartışmak ve karşılaştırmasını yapmak tezimizin amacını oluşturmaktadır.

1.1.3. Araştırma Problemi

Birbirine yakın bir dönemde fakat farklı uluslarda yaşayan Adalet Ağaoğlu'nun *Damla Damla Günler* ve Ursula K. Le Guin'in *Dünyanın Kıyısında Dans* adlı eserlerin ortak ve ayrışan yönlerini tespit etmek ve iki yazarın feminizm, toplumsal ayrımcılık ve kadın hakları hakkındaki görüşleri araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

1.1.4. Problem Cümleleri

1. Adalet Ağaoğlu'nun *Damla Damla Günler*'in yazıldığı 1970'li yıllarda Türkiye'de kadın- erkek arasındaki eşitsizlikten ötürü kadınların yaşadığı zorluklar nelerdir?
2. Ursula K. Le Guin'in *Dünyanın Kıyısında Dans*'ın 1980 yıllarda Amerika'da kadın- erkek arasındaki eşitsizlikten ötürü kadınların yaşadığı zorluklar nelerdir?
3. Ursula K. Le Guin'in *Dünyanın Kıyısında Dans* ile Adalet Ağaoğlu'nun *Damla Damla Günler* adlı eserlerin ortaklıkları ve farklılıkları nelerdir?
4. Amerika ve Türkiye coğrafyasındaki siyasal olaylar nelerdir?
5. Amerika ve Türkiye coğrafyasındaki toplumsal sorunlar nelerdir?
6. Adalet Ağaoğlu ve Ursula K. Le Guin'in okura sunmak istediği bilgiler nelerdir?
7. Her iki eserdeki ortak ve farklı görüşler nasıl açıklanabilir?

1.1.5. Araştırmanın Önemi

Tez içerisinde Adalet Ağaoğlu'nun *Damla Damla Günler* ile Ursula K. Le Guin'in *Dünyanın Kıyısında Dans* adlı eserleri incelenip, karşılaştırılması yapılmıştır. Ursula Guin ve Adalet Ağaoğlu hakkında yüze yakın tez, çok sayıda

makaleye erişilmiştir. Adalet Ağaoğlu hakkında 48 yüksek lisans tezi, 10 doktora tezi mevcuttur. Bu tezler içerisinde karşılaştırmalı edebiyat açısından incelemeler bulunmaktadır.

Örneğin, Aslıhan Babacan “Carl Gustav Jung's four main archetypes with particular reference topatriarchy in Caryl Churchill's Vinegar Tom, Adalet Ağaoğlu's Evcilik Oyunu and Lot Vekemans' Poison.” adlı tezinde Caryl Churchill’in *Sirke Tom*, Lot Vekemans’ın *Zehir (Gif)*, Adalet Ağaoğlu’nun *Evcilik Oyunu* eserlerinin sosyo-ekonomik ve psikolojik unsurlarını incelemiştir.

Ayşe Gülcan “Virginia Woolf, William Faulkner ve Adalet Ağaoğlu'nun Eserlerinde Bilinç Akışı Tekniğinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi” adlı tezinde Virginia Woolf’un *Dalgalar (The Waves)*, William Faulkner’in *Ses ve Öfke (The Sound and the Fury)*, Adalet Ağaoğlu’nun *Ölmeye Yatmak* adlı eserlerini bilinç akışı ve psikolojik unsurlar açısından incelemiştir.

Funda Kurt “William Faulkner’ın Döşegimde Ölürken Romanı ile Adalet Ağaoğlu'nun Ölmeye Yatmak Romanının Psikanalitik Kuram Açısından İncelenmesi” adlı tezinde *Ölmeye Yatmak* ile *Döşegimde Ölürken (As I Lay Dying)* eserlerini rüyalar, idler ve kompleksler açısından incelemiştir.

Bilge Bulut “BetrayalIn Under Western Eyes By Joseph Conrad, The Painted Veil By Somerset Maugham, and Bir Düşün Gecesi By Adalet Ağaoğlu” adlı tezinde *Bir Düşün Gecesi*, *The Painted Veil* ve *Under Western Eyes* eserlerindeki ihanet konusunu incelemiştir.

Onay Orcan “Adalet Ağaoğlu'nun Fikrimin İnce Gülü ve Gustave Flaubert'in Madame Bovary Eserlerindeki Ana Karakterlerin Yabancılaşma Kapsamında Analitik Olarak İncelenmesi.” başlıklı tezinde, her iki eserdeki ana karakterlerin geleneklerine yabancılaşmalarını analitik bir bakış açısıyla ele almıştır.

Diğer tezler ise, Ağaoğlu’nun eserlerindeki karakter ve tematik unsurları içermektedir. Ursula K. Le Guin hakkında da karşılaştırmalı edebiyat açısından birçok tez mevcuttur.

Örnek verecek olursak, Rebacca Phillips “Alice Walker, Ntozake Shange, Ursula Le Guin ve Barbara Kingsolver'in kurgusunda ortaya çıkan kadın kahraman” adlı doktora tezinde Alice Walker’in *The Color Purple*, Ntozake Shange’nin *Sassafrass CypressandIndigo*, Barbara Kingsolver’in *The Bean Treesile Pigs In Heaven* ve son olarak, Ursula Lee Guin’in *The Tombs of Atuan* ile *Tehanu* eserlerini kadın teması üzerinden incelemiştir.

İfakat Banu Akçeşme “Robert Heinlein, Ursula Le Guin, Joanna Russ ve Samuel Delany’nin Romanlarındaki Cinsiyet Yapılarının Karşılaştırmalı Söylem Analizi” başlıklı doktora tezinde Ursula Lee. Guin’in *Karanlığın Sol Eli (The Left Hand of Darkness)*, Joanna Russ’in *The Female Man*, Samuel Delany’nin *Trouble on Triton* eserlerindeki cinsiyet görüşleri ve ayrımcılığa ait eleştirileri tartışmıştır.

Seda Yanıkoğlu Peksen “Angela Carter, Virginia Woolf, Marge Piercy ve Ursula Le Guin Romanlarında Psikolojik Biseksüellik ve Ötekilik: Kadınsı Ecrature Perspektifinden Bir Çalışma” isimli çalışmasında Guin’in *Karanlığın Sol Eli (The Left Hand of Darkness)* eseri ile Marge Piercy’in *Zamanın Kıyısındaki Kadın (Woman on the Edge of Time)* eserindeki kadın ve feminist unsurlarını incelemiştir.

Genel itibariyle, Ağaoğlu’nun *Damla Damla Günler* ile Guin’in *Dünyanın Kıyısında Dans* karşılaştırmalı olarak lisansüstü çalışmalarda ele alınmadığından dolayı bu çalışmanın alana katkı ve yeni bir bakış açısı kazandırması düşünülmektedir.

1.1.6. Araştırmanın Sayıtları (Varsayımları)

1. Araştırma, Türk edebiyatından Adalet Ağaoğlu’nun *Damla Damla Günler* ile Amerikan edebiyatından Ursula K. Le Guin’in *Dünyanın Kıyısında Dans* da benzer ve farklı noktaların var olabileceği.
2. Araştırılan konunun Amerikan ve Türk edebiyatı açısından öneminin belirtileceği.
3. İki eserin karşılaştırmalı edebiyata uygun olup olmadığı.

1.1.7. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlıkları

Çalışma, Ursula K. Le Guin’in *Dünyanın Kıyısında Dans* ile Adalet Ağaoğlu’nun *Damla Damla Günler*’in yazılmış olduğu 1970 ve 1980 zaman dilimlerini içermektedir. Bu iki eseri karşılaştırırken okur merkezli yaklaşımlardan yararlanılmış ve iki eserdeki unsurlar görüşlerle desteklenmiştir. İki eser karşılaştırılırken, okur merkezli odaklı olarak psikanalizim, feminizim ve varoluşçuluk açısından karşılaştırılıp değerlendirilmiştir.

2.ADALET AĞAOĞLU VE URSULA GUİN

2.1. Adalet Ağaoğlu'nun Yaşamı, Edebi Yönü ve Eserleri

Adalet Ağaoğlu, 23 Ekim 1929'da Ankara'nın Nallıhan ilçesinde doğmuştur. Lise eğitimini Ankara Kız Lisesi'nde tamamlamıştır. Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi'nde Fransız Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun olmuştur. İlerleyen yaşlarında kendisini geliştirmiş, yazarlık ışığında ilerlemiştir. İş yaşamına radyo ile başlangıç yapan Ağaoğlu, akabinde roman, öykü, anı ve deneme türünde eserler vererek yazarlığa yönelmiştir. “Çalışmalarında hayatın değişim ve dönüşümlerine duyarlı yaklaşımlarıyla dikkat çekti. Doğa, toplum, zaman ilişkisinin insanın iç dünyasında yansımalarını irdeledi.” (Kaliç, 2012, s. 50).

1953 yılında “Bir Piyas Yazalım” adlı tiyatro oyunu sahnelendi. 1965 yılında *Çatıdaki Çatlak* oyunu siyasal baskılar nedeniyle yasaklanmıştır. 1973 yılında *Ölmeye Yatmak* başlığı taşıyan eseriyle romancılığa başladı. *Bir Düğün Gecesi* ve *Hayır* romanlarıyla Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülünü, Orhan Kemal Roman Armağanını ve Mandaralı Roman Ödülünü kazandı.

Fikrimin İnce Gülü romanı ise, Askeri kuvvetleri küçük düşürme sebebiyle yargılandıktan sonra amlandı. (Andaç, 2000, s. 145). Adalet Ağaoğlu'nu tanımak ve anlamak için hatıraları ile günlüklerine bakmakta fayda vardır. Yazar *Göç Temizliği'nde* yaşamından ve ideolojisinden bahsetmiştir.

Hiçbir yazar kendini yazamaz. Öncelikle dünkü kendini yazamaz. Dünkü kendini hep bugünkü kendine yamamaya çalışır. (Ağaoğlu, 2008, s. 1).

Ağaoğlu bir yazarın kendisini olduğu gibi anlatamayacağını ve dünkü benlikle bugünkü benliğin farklılığını öne sürmesiyle beraber, insanın değişkenliğini vurgulamıştır. Böylece, yazarı geçmişe göre değil, şimdikine göre değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Eserlerinin genelde odak noktası kadın hakları, kadın erkek ilişkileri, toplum, kimlik inşası, arzu edilen gelecek, siyaset, cinsellik vb. gibi konular olan Ağaoğlu, 14 Temmuz 2020'de çoklu organ yetmezliğinden vefat etmiştir. (Koyuncu, 2019).

Eserleri:

Roman

1973: *Ölmeye Yatmak*

1976: *Fikrimin İnce Gülü*

1979: *Bir Düşün Gecesi*

1980: *Yazsonu*

1984: *Üç Beş Kişi*

1987: *Hayır...*

1991: *Ruh Üşümesi*

1993: *Romantik Bir Viyana Yazı*

2014: *Dert Dinleme Uzmanı*

Tiyatro

1953: *Bir Piyes Yazalım*

1955: *Yaşamak*

1964: *Evcilik Oyunu*

1967: *Tombala*

1969: *Çatıdaki Çatlak*

1969: *Sınırlarda*

1973: *Üç Oyun: Bir Kahramanın Ölümü, Çıkış, Kozalar*

1976: *Kendini Yazan Şarkı*

1991: *Çok Uzak- Fazla Yakın*

1992: *Duvar Öyküsü- Çocuklar ve Büyükler için Müzikli Danslı Oyun*

1996: *Fikrimin İnce Gülü*

2011: *Çağımızın Tellahı*

Öykü

1974: *Yüksek Gerilim*

1978: *Sessizliğin İlk Sesi*

1982: *Hadi Gidelim*

1997: *Hayatı Savunma Biçimleri*

Deneme

1986: *Geçerken*

1993: *Karşılaşmalar*

1996: *Başka Karşılaşmalar*

2002: *Öyle Kargaşada Böyle Karşılaşmalar*

2011: *Yeni Karşılaşmalar*

Anı

1985: *Göç Temizliği*

1981: *Gece Hayatım*

2.2. Ursula Guin'in Yaşamı, Edebi Yönü ve Eserleri

21 Ekim 1929 yılında ABD, Kaliforniya şehrinde dünyaya gelmiştir. Babası Alfred Kroeber antropolog, annesi Theodora Kroeber' de psikologdur. (Spivack, 1985, s. 1).

Guin, küçük yaşlardan itibaren okumaya merak salmıştır. “Guin, Berkeley Lisesi'nde öğrenimini tamamlamıştır. Daha sonra üniversite eğitimini İtalyan Edebiyatı alanında yapmıştır. Guin Columbia Üniversitesi'nde yüksek lisans yaptı ve 1952'de “Fransa ve İtalya'da Orta Çağ ve Rönesans Dönemi Edebiyatı” konulu teziyle Fransızca “Master of Arts” derecesi aldı. Yazarlığa 1960 yılında başlamıştır. 1961 yılında *İshi In Two Words* kitabını yayımlamıştır.” (Hallowell, 2024, s. 164,165).

Benington College ve Stanford Üniversitesi'nde akademisyenlik yaptı. Guin'in olgunluktan yaşlılık dönemine doğru edebiyat eleştirisine yönelmiştir.

The Dispossessed ile *Always Coming Home* kitapları ütopyasını yeniden adlandırdığı eserlerdir. Farklı tarzıyla Amerikan edebiyatında farklı ses getiren Guin'in eserleri 42 dile çevrilmiştir. (Freedman, 2008, s. 192).

Ursula Guin, Bilim kurgu ve fantastik eserleriyle şöhret kazanmıştır. “Fantastik türündeki dördüncü kitabı *A Winzard of Earth Sea* eseriyle fantastik edebiyatın en çok okunan yazarlarından biri haline gelmiştir. Bu yapıt hakkında birçok ödül almış ve böylelikle ün kazanmıştır. Guin, okuyucularının rotasını yeniden oluşturmak için Taoizm’le beraber dünyadaki yaşamın farklı yollarını düşler. Toplumu tekrardan biçimlendirmek için Kropotkin’in anarşizmini ortaya sürer. Düşüncelerini bir kalıba koymak istemez ve feminizmin savunucusudur.” (Jones, 2011, s. 3).

Guin, çağının sıra dışı yazarıdır. Okuyucusunu metnin yapısına katılmaya davet eder. Onun için okuma eylemi bir takım işidir. Bunların hepsini birleştirdiği zaman ahenk oluşturmaktadır. Yazarın işinde iyi olmasının sebebi, betimleme ve telkinde yetenekli olması, mit ile geleneksel olan her şeyi metnin içerisine koymasından dolayıdır. Yazar, ateist olduğu için İncil ve mit dil ilişkisini birbirinden ayırmayı hedefler. Hristiyan muhayyilesinin, dil hakkındaki düşüncelerini sorguladır. (Kamran, 2014, s. 9).

“Guin’le beraber, metinlerde zayıf ve güçsüz olarak gösterilen kadın, esere zenginlik katan unsur haline geldi. Özellikle, bilim kurgu türünde romanlar yazdı. Böylelikle, edebiyat ve tür olarak en çok tanınan yazar haline geldi. Guin çok yönlü yazardı. Orta yaş kitlesi için bilim kurgu türünde eserler kaleme alırken, aynı zamanda çocuklar için denemeler yazdı.” (Laurea, 2023, s. 5-6).

“Yapıtlarıyla Ulusal Kitap Ödülü, Hugo Ödülü, Nebula Ödülü, Amerikan Sanat ve Edebiyat Akademisi Howard Vursell Ödülü, Malamud Ödülü ve Amerikan edebiyatına katkılarından dolayı, Ulusal Kitap Vakfı Madalyası almıştır. 2000 yılında Amerika’da yaşayan efsane olarak tarihe geçmiştir. Ursula K. Le Guin 20 Ocak 2018’de kalp krizi nedeniyle 88 yaşında öldü. Cenaze töreni Portland’da yapıldı”. (Halstead, 2024).

Eserleri:**Romanları**

1966: *Planet of Exile*

1966: *Rocannon's World*

1967: *City of Illusion*

1968: *Earth sea 1: A Wizard of Earthsea*

1969: *The Left Hand of Darkness*

1970: *Earthsea 2: The Tombs of Atuan*

1971: *The Lathe of Heaven*

1972: *Earthsea 3: The Farthest Shore*

1974: *The Dispossessed, An Ambiguous Utopia*

1976: *Very Far Away from Anywhere Else*

1976: *The Word for World is Forest*

1979: *Malafrena*

1980: *The Beginning Place*

1983: *The Eye of the Heron*

1985: *Always Coming Home*

1990: *Earthsea 4: Tehanu*

2000: *The Telling*

2001: *Earthsea 5: The Other Wind*

2004: *Gifts*

2006: *Voices*

2007: *Powers*

2008: *Lavinia*

Öykü Kitapları

- 1975: *The Wind's Twelve Quarters*
- 1976: *Orsinian Tales*
- 1982: *The Compass Rose*
- 1987: *Buffalo Gals, and Other Animal Presences*
- 1991: *Searoad*
- 1994: *A Fisherman of the Inland Sea*
- 1995: *Four Ways to Forgiveness*
- 1996: *Unlocking the Air*
- 2001: *Tales from Earthsea*
- 2002: *The Birthday of the World*
- 2003: *Changing Planes*

Denemeler

- 1989: *The Language of the Night*
- 1992: *Dancing at the Edge of the World*
- 1998: *Steering the Craft*
- 2004: *The Wave in the Mind*

Şiirler

- 1981: *Hard Words* 1974: *Wild Angels*
- 1988: *Wild Oats and Fireweed*
- 1994: *Going Out with Peacocks*
- 1994: *Blue Moon Over Thurman Street*
- 1999: *Sixty Odd*

3. BULGULAR

3.1. Damla Damla Günler ile Dünyanın Kıyısında Dans Eserlerin Karşılaştırılması

Araştırmanın bu bölümünde 1970- 1980 yıllarını ele alan *Damla Damla Günler* ile *Dünya Kıyısında Dans* adlı eserlerdeki ortak noktalar; ataerkillik-cinsiyetçilik, kadın, kadın ve edebiyat, edebiyat eleştirisi, yazarlık, ütopya, distopya, siyaset, edebi ve beslenme, Amerikan ve Türk toplumların yaşam tarzları, sosyo-politik yapıları, kadın-erkek eşitsizlikleri gibi meseleler üzerine kuruludur. Bu bağlamda her iki eser, benzeyen ve ayrışan yönleriyle karşılaştırmalı edebiyat bağlamında incelenip değerlendirilecektir.

3.1.1 Ataerkillik, Cinsiyetçilik ve Kadın

Damla Damla Günler ile *Dünyanın Kıyısında Dans* 'ta iki kadın yazar da yaşamı boyunca deneyimledikleri ve toplum içerisinde gözlemledikleri cinsiyetçi zihniyeti eleştirirler.

Guin kitabın ilk sayfalarında kadınların ergenlik ve yaşlılık döneminden bahseder. Guin, bir kadının bekaretini kaybetmesi durumunda kadın-erkek arasındaki ayrımcılığın başlayacağını belirtir:

Bakire olmaktan çıkıp de olgun bir kadına/ eşe/ hatun/ anneye/ metrese/ orospuya vs. dönüştüklerinde hayatlarını zaten bir kez bütünüyle değiştirmişlerdi. Bu değişiklik yalnızca ergenliğin fizyolojik değişimlerini kısır çocukluktan doğurgan olgunluğa geçiş içermiyordu, toplumsal tanınan bir yapı değişiklik söz konusuydu. (Guin, 1989, s. 18).

Umberto Eco bir metnin okuyucu tarafından anlaşılması ve yorumlanmasının önemini belirtir. Ona göre anlam okuyucunun metne katılımıyla birlikte (Eco, 1991, s. 16-17) değerlendirilmelidir. Bu bağlamda, önemli olan metnin oluşumu değil, okur tarafından nasıl anlamlandırılacağıdır. Dolayısıyla, okuyucunun yorumu önemlidir. Guin de bu görevi üstlenmiştir. Yazar, kadın okuyucularını

uyarmayı ve sorgulatmayı hedefler. Denemesinde, bir ailedeki bütün sorumlulukların kadın tarafından göğüslediğini ve kadının çocukluktan erginleşmeye kadar yaşamış olduğu zorlukları belirtir. Bu dönemleri doğum öncesi ve sonrası olmak üzere ikiye ayıran yazar, kadının yaş evrelerine çirkin lakaplar takıldığını belirtir.

Guin, kadının menopoza girdikten sonraki dönemi “koca karı” dönemi olarak nitelendirir:

“Nitekim kadınlar, erkeklerin yaşam koşullarını taklit ederek, kendilerine ait çok güçlü bir konumdan feragat ettiler. Erkekler bekaretten korkar, gelgelelim kendi korkularına ve bakirenin bekaretine buldukları bir çare vardır: Düzmek. Erkekler koca karılardan korkar, hem de öylesine korkar ki bekârete buldukları çare kâfi gelmez, işe yaramayacağını bilirler. Dört dörtlük kocakarının karşısında en cesurları hariç tüm erkekler cesaretini kaybeder.” (Guin, 1989, s. 19).

‘Kocakarı kadın’ ibaresi, kadın gençlik döneminden yaşlılık dönemine geçmiş, artık doğurganlığını yitirmiştir. Bu dönemdeki kadın, kendi sorumlulukları haricinde erkeğin yaptığı sorumlulukları da üzerine almış kadındır. Dolayısıyla “koca karı” adıyla anılan kadın, bütün işleri kendi başına yapar. Guin’e göre erkeğe gereksinim duymayan bir kadının herhangi bir yardıma da ihtiyacı yoktur. Bahsi geçen kadınlar, erkekler tarafından erkekleşmiş kadın olarak görülür. Yılmaz bir eserin iki göndergesi olduğunu söyler. Birincisi, hayatın gerçeklerinden oluşan metin, ikincisi ise, metindeki olayların değişik yapısından ‘öz gönderge’ yapısındaki metinlerdir. (Yılmaz, 2001, s. 93). Böylelikle Guin, kendi yaşamından veyahut diğer kadınların yaşamından gözlemlediği olayları eserinde dile getirerek, kadınlara yapılan ayrımcılığı gözler önüne sermiştir.

DKD’da kadının gelişim dönemini ve kadına yapılan ayrımcılığı ele alınırken, DDG’de kadın- erkek eşitsizlik durumuna değinilir:

Hep kadının özgürleşmesinin erkeği özgürleştireceğini düşündüm. Erkeği kendinden kurtarmadan bize kurtuluş yok. Kozalarını kendileri öre öre

ipekböceği haline gelmiş özel mülklerin koruyucusu kadınlar. Kozalarını delebilseler, kelebek olup uçacaklar. (Ağaoğlu, 2014, s. 125-141).

Ağaoğlu, feminizmle beraber, kadının özgürleşmesiyle erkeğin de özgürleşeceğini belirtmiştir. Fakat toplumun kadının özgürleşmesine izin vermediğini ve ötekileştirdiğini vurgular. Dolayısıyla kadın, toplum tarafında hapsedilmiştir.

Guin, Ağaoğlu'na göre daha sert bir tutumla kadınların özgürlüklerinin katili erkekler olduğunu söyler:

“Katil budur: Erkeklerin çoğunlukla kadınlara yaptığı, erkeğe hizmet amacı gütmeyen, erkek için, erkeğin bedenini, rahatını ve çocuklarını beslemeye yönelik olmayan herhangi bir şeye gütmesine izin verilen, gütmesi öğretilen kin öldürücü garez, haset, kıskançlık. Bu garezin önüne geçmeye çalışan kadın için lütuf lanete dönüşür; baş kaldırıp bir başına hareket etmelidir ya da çaresizlik içinde susmalıdır.” (Guin, 1989, s. 349).

1988 tarihli denemesinde Guin kadınların erkeğin isteği üzerine çocuk doğurmak veya bakma gibi durumları reddetmesi üzerine erkek tarafından lanetlendiğini belirtir. Bu bağlamda, erkek zihniyetine göre, doğurganlığı nedeniyle kutsal görülen kadın, ataerkil dayatmaları reddettiği için kötü görülmektedir. Sonuç olarak Guin, kadının ya kötülükle başa çıkıp, dik duruş sergilemesi ya da toplumsal kurallara boyun eğerek susması gerektiğini vurgular.

Ağaoğlu ile Guin açıklamalarıyla kadın okuyucularını bir nevi uykudan uyandırmaya çalışırlar. Yukarda dediğimiz gibi Ağaoğlu, kadınları erkeğin kozasında hapsedilmiş kelebeğe benzetirken, Guin ise, bütün kuralların erkekler tarafından oluşturulduğunu ve bu ataerkil yapı içerisinde kadınların ile çocukların hayatlarının tehlikede olduğunu savunmuştur:

Tüm ahlak kuralları, erkekler tarafından yine erkekler için koyulmuş, düzenlenmiş yapılmıştır. Bir-iki kuşak öncesine kadar bu tamamen ve harfiyen

doğruydu. Kadınların ne bir sesi ne de bir oyu vardı. Hayatımız, çocuklarımızın hayatları tehlikede. (Guin, 1989, s. 42).

Yazar, toplumun oluşumundaki yapı taşı olan din, yasa vb. unsurların erkekler tarafından oluşturulan ataerkil zihniyetin hâkim olduğu toplum tasarımlarının yanı sıra kadınların; yaşamları üzerinde herhangi bir hüküm verme kararına sahip olmalarından bahseder. Fırat (1998, s. 124)’a göre, metni yaratan yazar, metni alımlayarak okurlarını bilinçlendirmekle görevlidir. Guin de bu bilinçle kadın okuyucularını bilinçlendirmeyi görev edinmiştir. Yazar, toplum içerisindeki bütün kurumların ve kanunların eril anlayışa göre tasarlandığını ve kadınları da bu yapı içerisinde ötekileştirdiğini belirtir.

Ağaoğlu da Guin ile aynı görüşte olmakla beraber, bütün üst konumlara erkeklerin yerleştirilmesinden ve kariyerinde baskı görmesinden yakınır:

“Turgut’a uğradım. Onunla çalışmak beş yıl süren kötü evlilik oldu. “Git dinlen aklını başına topla gel” diyor bana. Erkek milleti değil mi, makam sahibi olmadan duramıyorlar. Aklımı başıma toplamanın kendisiyle çalışmamak olacağını bilmiyor mu sanki? Oyunbazlığı, oyunlarını ezip gitmiş Başkan.” (Ağaoğlu, 2014, s. 21).

3 Nisan tarihli günceye göre Ağaoğlu’nun başkan olarak nitelediği kişi, TRT’de belirli süre müdürlük görevinde bulunan ve Ağaoğlu gibi, oyun yazarlığı yapan Turgut Özakman’dır. Ağaoğlu, Özakman’la onunla beş yıllık iş hayatını nükte yaparak, evlilik hayatı gibi anlatır. Ancak daha sonra, bunca yıllık arkadaşlıklarına rağmen, Özakman’ın kendisiyle rekabet etmeye başladığını ve yükselmesinin engellemeye çalıştığını belirtir. Bu nedenle, arkadaşlığını bitirme kararı almıştır. İroni, sonucu hesaplanmamış söz manevrasıdır. Bu durum, diğerine gönderme yapmak için kullanılan zekice tasarlanmış aktarımla yapılır. (Tuğluk, 2017, s. 444). Yazar da ironi yöntemiyle arkadaşıyla olan ilişkisini ve onun ataerkil zihniyetini eleştirmiştir.

Ağaoğlu, eserinde ataerkillik ve cinsiyetçiliğe değinirken kendi hayatında deneyimlediği olaylardan yola çıkarak eleştirisini yapmıştır. Diğer taraftan Guin, dilin ve giyimin erkekler tarafından şekillendirildiğini ileri sürerek, kadınların

kıyafetlerini demode, dili ise erk temelli görmüştür. Bu bağlamda yazar, erkeklerin kadına sadece bu şekillendirilmiş yapıyı öğrenme payını bıraktığını öne sürmüştür.

Hepimiz erkeklerin üzerinde harika duran ve kadınların hamile bir leylek gibi gözükmeye neden olan, on ikinci yüzyıldan kalma elbiseleri giyiyoruz. Halka halk dilinde veya kabile dilinde hitap edilir ve bizim kabilemizin dili erkeğin dilidir. Kadınlar bu dili öğrenir. (Guin, 1989, s. 176).

Guin, toplumda konuşulan dil, giyilen kıyafetler gibi unsurların ataerkil düzen tarafından şekillendirildiğini belirtir. Yazar toplumsal yönetimin erkeklerin elinde olduğunu ve onlardan arta kalan gücün kırıntılarının da kadınlara bırakıldığını vurgulamıştır. Bu bağlamda, Guin kadınları ikinci plana atan ve ötekileştiren toplumsal işleyişi eleştirmiştir. Yazar, bu yapılaşmanın nasıl meydana geldiğini sorgularken, aynı zamanda geçerli olmayan kuralların erkekler tarafından konulduğunu da vurgulamıştır. Bu bağlamda, geçerliliği olmayan dayatmalardan şikâyet eder. Guin, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dikkat çekerek, kadın okuyucularına yol gösterir:

“Kadınlar birer kadın olarak insanın adam olarak tasvir edildiği, saygı değer tek tanrının erkek ve tek yönün yukarısı olduğu bu toplumun kendi iradesiyle ilan edilen eril normlardan büyük ölçüde mahrum edilmiş durumda. Oyunu erkeklere karşı da değil; bu onların kurallarına göre oynamak olur. Fakat bizim yanımızda olan erkeklerle birlikte: Bizim oyunumuz bu.” (Guin, 1989, s. 178).

1983 tarihli denemede Guin, dünyanın kötü bir yer olmaya başladığını ve kadınların ötekileştirildiğini belirtir. Yazar, erkeklerin tanrılaştırıldığını ve kadınların ötekileştirilmesinde en büyük payın ataerkil zihniyet olduğunu vurgular. Yazar kendisine ve okuyucusuna başka bir imaj yaratır. Dolayısıyla okuyucusuna da yeni bir kimlik yaratır. (İser, 1978, s. 37). Böylelikle Guin, okuyucusunu bilinçlendirmeyi ve yeni bir kadın profili oluşturmayı amaçlamıştır.

Guin'in çizmiş olduğu profilin Ağaoğlu'yla uyuştuğunu görmekteyiz. Ancak Ağaoğlu da aile ve iş hayatında ayrımcılık gördüğünü ve buna daha fazla dayanamayıp, başkaldırdığını şu satırlarla ifade eder:

“Baba mesleğimin oğlu tarafından değişimlere uygun biçimde yürütüleceği işaretinin verildiği gün bugün. İstanbul'lardan Nallıhan'lara, ilk adımlarında at sırtında gide gele 'bayan'ını yani annemizi üçü erkek biri kız dört çocuğu, başta geçime muhtaç kayınpederi ve bütün yakınları için çalış çabala yanında sadece küçük oğluyla bugüne getirdiği tekstil ticaret işini küçük oğluna devri teslim törenini yapma günümüz.” (Ağaoğlu, 2014, s. 71-72).

24 Kasım 1969 tarihli günceye göre; Ağaoğlu, erkek kardeşinin maddiyat sorunundan yakınınca, direkt babanın iş başına geçirmesi durumu, Ağaoğlu'na yapılan ayrımcılığın göstergesidir.

Guin de Ağaoğlu'yla benzer bir görüşü paylaşmakla birlikte, kadınların iş başarısının erkeklerin onayından geçmesiyle olabileceğini söyler:

Erkekler bize yalnızca deneyimlerinin bir unsuru olarak değer biçiyor; söyleyebileceğimiz ve yapabileceğimiz herhangi bir şeye ancak onların hizmetinde söylenip yapıldığı sürece itibar ediliyor. (Guin, 1989, s. 233).

Guin, erkeğin toplum içinde istediğini yapmakta özgür olduğunu, kadının ise erkeğin izin verdiği kadarıyla özgür olduğunu belirtir. Guin, kadının eşine ya da aile içindeki erkeklere ne kadar itaat ederse, erkeklerin egosunun da o kadar tatmin olacağını ve kadının itibar kazanacağını belirtir.

Ağaoğlu ise, erkeklerin toplum içerisinde özgür davrandıklarını ve erkeklerin bu rahatlığı sebebiyle, kadınları taciz edebilecek seviyeye ulaştıklarını belirtir:

“Oturduğum yerden kalkıp, toplantıyı yöneten Emil Galip Sandalcı'dan söz istedim: Oraya gidip, bana gelen mektubu havada sallaya sallaya: "Aranızdan hanginiz benimle yatmak istiyor acaba? Merak ediyorum. Bana bu ihtiyaç, dilekçesini, yumurtalıklarımın durumuyla yakından ilgili biri yazmış ve adıma postaya vermiş olabilir," dedim gülenler oldu, benim de elim falan hiç titremedi hayret!” (Ağaoğlu, 2014, s. 90).

Ağaoğlu kendisine gönderilen cinsel içerikli mektubu fark edip, ifşa etmiştir. Yazar bir kadının özel alanın ihlal eden tavra karşı sesini çıkarıp teşhir etmeyi amaçlamıştır. Ağaoğlu bu tutumuna ve heyecanını kontrol etme becerisine şaşırmıştır. Genel itibarıyla yazar, cinsiyetçi tavra karşı cesurca tepki göstermiş, içindeki feminizm dalgalarını dışa vurmuştur.

Ağaoğlu'nun yaşamış olduğu duruma ilaveten, Guin de Ağaoğlu'nun düşüncelerini destekleyici açıklamada bulunmuştur:

Bütün önemli olaylardaki yadsımlar, özellikle yadsıyan kişi erkekse, olay şaibelidir. (Guin, 1989, s. 78).

Guin ile Ağaoğlu, toplumsal cinsiyet meselelerinde benzer bakış açısıyla, erkeklerin serbestliğe alışkın olmaları nedeniyle, kadınları taciz ettiklerini belirtir. Eserin bu bölümü, Adalet Ağaoğlu'nun içindeki feminizm fırtınalarını dışa vurmasıyla beraber, yaşamış olduğu ayrımcılıklara baş kaldırması açısından önemlidir.

Guin de Ağaoğlu'yla aynı görüşte olup, kadınların iş hayatının erkek egemenliğinden geçtiğini belirtir:

“Bebeğini kucağına alan kadın, “Çalışmıyorum.” diyor. Gelgelelim o kadın, sizin ve benim kendisine hiçbir zaman eşlik etmediğimiz bir yerde, dizlerinin üstüneyken bile nasıl icra edeceğini en iyi bildiği büyük, kadim, karmaşık ve gerekli bir sanat icra ediyor. Toplumun bunun değerini düşürmesi barbarlığın, estetik iflasının kanıtıdır.” (Guin, 1989, s. 231).

Guin, çocuklu kadınların ev işlerinin ve çocuk bakımını toplumsal bağlamda herhangi bir maddi değer içermediği için işsiz olarak görüldüğünü ileri sürmüştür. Yazar, onların her alanda iş yaptıklarını ancak toplum tarafından göz ardı edildiklerini vurgulamıştır. Guin, anneliği sanat olarak tanımlamıştır. Yazarın “dizlerinin üstüneyken” ifadesi kadınların birçok işle uğraştıklarını ve yorgunluklarını nitelemektedir. Guin kadınların bu durumunu estetik olarak yıkım değerlendirirken, bunu görmezden gelen toplumu da “barbar” olarak nitelendirmiştir.

Bir taraftan Guin genel olarak kadınların iş hayatlarındaki sorunlarına değinirken, diğer taraftan Ağaoğlu kendi iş hayatındaki zorluklardan bahsetmiştir:

Köy kahvesine dalmıştım. Tarladan dönen çok terli, güneş yanığı adamlara: “Acaba bölge radyonuzda yeni yeni yayınladığımız tarım saati programını dinliyor musunuz? diye sormaya kalkmış, bu sorunun tınısıyla baş başa kalmıştım. Karı-kız haliyle benim oraya yakışmadığımı usullerince belli ettiler. (Ağaoğlu, 2014, s. 29).

22 Nisan 1969 tarihli güncede yazarın vurguladığı konu, ataerkil toplumda bir kadının ister eğitimli ister eğitimsiz olsun erkekler tarafından hiçbir işe yakıştırılmadığını belirtir. Çünkü bu erkek üstünlüğü sadece toplumsal alanda değil, edebi mecralarda da görülmektedir.

Guin, kadınların genç kızlıktan yaşlılık evrelerine kadar erkekler tarafından onlara lakap takıldığını vurgularken, diğer taraftan kadınların iş hayatına atılamamasının sebebini erkeğin izin vermemesine ya da kadınların doğurmalarına bağlar. Yazar, çocuğun doğduğu andan itibaren kadının, çocuğun ve erkeğin ihtiyaçlarını karşılamak mecburiyetinde olduğu için eve tıkmak zorunda olduğunu belirtmiştir.

Guin çevresindeki kadınların hayatlarından esinlenerek DKD’ı kaleme almış; bu eser aracılığıyla, kadın okuyucularının sesi olmayı ve haklarını savunmayı amaçlamıştır. Diğer taraftan Ağaoğlu’nun yaptığı iş sebebiyle ‘kadın haliyle’ ortama yakıştırılmaması, erkek iş arkadaşları tarafından küçümsenmesi ve aile içinde babasının, işini erkek kardeşine devretmesi gibi durumların; yazarın hem ailesi hem de toplum tarafından kadın kimliği nedeniyle ötekileştirildiğinin en çarpıcı örnekleridir.

3.1.2.Kadın ve Edebiyat

Tezin bu bölümünde *Dünyanın Kıyısında Dans ve Damla Damla Günler’de* tespit edilen kadın unsuru ve kadın yazarlar edebiyat çerçevesinde tartışılmıştır.

II. Meşrutiyetten itibaren kadın toplum hayatında kendisini kuvvetle hissettirmiş ve Millî Mücadelede de her kesimden kadın vatan savunmasına

koşmuştur. (Enginün, 2004, s. 288). DDG ve DKD’da 1970-1980 yıllarında Türk ve Amerika edebiyatlarında kadın yazar olmanın zorluklarına ve edebi alandaki cinsiyetçiliğe değinilmiştir.

Guin edebiyat alanındaki erkek egemenliğine şöyle değinir:

“Kitap ve dergi yayıncılığında bildiğim diğer alanlara oranla cinsiyetçilik çok daha az. Tabii ki çoğu yayıncı erkek ama günümüzde çoğu yayıncı insan bile değil, holding. Yaşayan yazarların yüzde otuz ila ellisi kadın. O halde yetenek ve dik kafalılıkla bir kadın yazdıklarını yayınlatabilir ve yayınlatacaktır da yetenek, dik kafalılık ve seans yardımıyla yazdıkları geniş kitlelerce okunacak ve fark edilecektir.” (Guin, 1989, s. 263).

1986 tarihli denemeye göre Guin, kadın ayrımcılığının az olan alanlarda bile kadın yazarların yükselme olasılığının düşük olduğunu söyler. Ona göre, bunun sebebi toplumdaki ataerkilliğin, edebi alana da yansımastır. Guin, kadın yazarların, erkek egemenliği gölgesinde eserini yayımlamak ve bastırmak için mücadele etse bile, öldükten sonra yeteneklerinin unutulacağını ve her bağlamda erkek yazarların toplum tarafından ön plana çıkartılacağını ifade eder. Bu bağlamda yazar, kadın yazarların edebiyat alanında var olabilmeleri için isyankâr olmaları gerektiğini ve bu tavır sayesinde eserlerinin okurlara ulaşabileceğini belirtir.

Guin, daha sonra kadın- erkek yazar oranını sayısal verilere dayandırarak, erkek yazarlar tarafından kadın yazarların unutturulmaya çalışıldığını belirtir:

Edebiyat adı verilen şey, onlarca yıl boyunca yüzde doksan oranında eril kalmaya devam eder. Eseri ne kadar başarılı olursa olsun ne kadar sevilirse sevilsin bir kadın yazar öldüğünde her zaman adı listelerden silinir, antolojilerden çıkarılır ama erkeklerinki kalır. (Guin, 1989, s. 264).

Guin, kendinin ve kadın okuyucularının yaşamında görmüş olduğu baskıyı değerlendirerek, yazar okuyucuları için çıkış yolu arar. Guin’in, okuyucusunun sorunlarını içselleştirmesi ve çözüm yolları araması, duygusal etki bağlamında ele

alınabilir. Zira duygusal etki kuramına göre, bir yazarın eserini yaratabilmesi için okurun hayatıyla ilgili olayları incelemesi gerekir. Böylece yazar, okuyucunun metin olarak merakını, güzellik anlayışını ve kültürünü geliştirir. (Kolcu, 2008, s. 119). Guin de kendi deneyimlemiş olduğu durumları DKD’da dile getirmiş, özellikle kadın okuyucularına yol göstermeyi amaçlamıştır. Bunlara ilaveten yazar okuyucularını kültürel bağlamda da geliştirmeye çalışmıştır. Guin, kadın yazarların önündeki engellere karşı, tıpkı bir yırtıcı kuş gibi davranmalarını ister. Kadın yazarların önündeki engeller bununla sınırlı değildir; aile bireyleri ya da soy bağının bulunduğu erkekler, kadının yazar olmasına karşı çıkabilir. Diğer unsur ise, doğumdan sonra bütün hayatını çocuğuna adayacağı için vakti olmayacak ve eser yazamayacaktır. Sonuç itibariyle Guin, kadının çocuksuz ve özgüvenli olduğu takdirde yazarlık mertebesine ulaşabileceğini söyler.

Guin kadınların yeteneklerini keşfetmeleri gerektiğini ifade ederken, Ağaoğlu da yazarlar içerisinde yetenekli bir kalem olmasına rağmen erkek yazarlar ve onların oluşturduğu kurumlarca ayrımcılık gördüğünü dile getirir:

Tek perdelik *Kozalar* oyunumun kendilerini tutuklayan kadın kahramanlarının ‘bir delik gerek, bir delik gerek!’ diye yırtınışlarını, o sınıfa pay vermek gibi yorumlamıştı ama bakalım. Henüz hiçbir yerde, hatta *Yeni Dergi*’de bile tek hikayem yayınlanmış değil. (Ağaoğlu, 2014, s. 213).

Ağaoğlu’nun eserlerinde kadın kahramanlarını ön plana çıkarması, kadın hakları ve cinsiyetler arası özgürlük araması, kadına ayrımcılık yapılan kişilere karşı sesini gür çıkarması gibi durumlar, ataerkil zihniyete sahip kişilerce ters görülmüştür. Bu durumu Ağaoğlu yazarlığının gelişmesinde engel olarak görmüştür.

Guin de Ağaoğlu’na yakın bir tanım yaparak, kadınların edebiyat alanın dışında tutulduğundan bahseder:

Erkeği insan, kadınıysa öteki olarak gösteren bir kültür ya da psikoloji kadını sanatçı olarak kabul edemez. Sanatçı özerk, tercihte bulunan bir benliktir,

öylesi bir benlik olabilmek için kadının kadınlığından arınması gerekir. (Guin, 1989, s. 335).

Kadının hem yaratmasına hem de doğurmasına müsaade etmemeye yanaşmamak insafsızca bir ziyankârlıktır. Erkeklerin ev kadınlarını aforoz etmesi, sadece edebiyatımızı kısırlaştırmamakla kalmamış, aynı zamanda kadınların kişisel acılarına neden olmuştur. (Guin, 1989, s. 336-337).

Guin, kadın yazarların bulundukları edebiyat ortamına yabancılaştıklarını belirtir. Bu durum, kadın yazarların içinde yara açmış, travmaya neden olmuştur. Böylelikle, kadın kendi içindeki kadınlık duygusunu dışa vuramaz, kendi korkularının esiri olur. Travma yaşayan kadınların kimisi travmalarını esere dönüştürüp şöhret kazanmıştır. Barthes, bir yazarın tek yönlü ve sert açıklamalar arasında sıkışmayacağını, eserinde devrim niteliğinde fikir ve esnekliğe yönelmesi gerektiğini (Barthes, 1979, s. 20) belirtir. Böylece yazar, klişeleşmiş kalıptan çıkarak, eskiden sıyrılıp yeniye aramalıdır. Guin, kadın okuyucularına yazarlık yolunda ne yapmaları gerektiğini anlatarak, düşünsel bir devrim yapmayı planladığını söyler. Guin, yazar olmak isteyen kadınlara anlattığı ilkeler bağlamında kadın okuyucularına iki yol çizer ya tutsaklığının esiri olacak ya da yaşadığı bütün travmaları sanat eserine dönüştürecektir.

Guin'e göre kadın yazarlar travmalarını sanat eserine dönüştürmelidir. Benzer durum Ağaoğlu'nun yaşantısında da görülmektedir. Yazar, deneyimlediği olumsuzluklardan sonra bir dergide başarısının takdir edildiğini görmesiyle beraber şok yaşar:

“*The Reader's Encyclopedia of World Drama*'da dünyanın tek kadın oyun yazarı olarak yer alıyormuşum. Besbelli yanlış bir haber bu. O anda ‘dişi’ cinsten tam on adet oyun yazarı saydım. İlk defa böyle bir yerde Türk tiyatrosu ve koca fotoğrafımla ben... İnanılır şey değil.” (Ağaoğlu, 2014, s. 73).

26 Kasım tarihli günceye göre yazar, tezin önceki bölümünde bahsedilen, o dönemdeki hükümetin kendi istekleri doğrultusunda yazarlara baskıyla yazdırması, erkek yazarların ön plana çıkarılması durumu, kadın yazarları

ümitsizliğe itmiştir. Bu durumların sonucunda Ağaoğlu'nun oyun yazarlığındaki başarısından bahsedilmesi, yazarda şaşkınlık uyandırır. Kariyeri boyunca baskıya uğradığından bu şaşkınlığını da mizahi bir üslupla ele almıştır.

Diğer yandan Guin, edebiyat alanında kadın yazarlara yapılan psikolojik şiddeti pekiştirmek için öncü isimlerden örnek gösterir:

Kadın sanatçılardan fedakârlık, başkasını değil de kendi kendilerini feda etmeleri beklenir. Ben kadın sanatçının tüm cinselliğine getirilen bu yasağın sadece kadın için değil sanat için de zararlı olduğunu ileri sürüyorum. (Guin, 1989, s. 337).

Guin, kadın yazarların doğum yapmalarına rağmen sanatsal üretimlerini sürdürebilecek kapasitede olduklarını ancak toplumsal baskılar nedeniyle bu süreçte sıklıkla engellendiklerini belirtmektedir. Bu sebeple toplum tarafından kadının doğurduğu takdirde onaylandığını fakat sanatını icra etmek istemesi halinde onaylanmadığını dile getirmiştir. Yazar bu durumun edebiyata ve sanata büyük zararlar verdiğini vurgulamıştır. Guin, erkeklerin her alanı ele geçirdiklerini, dolayısıyla erkek yazarların değer gördüğünü kadın yazarların öldükleri andan itibaren unutulacağını belirtir. Ağaoğlu da herhangi bir Türk dergisinde hikayesinin yayınlanmamasına sitem etmiş, yabancı dergide on kadın yazarın içerisinde isminin sayılmasına ve oyun yazarı olarak tanıtılmasına şaşırmıştır. Açık bir şekilde ifade edilmese de Ağaoğlu Türk yazar olarak Türkiye'de değer görmediğini fakat yabancı medya tarafından ilgi gördüğünü ve takdir edildiğini okuyucuya sezdirmiştir.

3.1.3. Edebiyata Dair Görüşler ve Eleştiriler

İki yazarın, edebiyatın temel niteliklerine ilişkin görüşleri ayrıntılı biçimde incelenmiştir. Bu inceleme sadece edebiyatın işlevi ve estetik boyutu ile sınırlı kalmamış, aynı zamanda yazarların sanat anlayışlarını da ortaya koymuştur. İki yazarın bir edebi metin kaleme alınırken kaçınılması gereken unsurlara dair düşünceleri de bu bölümde değerlendirilmiştir. Böylece, yazarların edebiyatın sınırlarını hangi ölçütlerle belirledikleri de detaylı şekilde ele alınmıştır.

Ağaoğlu edebiyatın klişeleştiğini ve estetik unsurlardan uzaklaştığını belirtir:

Edebiyatımızda roman daha çok olay aktarmacılığı biçiminde gidiyor. Tek çizgi. Çok boyutluluk gerek. Toplum- birey iç içeliği, etki-tepki bütünlüğü düz çizgide sağlanamaz ki. Roman zaman içinde oynamalar, birbirini yankılayan kanallarla kurgulanmalı. Alışlagelmiş, biçimi tersyüz etmeliyim. Derinlik boyutunu gözden kaçırmamalıyım. (Ağaoğlu, 2014, s. 45).

Ağaoğlu'na göre bir roman gelenekten gelme kalıpla değil, devam eden geleneği ters yüz eden sıra dışı bir biçimden oluşturulmalıdır. Bu bağlamda Sürgit, Cumhuriyet dönemi eserlerindeki eğitim konusunu, Ağaoğlu'nun diğer yazarlardan farklı bir şekilde ele aldığını belirtir:

“Reşat Nuri Güntekin, Halide Edib Adıvar, Fakir Baykurt, Kemal Bilbaşar ve Kemal Tahir gibi pek çok yazar, eğitsel sorunları farklı yönleriyle mercek altına almışlardır. Fakat Ağaoğlu'nun *Ölmeye Yatmak* isimli romanı, Atatürk ilke ve inkılâplarına sıkı sıkıya bağlı olan bir Cumhuriyet aydınının yetişmesinde etkili olan laik ve rasyonalist eğitim sistemini yansıtmıştır.” (2014, s. 144).

Böylelikle, Ağaoğlu *Ölmeye Yatmak*'ta Cumhuriyetçi eğitim anlayışını ele alarak, Türk edebiyatına yeni bir bakış açısı kazandırmıştır. Jauss'a göre, yeni bir soluk getiren, klişelere uymayan eser okurlarına yeni yollar açar. Eğer bu beklentiler yadırganırsa veya eskirse yeni biçimler aranmasına sebep olur. (Moran, 2014, s. 226). Bu bağlamda Ağaoğlu, standart olanın değil, sıra dışı olanın peşine düşmenin gerektiğini belirtir. Fakat Ağaoğlu, yazarların duygularını kaleme alamadıklarını, yazarların tabiatta gördüklerini veyahut eski eserlerden yararlanarak benzer eserler oluşturduklarını belirtmiştir.

Ağaoğlu edebiyata yeni soluk getirmenin gerekliliğini vurgularken, Guin de romanın hikâye ile beraber başladığını dile getirmiştir:

Roman esas itibariyle, gayri kahramanca bir hikayedir. Kahraman sıklıkla romanı kendine mâl etmiştir; egemen doğasıyla ve kontrol edilemez bir itkiyle

her şeyi üzerine ve yönetimindekini yok etmek için duyduğu kontrol edilemez itkisini kontrol etmek için fermanlar ve kanunlar çıkarır. (Guin, 1989, s. 252).

Romanın unsurları arasındaki ilişkilerden biri pekâlâ çatışma olabilir ama anlatıyı çatışmaya indirgemek abes. Çuval/ kutu/ ev/ şifa bohçası olarak tahayyül edilen anlatının bünyesindeki çatışma, rekabet, stres, mücadele ve benzerleri pekâlâ bir bütünün gerekli unsurları olarak görülebilir. (Guin, 1989, s. 252).

Guin romanın kendi başına bir hiyerarşi oluşturduğunu, kurallarla yönetilmeyen, aksine kendi kurallarını koyan ve yöneten özgür bir tür olduğunu belirtir. Yazar, romanın edebiyatın içindeki sözcüklerin toplamından oluştuğunu ifade etmiştir. Roman karakteri önemli gibi gözüксе de roman için karakterin bir öneminin olmadığını ifade etmiştir. Bu durumu romanın bitmesi, karakterin ölmesi veya hayali olduğu için bir anda kaybolması olarak değerlendirmektedir. Yazar, çatışma terimini dinsel, politik, sosyal, tarihsel, gelenek-görenek ve hayat görüşü gibi birçok yapıda şekillendirir. Daha sonra hepsi birbirinin zıt konumuna getirilerek oluşturulmalıdır. Eagleton, anlatıcı, okura dünyevi sorunları anlatıyormuş gibi gözükebilir. Fakat anlatıcı, okurun hislerine ve taleplerine göre metni oluşturur. Böylelikle anlatıcı, az sayıda da olsa çatışmayı oluşturarak insani duygulara karşılık vermelidir. (2022, s. 59). Eagleton ve Guin'e göre bir metin his ve düşünüş tarzıyla oluşturulmalıdır. Yazara göre bir edebi metnin oluşturulabilmesi için en az iki çatışma unsuru bulunmalıdır. Ona göre bu çatışma unsurları, olay örgüsüne heyecan katacak ve okuyucunun metinden keyif almasını sağlayacaktır.

Öte yandan Ağaoğlu, artık eserlerini estetik haz çerçevesinde ele alacağından bahseder:

Yayıncılık işinden ayrılacağım. Artık salt kendim için yazacağım. Topluma ses dalgalarıyla uzanmakmış, insanımızı eğitmek, toplum bilincini yükseltmekmiş, yok öyle değil de böyleymiş... Kalsın kalemimin ucundan kendi iç sesimle ne dökülüyorsa o olmalı. Özgür kalem... (Ağaoğlu, 2014, s. 18).

Ağaoğlu, kendi fikirlerinden yola çıkarak, bireyi esas alan eser kaleme almayı hedeflediğini ifade etmiştir. Dolayısıyla, toplumu eğitmek yerine, bireyi merkeze alıp haz vermeye odaklı eser yazacağını belirterek ironiye başvurur. Alımlama estetiğine göre, herhangi bir metin karmaşa içerebilir. Metin içerisinde boşluklar meydana gelebilir. Bu da okuyucunun zihninde soru işaretleri oluşturur. (Özbek, 2013, s. 16). İser'e göre, metin içerisindeki boşluk durumu okur ve metnin ilişki kurmasını sağlar. Böylelikle metinden çıkarımın yapılması, okurun ne anladığıyla doğrudan bağlantılıdır. (Iser W. , 1994, s. 302). Dolayısıyla Ağaoğlu, söylemek istediğini belirtmeyip, boşluklar bırakarak okuyucusu tarafından anlaşılmak ister.

Yazar, edebiyat çizgisinin özgünlük ve bireysellik çerçevesinde olduğunu belirtmek için güncesinde birçok yazarla sohbetinden örnek verir:

“Bekir, [Bekir Yıldız] kendi matbaası Asyalı'da çıkacak olan *Bu Dünyadan Bir Atlı Geçti* öyküsünü benim sahne oyunu yapmamı istedi. Yok canım artık! Urfa yöresinden, oraların kültüründen çarpıcı sesler taşıdı edebiyatımıza, ama benim tarzım, olay aktarımından çok, insanı yöresellikten öteye bir düşüncenin izinde koalamak, her yankının iplik ucundan tutarak arayıp sormak üstüne.” (Ağaoğlu, 2014, s. 228).

Ağaoğlu, yazarın gördüklerinin düz bir şekilde, estetik ölçülere uymadan doğrudan yazıya geçirilmesine karşıdır. Schorer, bir metinde sanatla alakalı herhangi bir teknik bulunmuyorsa, işlenecek konunun da olmayacağını (Schorer, 1988, s. 67) ifade eder. Bu bağlamda Ağaoğlu ve Schorer'e göre bir eser oluşturulurken görülen ve hissedilen olaylar olduğu gibi değil, estetik teknikler doğrultusunda yeniden yapılandırılarak aktarılmalıdır.

Ağaoğlu, gelenek adı altında edebiyatta tekrar edilen tarzların kullanılmasının, edebiyatı ilerletemeyeceğini aksine duraksatacağını ifade eder. Yazar hem tarzı hem de yenilikçi tavrı nedeniyle edebiyattaki özgün çizgisini korumaya devam edeceğini belirtir.

Yazar görüşündeki kararlılığını bir kere daha vurgulamak için Fakir Baykurt'la olan sohbetinden kesitler sunmaktadır:

“Dün Fakir Baykurt’la eşi benim evime geldiler Fakir’le uzunca edebiyat hakkında tartıştık. Fakir, benimle hep böyle konuşmalar yapar. Fakir’in köyden kopup gelen öğretmenliğini ve ince eleyip, sık döşediği köy malzemelerini okura güzel bir şekilde sunduğu halde bununla yetinmeyip bana da öğretmenlik yapar. Toplumla uğraşmam yerine ilk eserim de akademisyen genç kadının intihar teşebbüslerinden bahsetmemden pek hoşlanmıyor. Anadolu’daki okurlara dönük yazmadıkça, okurların benim yazarlığımdan bahsedilmeyeceğini söylüyor.” (Ağaoğlu, 2014, s. 273).

27 Nisan tarihli günceye göre, Ağaoğlu’nun Fakir Baykurt’la sohbeti dikkat çekicidir. Fakir Baykurt, Ağaoğlu’nu toplumsal gerçekçiliğe yöneltmeye çalışmıştır. Baykurt Ağaoğlu’na bireysel eser vermeye devam etmesi halinde kendisine göre okur çevresini bulamayacağını söyler. Ağaoğlu, özgün kalabilmek için okur kitlesinin büyüyüp büyümemesiyle ilgilenmediğini belirtir. Parla, Alman Alımlama estetikçilerinin okurun metni anlamlandırma sürecinde ipuçları bulması ve fikir kalıplarını sorgulamasının önemli olduğunu belirtir. Bu bağlamda, sadece eserin içeriği değil; okurun kimliği, benliği, düşünce yapısı ve davranışları da belirleyici olur. (Parla, 2023, s. 142). Dolayısıyla Ağaoğlu’nun çevresindeki yönlendirmelere rağmen, kadın kimliğini esas alan ve bireyi konu edinen eserler yazmaya karar verdiğini söylemesi de kendi benliğinin farkında olduğunun göstergesidir. Yazar için roman içerisinde fikir derinliği önemlidir.

Diğer yandan Guin kendi perspektifinden edebiyatın, yazarın ve hikâyeciliğin ne olduğunu ve nasıl olması gerektiğini anlatır. Ayrıca edebiyat alanındaki baskı ve ayrımcılık yüzünden eskisi gibi üretken olamadığını da söyler.

Sanat sözcüğünü yeniden değerlendirmek istiyorum; şu anki gibi bir kez daha kelimelerden bahsettiğimde azametli yaşama sanatlarının ekmek sepeti taşıyan ve mallar yüklenen kadınlar bağlamında olacak. Patlayan bir ego edimi olarak değil, dünyada var olmanın maharetli ve güçlü bir biçim. (Guin, 1989, s. 231-232).

Guin sanatın tanımını yeniden değerlendirmek, klişe anlamının dışına çıkartmak istediğini ifade etmiştir. Guin kadın-erkeğin ve zengin-fakirin ayrılmadığı, eşitlik temelinde bir edebiyat arayışındadır. Yazar için sanat, var olmanın, hayatı sürdürmenin bir parçası olarak, günlük unsurlardan oluşmalıdır. Bu bağlamda, Guin ve Ağaoğlu edebiyat içeriğinin fikir ve özgünlük gibi unsurlara dayanması gerektiğini savunurlar. Böylelikle, iki yazar için de metin tıpkı hayat gibi, devamlılık halinde olan sonsuz döngüdür.

Guin için bir edebi eseri meydana getirmek için paraya veya şık yerlere ihtiyaç yoktur. Gündelik yaşamdaki spontane gelişen her olay kelimeyle beraber, edebiyat malzemesi haline gelebilir. Rezaizade Mahmut Ekrem'in sanatın amacı güzelliştir dediği gibi. Sanatçı güzelliğin peşinden gider ve bu güzelliği anladığı kadarıyla diğerlerine yansıtmak bir sanat eseri ortaya çıkarmalıdır. Sanat eserinin içindeki düşünce, duygu, hayal, doğa güzelliği okuyucuda keyif alma duygusunu hissettirir. (Kaplan, 2014, s. 134).

Bu durumda, Guin ile Ekrem'e göre, herhangi bir edebiyat türünün malzemesi güzellik ve yetenektir. Eagleton, okurun bir metin içerisinde tarihsel, dini ve sosyo-kültürel bağlamda belirli beklentilere sahip olduğunu belirtir. Böylelikle, yazarlar metinlerini kendi edebi meyillerine göre değil, okurun alımlama beklentilerini de göz önünde bulundurarak oluşturmalıdır. (2014, s. 96).

Guin edebiyatta günlük dilin önemini vurgularken, Ağaoğlu ise edebiyatı tekrar eden bir tür olmaktan çıkarmak ve edebiyata yenilik kazandırmak amacıyla 'ameliyat masası' metaforunu kullanmıştır:

"Toplumsal gerçekçilik tartışmalarına somut bir cevap yaratma fikrim güçleniyor. Klasik ya da romantik roman anlayışına karşı romanımızda yeni bir kapı açma cesaretim de. Cumhuriyet ideolojisi ameliyat masasına başka nasıl yatırılabilir? Teşhis, tedavi, gerekirse ameliyat gerekecek, çünkü hastalık müzminleşti. Radikal tedavi hem de estetik dikişlerle, "Bakın bakın!" diye görgüsüzce sırtımayan bir bütünlükle." (Ağaoğlu, 2014, s. 158-159)

3 Haziran tarihli güncede Ağaoğlu, bir edebiyat devriminden bahseder. Jauss'a göre, edebi eserde yenilik okurun zihin dünyasında yeni yollar açar. Yenilikçi eser, dönemin taleplerini karşıladığı sürece öne çıkarken, gelenekçi eser eskimiş

olarak görülür. (Moran, 2014, s. 247). Dolaysıyla Ağaoğlu da edebiyat alanı içerisinde sürekli tekrarlanan eserlerin edebi niteliğini kaybettirdiğini, bu yüzden de edebiyatı doktor misali, ameliyat masasına yatırıp, tedavi edeceğini söyler. Yazar eski tarzı geride bırakıp, edebiyata yeni bir soluk getirmeyi hedeflediğini belirtmiştir. Yapı değiştirildiği takdirde edebiyatın daha estetik ve özgün düzeye ulaşabileceğini belirtir. Bu kapsamda Ağaoğlu, edebi yapının dönüştürülmesi hâlinde edebiyatın daha özgün ve estetik bir düzeye ulaşabileceğini ifade etmektedir.

Öte yandan Guin, şiirin edebiyattaki yerine ve önemine değinerek, şiirin tüm edebi alanlarla etkileşim içerisinde olduğunu belirtir:

“İletişim çağında ve süper silah çağında göz korkutucu bir ideal olmasına karşın, gerekçeli şiir, şiirin en üstün biçimidir. Şiir nesir karşıtı hermetik bir sanat. Her daim dilediğince iletişim ve kelimenin her anlamıyla münasebet halinde olması gereken, roman, senaryo, beysbol oyunu, uzak galaksi betimlemeleri vs. gibi yazın standartlarını ve bu konudaki beklentileri de daraltıp aşağı çekmiş oluyor.” (Guin, 1989, s. 171).

1983 tarihli denemeye göre Guin, bir edebi eserin doğal ve basit olaylardan üretildiğini belirtir. Yazarın şiirin etkisi altına aldığı dallardan bahsetmesi, göstergebilim kuramıyla açıklanabilir. Göstergebilim, metinlerin anlamlarını ve birbirleriyle ne şekilde meydana geldiğini göstermektedir. Göstergebilim metnin üretim aşamalarını öne süren, düşünme biçimini geliştiren kuramdır. (Uçan, 2006, s. 63). Böylelikle yazar, edebiyat ürünleri arasında yüksek mertebeye şiiri koyarak, en başta insanlığın anlaşma aracı iletişimden başlayarak bütün edebi türlerle bağlantılı olduğunu vurgulamıştır. Guin, edebiyatın insanların arasındaki iletişimden başlayarak, gündelik eylemlere kadar hepsinin edebiyatın malzemesi olabileceğini belirtir. Bütün kaynaklar birleştirildiğinde sanat olabileceğini ve bu sanatın en büyüğünün şiir yazma sanatı olduğunu vurgular. Yazar, edebiyat dalları arasında şiiri en yüksek mertebeye taşıyıp, diğer türlerin şiirin gölgesi altında kaldığını savunur.

Guin şiirin önemini savunurken, Ağaoğlu da edebiyat içerisinde yöresellik kavramının dışına çıkması gerekliliğini vurgular:

Mahmut Makal'ın izi, bir 'edebiyat' yolu olarak iyiye, bu öncesindekilerden bin kat iyi. Ancak, Alman işçileri olsun, Urfa'nın ezilmişleri olsun, bunları göze sokma niyetinin şiddeti bana göre değil. (Ağaoğlu, 2014, s. 169).

20 Temmuz tarihli günceye göre, Ağaoğlu eserlerinde köy yaşamını konu edinen Makal'ı değerlendirir. Yazar gerek Doğu Anadolu bölgesinde gerekse Almanya'ya göç eden Türk işçilerin konu edindiği eserlerin kendi tarzıyla uyumadığını fakat diğerlerine göre başarılı bulduğunu ifade etmektedir.

Ağaoğlu'nun edebiyattaki yenilik arayışına ilaveten Guin de kendi perspektifinden edebiyat eleştirisinin kaynağına değinir:

Üslupların sınıflandırılması ayrımı ve ilişkileri edebiyat eleştirisi için elzemdir, fakat kimi yazarlar içinde başka tek bir kimseyi barındırmayan bir sınıfa aittirler. Hiçbir yere oturtulamayan böylesi baş belaları genellikle ders kitaplarının dışında bırakılır ve tartışmalarda kendilerine yer verilmez. (Guin, 1989, s. 406).

Guin, edebiyat ve eleştirisinde üslubun önemli rol oynadığını ve üslup adı altında birleşen, ayrılan hatta farklılaşan bütün elementlerin edebiyat eleştirisinin malzemesi olduğunu vurgulamıştır. Bu bağlamda Guin'e göre, yazarların eserlerindeki üslupları karşılaştırmak ve bağlantılarını incelemek önemlidir. Fakat bu kurallara uymayan dik başlı yazarların kendi tarzında ilerlediğini belirtir. Guin, bu yazarların diğer yazarlar tarafından dışlandığını ve böylece ders kitaplarında yer alamayacağını öne sürmüştür. Guin, dik başlı yazarların özgünlüğünü savunarak, onların girdiği kalıpları taşıracığını, fazla özgün olmaları nedeniyle sınıflandırılmayacaklarını ifade etmiştir.

Guin yazarları standart ve farklı olmak üzere iki grupta sınıflandırırken, Ağaoğlu ise yazarların Ankara ve İstanbul olmak üzere kutuplaştıklarını dile getirmiştir:

Bir köşeye, *'Aşkım ve Başkaldırım Ankara'*, diye yazmışım. İstanbul edebiyat çevresinden kulağıma çarpanlar bıkkınlık verici. Ankara'yı seviyorum. Sanki burası dupduruymuş gibi. Yine de burada sanatçı sanatçıyı, yazar yazarı kirletmeyi ayıp sayar. (Ağaoğlu, 2014, s. 294-295).

Ağaoğlu bu bölümde, herhangi bir isim vermeden, İstanbul'daki yazarların birbirlerini karaladıklarını, Ankara'daki yazarların ise saygı çerçevesinde ilerlediklerini vurgulamıştır. Dolayısıyla İstanbul'daki yazarların dedikodu yapmaları Ağaoğlu'nun hoşuna gitmemektedir. Böylece, yazarın Ankara'yı *"dupduruymuş gibi"* tanımlaması, şehrin sakinliğini betimlemektedir. Bu tanım aynı zamanda Ağaoğlu'nun Ankara'ya olan sevgisini de göstermektedir.

Diğer yandan, Guin de fantezi ve bilim kurgu türlerine yönelme nedenlerini açıklarken bu türlerin toplumsal normları sorgulama ve alternatif dünyalar kurma açısından yazarlara daha özgür bir ifade alanı sunduğunu belirtmektedir. Bilim kurgu, fantezi gibi hor görülen, marjinal türlerde çalışmayı seçmemin nedeninin bu türlerin eleştirel, akademik, kanonik denetlemenin dışında tutulmaları ve sanatçıyı özgür bırakmaları olduğunu fark etmek yıllarımı aldı. Bir nitelik meselesi değil politik bir mesele olduğunu görecektir ve dile getirecek aklı ve cesareti toplayabilmem bir on yılımı daha aldı." (Guin, 1989, s. 350).

Guin, bilim kurgu ve fantezi alanlarının siyasi görüş sebebiyle edebiyat çemberinin dışında kaldığını vurgulamıştır. Ona göre fantezi yazarın özgür davrandığı ve kendini bulduğu alandır. Bu bağlamda, kendisini fantezi ile bilim kurguya ait olduğunu hissettiğini açıklar. Yazarın fantezi edebiyatına ilişkin marjinalleştirme eleştirisi, aslında yalnızca türsel bir dışlanmayı değil, aynı zamanda kadın kimliğine yönelik ayrımcılığı da gözler önüne sermektedir. Bu bağlamda, benzer bir dışlanma biçimini edebiyat ortamında doğrudan deneyimleyen bir diğer yazar olan Adalet Ağaoğlu da kadın yazarların hedef gösterildiğini ve bu nedenle edebiyat alanının dışına itildiklerini ifade etmektedir. Her iki yazarın ortaklaştığı bu noktada, cinsiyet temelli ayrımcılık hem bireysel yaratıcılığı baskılamakta hem de edebi çeşitliliği tehdit etmektedir.

Guin'in ifadesine ek olarak Ağaoğlu kadın yazarların da kadın yazarlara baskı yaptığını belirtir:

İstanbul'dan 'komşu dedikoduları' sayesindeki 'kadın yazar'dan 'kadın yazar'a hedeflenmiş kirletme gayretleri dışında böyle edebiyat hayatını zenginleştiren güzel esintiler de var. Fakat toplumsal ortam giderek gerginleşmekte. (Ağaoğlu, 2014, s. 297).

30 Kasım tarihli güncesinde Ağaoğlu, kadın yazarların hemcinslerine karşı olumsuz şekilde hareket ettiklerini belirtir. Bu rekabetin edebiyatı zenginleştirdiğini de ifade etmektedir.

Diğer yandan Guin, bazı eserlerin yoğunlukla siyaset içerdiğini fakat sonunda bir kaçış aradıklarını açıklamıştır:

Tüm kurmacaların etik, politik ve toplumsal bir ağırlığı vardır. Bazen en ağır çeken eserler, yazarlarının kendilerini politikanın ötesinde "safı eğlendirici" vb. olarak tanıttıkları, görünürde tüy gibi hafif veya kaçış edebiyatı yapan kurgulardır. (Guin, 1989, s. 297).

Guin'e göre, her kurmaca eserin bir politik veya toplumsal anlamı vardır. Ona göre, kurgusal eserler sadece güldürmeyi ve eğlendirmeyi hedeflemekle kalmaz, aynı zamanda toplumsal değerleri de yansıtır. Guin için bazı eserler, güldürü altında derin siyasi mesaj verebilir. Bu noktada, bütün eserler mesaj gayesi taşır.

Öte yandan Ağaoğlu, Oğuz Atay'la olan sohbetine değinerek, Atay'ın okuyucu tarafından ilgisine önem verdiğini, kendisinin ise edebiyat kaygısına değinir:

“Oğuz [Oğuz Atay] sorgulamayı yer yer oyun ve karnaval havasına taşıyarak yapıyor. İroninin sınırlarını grotesk ya da ironi boyutlarına kadar rahatça genişletiyor. Onun o sıradaki büyük ve taze acısı 'kritikler' tarafından romanına beklediği önem ve ilginin gösterilmemesinden dogma. Beni heyecanlandıran ise resmî ideolojinin at gözlüğü takılmış biçimde tek yönlü

duyulan tedirginliğin edebiyatımızda sivilceler çıkarmaya başlamış olması.”
(Ağaoğlu, 2014, s. 226).

Ağaoğlu, Oğuz Atay’ın kitabının okurları tarafından beklediği ilgiyi görememesinden dolayı hayal kırıklığına uğradığını aktarır. Ayrıca Ağaoğlu, edebiyatın tek yönde ilerlemesi fikrini korkunç bulur. Bu bağlamda, kusurların belirginleşmesi nedeniyle edebiyatı akneye benzeterek, tedavi edilmesi gerektiğini vurgular.

Ağaoğlu’nun edebiyat endişesinden sonra Guin’in edebiyat tanımına geçilecektir. Yazar edebiyatın kaynağını tanımlayarak, tiyatro oyununa eskisi gibi değer verilemediğini aktarır:

Bir merkezden çoğula oradan da büyük bir topluluğun ortasına doğru ilerler. Tiyatro oyunları ve edebiyat kaynağını buradan alır. Fakat artık oyunlar, edebiyatın içerisinde yer almıyor. Aynı zamanda oyun dilinin etkileyici gücü kullanılmıyor. (Guin, 1989, s. 170-274).

Böylelikle Guin, edebiyatın bir çekirdekten doğup genişleyerek, büyük bir alana yayıldığını ifade eder. Bu nedenle, edebiyat bünyesinde birçok alt dalın ortaya çıktığını belirtir. Bu dallardan birisi de tiyatro oyunlarıdır. Fakat Guin, oyunlara eskisi gibi değer verilmediğini ve estetik dilin kullanımının zayıfladığından bahseder. Dolayısıyla yazar, edebiyat piramidinin en tepesine şiiri ondan sonra da roman ve tiyatroyu koymuştur. Bunlara ilaveten, edebiyatın günlük konuşma ya da su veya yemek gibi basit öğelerden seçilip, estetik unsurlarla harmanlanması gerektiğini vurgulamıştır.

Özellikle roman gibi özgür tabiatlı türün kendi alanında serbest bırakılma ölçütlerini de belirtmiştir. Guin edebiyat türlerini birbirlerinden ayırırken, Ağaoğlu da Türk edebiyatı konusundaki rahatsızlığını dile getirmiştir. Ağaoğlu dönem yazarlarının diğer eserlerdeki tarz ve tekniklerini kopyalamalarına ve bunu da sanat olarak görmelerine karşı çıkmıştır. Bu nedenle, edebiyata yeni soluk getirecek arayışların peşinde olduğunu söylemiştir. Dolayısıyla Ağaoğlu, edebiyat malzemesi olan gelenek ve yöresellik gibi öğelerden uzak durulması gerektiğini, yazarların okur tarafından beğenilmek için değil de kendi duygularının ve estetiğin iç içe geçtiği eserin edebi görüleceğini savunmuştur.

Damla Damla Günler ile *Dünyanın Kıyısında Dans* 'ta edebiyat eleştirisinin yanında yazarlık eleştirisi de yer almaktadır. Bu görüşler yazarlık eleştirisi başlığı altında tartışılmıştır.

3.1.4. Yazarlık ile Yazmak ile İlgili Görüşler

Bu başlık altında ilk önce Guin ile Ağaoğlu'nun edebi kişiliklerini anlayabilmek ve tespit edebilmek için bir eseri ortaya koyarlarken, tanık oldukları olaylar ve eseri üretirken çekmiş oldukları sancıları anlamak önemlidir

Guin, kaleme alacağı konuları konuşulmayan ve unutulmuş olaylardan seçtiğini belirtir:

Yazarlardan akla gelebilecek her tür konuda konuşmaları istenir. Ara ara iradesiz davrandığımdan yine konuşma yapmayı kabul ediveriyorum. Konuşmacı değil de bir yazarım. Dolayısıyla da elimde aksi takdirde yazılmalarına sebep olan vesileyle beraber unutulup gitmiş olabilecek konuşma metinleri bulunuyor. (Guin, 1989, s. 11).

Guin bazı zamanlarda insanların ondan konuşmasını beklediğini, kendisinin de iradesiz davrandığını ironik bir dille ifade etmiştir. Ancak bu görevin aslında konuşmacılara ait olduğunu belirtmiştir. Yazarın konuşmacı olmamasına rağmen elinde konuşulmayanların belgelerinin bulunması, onun faaliyete geçmesini sağlamıştır. Yazar eserinde bu konuları kaleme alacağını belirtmese de DDG'de bu bölümü ekleyerek, siyasi ve toplumsal meseleleri görünür kılmıştır.

Fish'e göre; bir metni yorumlamak cemaate has bir unsurdur. Dayattığı yorumlama stratejileriyle hedeflerini belirleyen konumdur. (Fish, 1980, s. 14). Bunların neticesi olarak yazar, kadın okuyucularına yol göstermeye çalışmış, feminizm karşıtı olan kişilerin eleştirilerine de hazır olduğunu dile getirmiştir. Guin DKD'da sistematik bir yaklaşımla feminizm, sosyoloji ve edebiyatı ele almasının yanı sıra seyahatlerinde karşılaştığı olayları da okurlarıyla paylaştığını belirtmiştir.

Öte yandan yazar DKD aracılığıyla hem kendi sesini duyurmayı hem de yapılan haksızlıklara tepki göstermek isteyenleri bilinçlendirmeyi hedeflemiştir.

Adalet Ağaoğlu da tıpkı Guin gibi, yapılan birçok haksızlığa sert tavır koymuş ve bunu keskin ifadelerle dile getirmiştir.

Ağaoğlu da tıpkı Guin gibi, unutulmuş olayların dile getirilmesinin gerekliliğine işaret etmiştir. Bu düşünceyle *Damla Damla Günleri* kaleme aldığını ifade eder:

Günlük tarihsel arşivlere, 'hayatta geçip gitmiş, dünün' halini ve bunun yorumunu geleceğe aktarmaya merakı olanlar için. Damla Damla Günler I-II-III diyerek işte yazmış, bulunmaktan artık pişman değilim. Tarihsel açıdan bazı gün ve ayların hayat içerikleriyle unutulmamasında, yorumlanmaya açık bırakılması bakımından kayda geçirilmesinde bir payım olabileceği umudu taşımaktayım. (Ağaoğlu, 2014, s. 11).

Çalışmanın ilk sayfalarında bahsetmiş olduğumuz Ağaoğlu'nun toplum tarafından baskı gördüğünü ve bu durumun sonucu olarak toplum için değil, kendi için yazmak istediğini belirtmiştik. Eserin ilerleyen kısımlarında zihnindeki bütün tabuları yıkan, bunu dillendiren ve kitleleri hareketlendirmeye çalışan bir Ağaoğlu'nun ortaya çıktığı görülmektedir. Önceki bölümlerde bahsi geçen, Ağaoğlu'nun Fakir Baykurt'la sohbetinde özgün sanatını icra etmek uğruna okurundan vazgeçen yazar tutumundan, yaşadığı olayları okuruna anlatmak için günlük yazılar yazan yazar tutumuna geçişi görülmektedir. İser, metinlerin ve tepkilerin etkileşimler yoluyla oluştuğunu ve bu tepkilerin anlaşılabilmesi için okurun varlığının gerekli olduğunu (İser, 1978, s. 34) ifade etmektedir. Böylelikle, toplum için değil, kendi için yazmaya karar veren Ağaoğlu, tekrardan topluma yönelik eserler vermeye başlar.

Guin de Ağaoğlu'nun yaşadığı duruma benzer bir yorum yaparak, bir yazarın olaylar karşısında dik duruş sergilemelisini ve sahtelikten uzak durmasını söyler:

“Üçüncü Dünya Savaşı neden eserlere konu olmuyor? Kötü durumların içerisinde iyiliğin yazılmasını isteyen iktidar veya eli kolu birbirine giren efendilerine boyun eğenler olabilir. Rus ve Polonyalı yazarlar nükleer katli üzerine yazmayı doğru bulmazlar. Bana göre, edebiyat içerisinde mesele

anlatılmayanı anlatmaktır. Yazar, sorumluluklarıyla yüz yüze geliyor mu? Geliyormuş gibi yapıp, yan mı çiziyor? Doğru söylüyor mu, söylemiyor mu? İster doğruya ister yanlış yola yöneltsin hepimizin umuda gereksinimimiz var. Umut, insanlığın hayatta kalma sinerjisidir.” (Guin, 1989, s. 158-159).

Guin’e göre, geçmişteki soykırımlar, galibiyetler ve mağlubiyetler kaleme alınmalıdır. Yazar, toplumsal problemleri dile getirmelidir. Ona göre, toplumsal sorunlar edebiyat eleştirisinin en değerli malzemesidir. (Steiner, 1948, s. 643). Guin de toplumsal sorunları anlatma da en büyük sorumluluğun yazarlara düştüğünü belirtir. Bu bağlamda Guin, yazarın sahtekâr olmaması gerektiğini, sırf devlete yağcılık yapmak için savaşları ve ölümleri göz ardı ederek, güzelleme yapmasına şiddetle karşı çıkar. Halka doğru olan anlatılmalıdır. Yazar, halkı eğitecek ve yönlendirecek kişidir. Böylelikle, yazar gördüğü ve deneyimlediği her şeyi anlatmalı ve umutlandırmalıdır.

Ağaoğlu da Guin’in yorumuna benzer bir görüş belirterek, yazmak eyleminin dert yanmakla eş değer olduğunu vurgulamıştır:

“Roman, her şey yolundaymış gibi umutlu bitiyor. Bizdeki romanların çoğunda ne çok şey değişip gelişerek hep olumlu bir sonuca ulaşıveriyor; bu eserlerde romanın istediği değil de yazarın istediği gerçekleşmekte. İyi ama yazarın ruhunda bir daralma yoksa niye yazarak yaratmaya kalkışsın ki? “ (Ağaoğlu, 2014, s. 111).

3 Eylül tarihli güncede Ağaoğlu, yazmak eylemini sıkıntılarından kaçmak ve içindeki negatif duygulardan arınmak için yaptığını söyler. Bu sebeple, yazarın karakterleriyle derin bağlar kurduğu görülmektedir. Dolayısıyla Ağaoğlu’na göre roman, bir masal kitabı gibi, gerçek olmayan dünyada yazılmamalı ve mutlu sonla bitmemeli. Edebiyat araştırmalarında birçok sorunla karşılaşırız. Yazar, alımlama estetiğinin getirisini sorgulamak istiyorsa, üretken açıdan sormayı ve kuramın faziletlerini anlayarak işe başlamalıdır. (Jauss, 1982, s. 15). Böylelikle Ağaoğlu, masalsı bir edebiyat değil, gerçeği yansıtan edebiyatı istediğini belirtir. Roman gerçek dünyanın ürünüdür, bu sebeple toplumsal sıkıntıların yansımaları olmalıdır. Ağaoğlu, bir nevi roman yazmanın neşeli insanların işi olmayacağını ima etmektedir.

Ağaoğlu bir yazarın gerçeklikle nitelik kazanacağını savunurken, Guin ise, yazarın başarıya ulaşmasının kendi yaşam tecrübesini ele almasıyla mümkün olabileceğini söyler.

Hayat Hikayesi anlatımında yeterince bağlantı kuramama; delilikse bağlantı kurmada sık sık ve ciddi hatalar yapmak olarak tanımlanabilir. Öykülemeyi yanlışlamalarıyla özdeşleştirmeden bile hayat anlatımımızın çok büyük bir kısmının kurmaca olduğunu kabul etmemiz gerekir. (Guin, 1989, s. 76-77).

Guin, metnin çerçevesini yaşanmış olaylarla çizer. Guin, yaşanan hayatın bir kurgu olduğunu ve yaşanılmamış olaylardan hikâye yazmanın gerçek dışı olduğunu belirtir. Kavalcı, okurun metin içerisinde tarihsel veya kendi yaşamından bir iz aradığını (2017, s. 62) belirtir. Bu dünyayı bir oyun veya tiyatro sahnesi olarak gören Guin ise, insanoğlunun yaşamının bir esere zenginlik katacağı görüşündedir. Daha sonra kendisini eleştiren ve yargılayan yazarlara seslenerek, eserlerinin mantık kavramına uymadığını, eğer yargılanması gereken birileri varsa mantık dışı olayları ele alan kişiler olduğunu belirtir.

DKD’da Guin, bir yazarın edebiyat malzemesinin yaşam olacağını ifade ederken; DDG’de Ağaoğlu, *Çıkış* oyunu ile birlikte yaşadığı heyecanı ve karamsar ruh halini dile getirmiştir:

Çıkış’ı okudum Tahsin’e. Heyecandan zangır zangır titreyerek dinledi. Ne yapacağımı şaşırdım. Oyun yazarlığında kendimi aştığımı, hem kat kat aştığımı söylemesin mi? Uzun süredir çöp tenekesini boylayan sayfalardan, gönlümce yazamamaktan doğal sıkıntım dağılır gibi oldu. (Ağaoğlu, 2014, s. 162).

“Bizler, Ankara’daki yazarlar, yazdıklarımızı birbirimize okuruz. Bu, epeydir benim için öyle değil. Gizlenmekteyim. Yazarken kendime güvenimi ne kadar elden kaçırdığımı böylece anlamış oldum. Aynı zamanda kendi dışındakilerin notuna bu kadar bel bağlayışına üzüldüm. Yazar, ideolojik kural ve kuramların içinde boğulmamalı. Verili değerleri alt edemedin mi, düz anlatı şiirine kavuşamaz.” (Ağaoğlu, 2014, s. 163).

İki bölümde de Ağaoğlu'nun yazarlığındaki karamsar ruh hali gözlemlenmiştir. Birinci bölümde, Ağaoğlu'nun arkadaşına *Çıkış*'ı okumasının ardından aşırı heyecanlanması ve ondan iltifat almasıyla karamsarlığının değiştiğini görmekteyiz. İkinci bölümde ise, kendisini gizlemesi, başkalarının notlarına bel bağlaması, araştırmanın önceki bölümlerinde bahsedilen baskılardan kaynaklıdır. Bunlara ilaveten, Ağaoğlu bir yazarın herhangi bir parti veya örgüt üyeliğinden uzak durmasını ve yazarın sadece kendi sanatı için yazması gerektiğini vurgulamıştır. Böylece, Ağaoğlu bir yazarın özgün ve sanatsal niteliğe ulaşması için ideolojik fikirlerden ve bağlardan kurtulması gerektiğini savunur.

Ağaoğlu'nun yazar tanımından sonra Guin "*Tek İyi Yazar?*" başlığı altında kendi perspektifinden yazarı ve eleştirmeni kıyaslayarak, yazar-eleştirmen sınırını çizmiştir:

1. "Yaşayan yazarlar, ölü yazarlara göre haksız bir dezavantaja sahiptir.
2. Eleştirmenler eserin gerek kendi içinde gerek edebiyatın bir parçası gerekse edebiyat yahut düşünce tarihinde vuku bulan bir olay olarak, okur için nasıl bir anlam ifade ettiğini pek çok yazardan daha iyi bilir.
3. Eleştirmenler esere nesnel bir şekilde yaklaşır, yazar yaklaşamaz.
4. Eleştirmen yazarla yazışıyor yahut en başından beri kendisinden yanıt almak gibi bir niyet güdüyorsa eleştirmenin görüşleri ve yazısı etki altında kalabilir ve değişebilir.
5. Eleştirmenler yazarların yeni eserler yazmasına fırsat vermelidir." (Guin, 1989, s. 216-218).

Guin, ilk olarak yaşayan yazarların kendilerini ölmüş gibi gösterdiklerinde, toplumun ilgisini çekebileceklerini ve ünlü olabileceklerini öne sürmüştür. Yazar ikinci ve diğer maddelerde edebiyat eleştirmeni ve yazar tartışmasından bahsetmiştir. Edebiyat eleştirmenin olduğu yerde yazar özgür değildir ve eleştirilmeye mahkumdur. Bu bağlamda iki yazar tipi ortaya çıkar: Yazar ya edebi

bir eser yazıp, eleştiri oklarının nereden geleceğini tahmin ederek, cevabına hazır olacaktır ya da kaçamak cevaplar verecektir. Guin, her iki seçenekte eleştirmenin yazara saygı duyması gerektiğini vurgular. Eleştirmen metne bilimsel yaklaşabiliyorken, yazar hayal dünyası ve duygu değişimleriyle sanatını icra ettiği için yazarda öznel tutum görürüz. Eleştirmen, yazarın hatalarını tespit etmekle sorumludur. Bütün bunların sonucunda, eleştirmen, yazara cephe almamalı ve onu sanatından uzaklaştırmamalıdır. Böylece, eleştirmen ve yazar arasında bir sınır olması gerektiğini vurgulamıştır.

Öte yandan Ağaoğlu bir yazarın günlüğünü ölmeden yayınlaması gerektiğini belirtir. Böylece, Guin ile Ağaoğlu farklı noktalardan yaklaşmışlardır:

“Virginia Woolfun eşi Leonard Woolf, yazarın günlüklerinin ölümünden sonra yayınlanması isteğine sadık kalarak bunları onun kaybindan tam on iki yıl sonra yayınlamıştır ama kendi seçtikleriyle. Virginia'nın "ölümünden sonra yayınlansın" dileği sayfalarda adı geçen şahısla yüz yüze gelebileceği endişesinden işte bundan korkmuş olmasından değil midir? Kısacası, günlükler ille yayınlanacaksa, bunu tutanlar sağken ve notların masumiyetine pek de dokunmadan yayınlanmalıdır.” (Ağaoğlu, 2014, s. 7-8).

Ağaoğlu'na göre günlük, yazan kişinin duygu durumlarının ve görüşlerinin anlaşılması açısından önemlidir. Ağaoğlu, yazarlara günlüklerinin arasında konu seçmeden, doğal akışında yayınlamaları gerektiğinin görüşündedir. Diğer husus, günlüklerin insanların ne düşüneceğine göre değil, yazarın ne düşündüğüne göre yazılması gerektiğini vurgular. Ona göre bir yazarın, kimler ne diyor diye düşünmeksizin görüşlerini cesurca yazması gerekmektedir. Ağaoğlu, yazarın günlüğünü ölmeden yayınlaması gerektiğini vurgular. Böylece, başkası tarafından değiştirilmeden yayınlanması durumunda, yazarın da özgünleşeceğini vurgulamaktadır.

Diğer taraftan iki kadın yazar, eserlerinde dün ile bugün arasında bir bağlantı kurmuştur. İkisinin de ortak hedefi geçmişteki hatalarını veya tecrübelerini göz önünde bulundurarak, okuyucunun ders çıkarmasıdır. Yazarlar yaşadıkları

dönemin dinsel, siyasi, toplumsal ve bireysel sancılarını paylaşmışlardır. Bunu kaleme alırken estetiği ve sanatsallığı hedeflerler.

Genel olarak bakıldığında *Dünyanın Kıyısında Dans* ile *Damla Damla Günler’de* yazarların kendi ideolojilerini kitlelerine anlatmaya çalıştıklarını görmekteyiz. Yazarlar, yazma eylemleriyle dertlerini döktüklerini belirtmişlerdir; fakat bir yazarın ölümüyle ilgili farklı görüşler ortaya koymuşlardır.

3.1.5.Ütopya Üzerine

İki yazarın yaşadıkları dönemler de tanık oldukları toplumsal çöküşler ve maruz kaldıkları çeşitli ayrımcılıklar nedeniyle hayal ettikleri dünyayı söz konusu eserlerinde vurgulamışlardır. Eserlerde yalnızca bireysel deneyimlerin değil, aynı zamanda dönemin sosyo-kültürel yapısının edebiyat üzerinden nasıl yansıtıldığı da ortaya konulmuştur.

Ursula Guin “*Soğuk Bir Yer Olarak Kaliforniya’ya Öklid Dışı Bir Bakış*” başlığı altında ütopya’yı kendi perspektifinden tanımlamış, daha sonra Elliot’un ütopya tanımını desteklemiştir:

Ütopya, insan aklının uygulaması ve mit istencidir, mitteki başlıca özlemleri gerçeklik ilkesiyle karşı karşıya geldiğinde olanları ya da olabilecek olanları çözümleme çabasıdır. Bu çaba içine giren insan artık yalnızca uzak bir zamanda tanrısal bir durum düşlemez, yaratan rolüne bürünür. (Guin, 1989, s. 126).

Guin’e göre mitoloji; dünyayı ve insan teması gerçekmiş gibi gözüken fakat gerçek dışı dünyaya ait olan olağanüstü bir türdür. Yazar ütopyanın mitolojiden doğduğunu, bireyin zihin dünyasında hayal ve gerçek arasında kalan istek ve arzuların tümünün ütopya olduğunu söyler. Guin, ütopyası olan kişinin kendisini metindeki karakterle bağdaştırdığı zaman, kurgunun bahçesinde gezinebileceğini belirtir. Bunların sonucu olarak, okuyucu yaratma mertebesine ulaşabilir.

Guin kendi bakış açısıyla ütopyanın tanımını yaparken, Ağaoğlu’nda açık şekilde ütopya tanımı görülmemektedir. Yazar ütopyalarını kendi arzuları

çerçevesinde dile getirmiştir. Bu bağlamda onun ütopyası zenginler paralarını hunharca harcarken, diğerlerinin fakirleşmemesi üzerine kuruludur. Bu bağlamda, Ağaoğlu toplumsal eşitlik anlayışını ön plana çıkarmıştır:

Astronotlar Apollo II'ye yerleşmektelemiş, Yolculuk 8 gün, 3 saat sürecek, diyor. Başkan Kennedy O günden bugüne uzay programına harcanan para 23 milyar dolarmış, Bu parayla dünyanın bütün açları tika basa doyardı. (Ağaoğlu, s. 48-49).

Ağaoğlu, dünya üzerinde birçok müşkül durumda olan insanlara yardım etmek varken, uzaya milyonlar dolarlar harcayıp astronot gönderilmesine sitem eder. Ağaoğlu'nun zihninde bu durum hakkında iyi ve kötü sonuçlar yaratmasına rağmen yazar, içten içe Amerika'nın iyi niyetle davranmadığını düşünmektedir. Jauss alımlama estetiğine göre, metnin kaleme alındığı zaman diliminden itibaren bilinç öncesi ve bilinç sonrası düşüncelerin kolektif yapıyı doğurduğunu belirtir. Araştırmacı bir yazarın bilinç sonrasındaki tutumuyla beraber, metnin yapısını tamamen değiştirebileceğini ve böylece, yazarın metni çoğulluktan arındırıp tekilleştirdiğini (Jauss, 1982, s. 13) vurgulamıştır. Jauss'a göre, bir eser, yalnızca yazarın bireysel yaratımıyla değil, yazıldığı dönem koşulları, toplumun dinamikleri ve düşünsel yapısıyla da şekillenir. Böylece, bir metin kaleme alındığı andan itibaren bilinçli ya da bilinçsiz dönemin toplumsal yapısını yansıtır. Araştırmacı, eserin yazıldığı zaman diliminin toplumun ortak fikirlerinden doğduğunu fakat okurla buluştuğu andan itibaren tekilleştiğini belirtir. Bu bağlamda Ağaoğlu'nun fakir insanlar hakkındaki düşüncelerinden hareketle, yazarın sadece bireysel bakış açısıyla değil, çağının sosyal düşünsel yapısıyla da şekillendiği anlaşılmaktadır. Bütün bu bilgilerin sonucunda yazarın ütopyası zengin doyarken fakirin de doyması gerekliliğini savunması, yazarın geçmişten bugüne aynı görüşte olduğunu ve bunu okuyucu ile paylaşp, metni tekilleştirmeye çalıştığı anlaşılmaktadır.

Guin de tıpkı Ağaoğlu gibi gelecek hakkındaki düşüncelerini ifade ederek, gelecek nesillere daha iyi bir dünya bırakabilmek için nüfusun azaltılmasının gerekliliğine değinir:

“İnsan ırkının ve gezegendeki tüm yüksek yaşam formlarının hayatını idame ettirebilmesi her şeyden önce bütünüyle insan nüfusunun sınırlandırılmasına bağlı. Görünen o ki gerçekten yalnızca üç seçeneğimiz var: sıfır nüfus artışı olması için sıkı bir aile planlaması ve sonrasında ekolojik dengeyi yeniden sağlayıncaya kadar nüfusu azaltmak yahut veba, kıtlık ya da III. Dünya Savaşı.” (Guin, s. 41-42).

Guin’e göre; dünyadaki üretim azlığı ve tüketim çokluğu gibi durumlar toplumsal çöküşe sebep olabilir. Bu bağlamda yazar gelecek kaygısından dolayı okurla temasa geçer. Guin, doğum oranının kontrol altına alınmasının ve hastalık ya da savaş aracılığıyla nüfusun düşürülmesinin gerekliliğini altını çizmiştir. Yazar’a göre, dünya üzerinde insan sayısının azaltılması; şehirleşmeyi ve tüketimi de azaltacaktır. Böylelikle yazar, doğanın yeniden canlanacağını, insanların yaşayacağı alanın genişleyeceğini belirtmiştir. Tüm bu gelişmelerin sonucunda Guin ütopyasındaki yaşanabilir dünyaya erişebileceğine inanmaktadır.

Bir taraftan Ağaoğlu yeni dünya düzenine ve üretimine karşı çıkıp, aç insanların doyurulması gerektiğini savunurken, diğer taraftan Guin, dünyanın yaşanabilir bir yer haline gelebilmesi için nüfusun sabit kalmasının gerektiğini belirtir. Daha sonra yazar, bu görüşünü eşitlikçi dünyaya dayandırır:

Erkekler ve kadınlar sosyal rollerinde tamamen eşit olsaydı, hukuken ve eşit olsaydı, eşit özgürlüklere, eşit sorumluluklara sahip olsaydı. Çok farklı bir şey olurdu. Kadın istismarı, zayıf olanın istismarı, dünyanın istismarı sorunumuz olmazdı. (Guin, s. 39).

Yazar, erkek- kadın eşitsizliğinden doğan çatışmaların olmadığı, eşitlikçi bir dünyayı tasavvur eder. Bu ütopya içerisinde elbette sorunların olacağını fakat şu anki sorunların yaşanmayacağını söyler. Diğer bir unsur, kültüre ve yaşama yabancılaşmadır. Burada vurgulanan modernleşmenin birçok geleneği öldürmesidir. Yazarda geçmişe tekrar dönme isteği gözlemlenir.

Guin gelecekteki yaşamla alakalı ütopyasını ortaya koyarken, Ağaoğlu da toplumsal olayların bilinmeyenlerini belirterek, kendi edebiyat ütopyasını bu bilinmeyenlerin üzerine kuracağını vurgulamıştır:

Bu kitapta Türkiye Cumhuriyeti'nin sisteminde, bütün kurumlarında yürümeyen ne varsa, bunu düşün ahalisinin dünle bugün arasındaki günlük hayatlarından sahnelerle 'besteleyebilmeliyim'. Çeşitlilik genişliğindeki bir kaos ortamının 'bilinmezlikleri' ancak böyle bilinir kılınabilir. (Ağaoğlu, 2014, s. 234).

1 Nisan 1973 tarihli güncesine göre Ağaoğlu'nun, *Damla Damla Günler*'de birçok yerde edebiyatı ameliyat etmek istediğinden bahsetmiştik. Bu bağlamda, Ağaoğlu, eskinin yıkılıp yeni bir edebiyat veya özgün bir edebiyat kurulmasını kitapta çoğu kez vurgulamıştır. “Ölmeye Yatmak” adlı eserinde farklı temalar üzerinden kaos yaratarak, edebiyata yeni bir soluk getirmeyi hedeflemektedir.

Diğer yandan Guin, tıpkı Ağaoğlu gibi farklılığı öne sürerek, edebiyat ile anarşizmi harmanlar; yazar metinde kaos yaratıp yeni bir anlayışı betimler:

Benim *Mülksüzler* (*The Dispossessed*) romanımdaki en büyük ütöpik unsur bir tür barışçı anarşizmdir; politik bir ideoloji yine en fazla bu kadar yaklaşabilir. Anarşizm medeniyetin devletle ve gücün baskıyla özdeşleşmesini reddeder. (Guin, s. 146).

Guin'e göre, ataerkil sistemin getirilerinin birisi de edebiyat içerisinde erkeğin ana karakter olarak öne çıkmasına sebep olmaktadır. Bu durum, zamanla edebiyatta karakterin erkek olması bir nevi gelenek haline gelerek adeta yıkılmaz güç olmuştur. Var olan gücü yıkmak için anarşizme ihtiyaç vardır. Dolayısıyla, anarşizm gerçekleşmediği için ütopya olarak kalmıştır.

Guin ile Ağaoğlu da klişeleşmiş, erkekçi edebiyat gücünü yıkıp, kadınsal edebiyat kurmayı amaçlar. Bu düşüncenin ışığında ilk olarak eserlerinde erkek karakteri arka planda bırakıp, kadın karakteri ön plana çıkarmalarının yanı sıra metin içerisindeki bütün konularda söz hakkını kadın karakterlerine verirler. Bu

bağlamda, Guin ve Ağaoğlu edebiyat ütopyalarını gerçekleştirmek için ilk olarak olay örgüsünü kadın karakterlerinin yaşamları çerçevesinde kurarlar. Ayrıca yazarlar, hissettiklerini ve düşüncelerini kadın karakterleri aracılığıyla okuyucuya aktarırlar. Bu iletişim kanalıyla iki kadın yazar, okuyucularının artmasını akabinde feminizm görüşlü destekçilerinin çoğalmasını ve kadının ve erkeğin eşit olduğu bir dünyayı hayal etmişlerdir.

3.1.6. Distopyal Yaklaşımlar

Dünyanın Kıyısında Dans ve *Damla Damla Günler*'de de distopyaya dair düşünceler ve birçok konuda eleştirisel söylemler tespit edilmiştir.

Guin kendi ütopyasının dışında, toplumsal değişime de dikkat çeker. Özellikle, 1980'li yıllarda yaşayan insanların ütopyasının köyden şehre göç etmekten ibaret olmasına karşıdır:

“Kaliforniya'ya Eyalet denmesinin tek sebebinin tepelerindeki gelincikler ve yaz mevsimlerinin yabani yulafları olduğu söylenmişti. Altın Çağ irade gücüyle ulaşılabilir, vahşi cennet akılla ehlileştirilebilir hale gelmişti. Çiftliğinizi ve lastik çizmelerinizi ardınızda bırakıp size ket vurup, ondan sıyrılıp, "yeni bir yaşam tarzını" benimseyerek engellerden kurtulduğunuz bir mekân. Üstelik ütopyanın üstüne döktüğümüz betondaki çatlaklardan yabani yulaflar ve gelincikler filizleniyor hala.” (Guin, 1989, s. 127).

Guin'e göre, 19. Yüzyılda sanayi devrimiyle beraber, toplumun nezdinde şehirde zengin gibi yaşamamanın bir ütopya oluşturduğunu belirtir. Guin bu durumu normal karşılar, fakat toplumun filmlerdeki karakterler gibi, bolluk içinde yaşayamayacağını ve üretimin bitme noktasına geldiğinin sinyallerini verir. Guin'in bu açıklamasında geçmişe özlem duyduğunu belirtir. İser, her metnin kendine has tarih ve sosyolojik unsurları olduğundan bahseder. Araştırmacı, yazarın okuyucunun düşüncelerine ve yaşantısına bağlı kaldığı takdirde özgünlüğünü oluşturabileceğini (İser, 1978, s. 50) ifade etmiştir. Bu bağlamda

Guin de vatandaşın şehre göç etmesinden dolayı üretimin yavaşlamasının yanı sıra binalar sebebiyle yeşilliğin azaldığını vurgulamıştır.

Dünyanın Kıyısında Dans 'ta köyden şehre göçmek distopik görülürken, *Damla Damla Günler*'de 60'lı yıllarda başlayıp, 80'li yıllara kadar, insanların Türkiye'den Almanya'ya göç edilmesi distopyavari görülmüştür. Yazar bu durumu pekiştirmek için Ukraynalı arkadaşı Vera'nın Paris'e göç hikayesini Almancı Türklerin hikayesiyle karşılaştırmıştır.

“Hiç unutamam Vera'nın acı tebessümünü. Babasının Ukrayna'dan 'yeni dünyaya' kaçışını anlattı. Hem açlık, kimliksizlik hem de elinde avucundaki bütün varlığı kızının geleceği, onu bu umudun peşine düşmeye sürüklemiş. Bizim köylüden bozma işçi çaresizlerimizin Almanya'ya gitmeleriyle onun sosyalizmden 'uzaklaşması' aynı şey değil tabii.” (Ağaoğlu, 2014, s. 21-22).

3 Nisan güncesinde Ağaoğlu, edebiyata atıldığı dönemlerde göç hareketi başlar. Ağaoğlu bu olayı “köylü istilası” olarak belirtmiştir. (Karpas, 2003, s. 114). Bu bağlamda, o dönemlerdeki Türkler, kendi içlerinde bir umuda tutunarak, ilk önce köyden şehre daha sonra Almanya başta olmak üzere farklı ülkelere göç etmişlerdir. Metinde bahsi geçen göç meselesi Türk edebiyatının 70 ve 80'li yıllarında belirgindir.

Ağaoğlu göç sorununa değinirken, Guin de sanayileşmenin beraberinde getirdiği toplumsal çöküşü betimlemiş ve bu çöküşten kaçınmanın önemini vurgulamıştır:

Taş Devri'ne dönmeyi önermiyorum elbette. Ne gerici ne de muhafazakâr, yalnızca yıkıcı. Kapitalizm, sanayicilik ve insan salt büyümeden ibaret tek yönlü bir gelecekte köşeye sıkışmış gözüküyor. (Guin, 1989, s. 133).

1982 tarihli denemesinde Guin, eskiden insanların köy hayatında geniş araziye yayıldıkları için büyük ve yeşil alanlarda nefes alabildiklerinden bahsetmiştir. Fakat belli bir süreden sonra herkesin şehrin ortak yerlerine taşınması, bu ortak yerlerde nüfusun fazlasıyla artmasıyla çarpık kentleşmenin de çoğalması, üretimin

azalması ve tüketimin çoğalması, Sanayileşme sebebiyle, fabrikaların yaymış olduğu dumanlardan ötürü havanın kirletilmesi gibi durumlar nefes almayı zorlaştırmaktadır. Bu durum, gelecek nesillere kötü bir miras olacaktır. Bu da Guin’de geri dönme fikri uyandırır. Yazar köyden şehre göç edenlerin tekrar köylerine dönmelerini üretime katkıda bulunmalarını önermiştir. Diğer yandan, yazar nüfusun sabit kaldığı sürece geleceğin korunabileceğini vurgulamıştır.

Guin, daha sonra kitlesine dönerek, insanî değerlerin her gün gittikçe yok olduğunu söyler:

Yeni Dünya denen yeri fetheden ve doğayı fethedilecek bir hasım olarak gören kültürümüzdür. Her şeyimiz tükeniyor! (Guin, 1989, s. 83).

Guin’e göre, insanların tekrardan tabiata hâkim olabilmeleri için kültürlerine sahip çıkmaları gerekir. Sonuç olarak, ülkenin sosyolojik ve ekonomik bağlamda çöküşünü vurgulayıp, çözüm bulmaya çalışmıştır.

Damla Damla Günler’de distopik açıdan ele alınan bütün konular siyasi mahiyetindedir. Ağaoğlu da tıpkı DKD’da görüldüğü gibi, geçmişe dönme özlemi ve yaşadığı çağın kötü olmasına sebep olan kişilere isyan eder.

Nazım’ın Çilesi’ni bitirdim Bir kez daha kendi değerlerine sahip çıkamamış, onları horlamış, kaçmaya zorlamış bir ülkenin çocuğu olmanın acısını, utancını yaşadım. İsyan duydum. (Ağaoğlu, 2014, s. 46).

1 Temmuz tarihli güncesinde Ağaoğlu, yaşanan askeri darbelerin onu distopik bir ruh haline ittiğini belirtmiştir. Tezin önceki bölümüne Ağaoğlu’nun toplumu eğitip, eğitmemek arasında kaldığından bahsedilmişti. Eserin bu kısmında da milli değerlerine düşkün fakat devletin engelleri ve çürümesinin buna engel olduğunu bu hissin kendisinde başka yerlere kaçma arzusunu tetiklediğini açık bir şekilde ifade etmiştir.

Ağaoğlu’nun karamsar tutumunu yaşam ile ölüm arasındaki düşüncesinde de görürüz:

“Ölünce cesedim yakılıp küllerim bir uçaktan havaya savrulsun gibi ta derinlerden gelme bir isteğim vardı. Hala da var. 1996 yazında bir ölüp bir

dirildikten sonra, ikinci hayatım başlar başlamaz günlükler sorunun yine ve daha da şiddetle aklıma düştü. Ölümü tanımak, hatta kendi cenazeni görüyor gibi olmak, ölümün varlığını uslu uslu kabul etmiş insanın bile hayata bakışında değişimler yaratıyor.” (Ağaoğlu, 2014, s. 6).

Yazarın ölüm duygusunu dile getirmesi ve bu duruma kendisini yakın hissetmesi yaşama hevesinin olmadığını göstermektedir. Böylelikle, ölüm şeklinde bile diğer insanlardan farklı olmasını istediği görülmektedir. Ağaoğlu’nun 1996 yılında yaşadığı trafik kazasından sonra ölümü yakından hissettiğini ve hayata daha farklı baktığını belirtmiştir.

Sonuç olarak bakıldığında *Damla Damla Günler’de* ve *Dünyanın Kıyısında Dans* ’ta yoğun olarak distopik duygu durumu görülmektedir. İki kadın yazarda gelecek sıkıntısı, geçmişi hatırlama ve dönme durumu mevcuttur. Guin, şimdiki hali düzelterip, gelecek kuşağa iyi bir ortam sağlamayı amaç edinmişken, Ağaoğlu’nda geleceğe dair ümitsizlik görülmektedir. Ağaoğlu, eski insanları ve kendini özleyip, aramaktadır. Bu karamsarlığın nedenini baskıcı rejime bağlamaktadır. Araştırmada yoğun olarak iki kadın yazarın toplumsal baskıların yanı sıra siyasi baskıya uğradığından bahsetmiştik. DDG ve DKD’da tespit edilen siyasi unsurlar siyaset alt başlığında verilmiştir.

3.1.7. Siyasî Söylemler

Dünyanın Kıyısında Dans ’ta siyaset eleştirisi seyrek olarak görülürken, *Damla Damla Günler’de* yoğun olarak işlenmiştir.

Ağaoğlu çalıştığı TRT kanalının bağımsızlığını kaybettiğini ve kanal içerisinde yazarların kendine özgür çalışma alanı bulamadığından bahsetmiştir:

Sartre Küba’yı Anlatıyor kitabının 'Kitap Saat’inde tanıtımına izin verdim diye ve savcı el ele, kol kola beni mahkemeye sevk etmişlerdi. Suçsuzluğumuza karar vermiş olmasına rağmen, TRT bana peşinen verdiği unvan indirimi cezasını geri almıyor. Beynim öfke köpükleriyle dolup taşı. (Ağaoğlu, 2014, s. 17-18).

Tezin önceki bölümlerinde yazarın edebi görüşünde herhangi bir kurum, kuruluş veya akıma bağlı kalmadan özgün çizgide yazdığından bahsedilmişti. 4 Şubat tarihli güncesinde Ağaoğlu, TRT'nin bütün programlarının devletin gözetiminden geçtiğini ve yayıncıların da gözletildiğini belirtmiştir. Dolayısıyla Ağaoğlu'nun Sartre'ın Castro ve Küba devrimini içeren sol görüşlü 'Küba'yı Anlatıyor' kitabını ekranda tanıtması yazarın yargılanmasına neden olmuştur. Ağaoğlu aklansa bile, dava kamu davasına dönüşmüştür.

Guin de Ağaoğlu gibi, devlet yönetimini eleştirir; iktidar ve temsilcilerinin görevlerini iyiye kullanmadıklarını, kendi menfaatleri doğrultusunda davrandıklarından bahseder:

"İktidar sözcüğünün içeriğinin boşaldığını, ancak birey içini doldurduğunda, erimiş, bronz hayatı ve benliği o boş kalıba döktüğünde, bir anlama sahip olduğunu düşünüyorum. "Tanrı," "Vatan," "adalet", "haklar" da benzer sözcüklerdir. Temsilci bu sözcükleri sık sık kullanır. Peki ama hiç içlerini doldurmuş mudur? Bu muazzam boş biçimleri "Ben, ben, ben, ben" mi doldurmalıdır?" (Guin, 1989, s. 202-203).

Yazar, devlet mekanizmasının düzeltileceği yerde, sistemin iktidar tarafından bozulduğunu düşünmektedir. Göktürk'e göre, bir metin tarihsel veya politik konuları ele alsa dahi, bütün insanların duygularına hitap eden içerikte olmalıdır. (Göktürk, 1997, s. 93). Guin de halkın ihtiyaçlarının göz ardı edilmesinin yanı sıra devletin başına gelecek kişilerin halk olabilecekken, birbirini destekleyen temsilcilerin gelmesine karşı çıkmıştır. Bu bölümdeki televizyon semboliktir. Guin, iktidar karşıtı olan insanların genellikle susturulduğunu ve böylelikle bir diğer temsilcinin halkçı tutumlu konuşması bittikten sonra televizyon yayınının kesilmemesine şaşırmasından bahsetmesi ironiktir.

Guin halkçılığı savunurken, Ağaoğlu da Türkiye'deki sağ ve sol kutuplaşmalarını ve çatışmalarını dile getirir:

Devrimcilik toplumculuk, sanat, sanatçılar... hepsinin bu derece yozlaşmış olabileceğine inanamıyorum. İnsanlığını zaten yitirmiş, tutuculardan, tek

hedefleri çıkarları olan sağcılardan söz etmiyorum. Memleketin nasıl yönetildiğini etli kanlı biçimde gördük. (Ağaoğlu, 2014, s. 113-123).

26 Eylül ile 11 Aralık tarihli güncesinde Ağaoğlu, gruplaşmanın her alana sıçradığını vurgulamıştır. Bu durum, toplum içerisinde kaosa neden olmuştur. Fiske, bir metnin siyasi olaylar ve toplumsal kutuplaşmalara göre yapılandırılabilirliğini (Fiske, 1989, s. 5) belirtir. Bu bağlamda Ağaoğlu, gözlemlediği sağcı ve solcu olaylarını kaleme almış ve eserini şekillendirmiştir. Yazarın yayımladığı programlar insanları iyiye teşvik etmek, kavgadan uzaklaştırmak ve bilinçlendirmek amacı taşımaktadır. Bu bağlamda sağcı ve solcu temsilcilerden halka yönelik örnek bir imaj çizmelerini beklemiş ancak onların kana susamış tavırları, yazarı âdeta çileden çıkarmıştır. Bu tarz olaylar, Ağaoğlu'nun bütün kurumlardan istifa edip, kendi kabuğuna çekilmesine neden olacaktır. İki eserde Amerikan ve Türkiye siyaseti olarak değerlendirildiğinde Türkiye'deki siyasal olayların daha fazla olduğunu görmekteyiz.

Ağaoğlu eserini askeri, devrimsel ve yönetim çerçevesinde ele alırken, Guin de Amerika'nın yönetim şeklini ve Amerikan başkanının halkı ötekileştirmesini, üstten bakan tutumunu eleştirmiştir:

“Beyaz adam yalan konuşur, Beyaz Adamın sözünden ikili karışıklık dökülür. Dili, her yeniden bölünmede pozitif olana değer biçip negatif olanı değersizleştirerek, parçalanmış dünyanın değerlerini dışa vurur: özne/nesne, benlik/ öteki, zihin/beden, egemen/boyun eğen, aktif/pasif, erkek/kadın vb. Baba dil üstten konuşulur. Tek bir yöne gider. Kendisine cevap verilmesi beklenmez, verilse de işitilmez.” (Guin, 1989, s. 222).

Guin, Amerika başkanının üslubunu ve düşüncelerini eril cümlelerin üzerine kurduğunu, ülke içineki yandaşlarına biz, geriye kalanların da ‘öteki’ olarak adlandırmasının ayrımcılığın en büyük kanıtı olduğunu belirtir. Diğer yandan, vatandaşın ihtiyaçlarına cevap vermesi gerektiği yerde, tek adam yönetimi olarak nitelendirebileceğimiz monarşik yönetim biçimini kınamıştır.

Guin'in Amerika'nın yönetim şeklini ve Amerikan başkanının halkı ötekileştiren tutumunu eleştirirken, Ağaoğlu da Süleyman Demirel yönetiminin insanları köleleştirmesine ve ötekileştirmesine isyan eder:

“O neyin devleti? Bizi kapı dışarı atması, kendisine karşı en küçük ses bile istememesi değil mi? Bırakayım geçimi, Halim çok sevdiği mesleğini yapamasın mı? Şantiyelerde çalışa çalışa edindiği onca deney, bilgi birikimi hiç ise yaramasın mı? Toplumun hizmetinde olmayan, devletle toplumu uysal köleler gibi devletin sınırları arasında sıkışıp kalmış Cumhuriyet'in ilk ve ikinci kuşakları.” (Ağaoğlu, 2014, s. 54-55).

Bu Guin'in görüşüyle paralellik gösterir. Ağaoğlu, devletin vatandaşın yeteneğini yok saydığını ve vatandaşı köleleştirdiğini vurgulamıştır. Fish, bir metinden birden fazla anlam çıkartılabileceğini söyler. Metin, okuyucuların çıkarttığı anlamlarla biçimlendirilir. Bu durum genellikle siyasi olaylarla bağlantılıdır. (Fish, 1980, s. 326). Böylelikle Ağaoğlu, okuyucularına süregelen düzeni belirterek, bu durumu durdurmayı amaçlar. Yazar, her kişinin şahsına münhasır yeteneği veyahut vasfı olduğunu vurgular. İnsanların yeteneği keşfedemediğini ya da mecburiyetten onlara göre olan işi bulamadıklarından yakınır. Devletin, bütün iş kurumlarını kendi himayesine aldığını ve halkın hak ettiği parayı da vermediğini söyler. Böylelikle yazar devletin insanları köleleştirdiğini vurgulamıştır.

Ağaoğlu vatandaşa yönelik sistemden bahsederken, Guin de insanların birlik olmaları yerine, düalizmle beraber, alt-üst makasının giderek açıldığını vurgulamıştır:

Dengenin ve bütünleşmenin yollarını aramaktansa bir üstünlük mücadelesi yaşanıyor. Değerlerdeki düalizm bizi mahvediyor; üst/ast, olan/sahip olunan, kullanan/kullanılan düalizme buradan bakınca, bana çok daha sağlıklı ve güvenli, geleceği çok daha parlak bir birlik imkanına dönüşebilir gibi geliyor. (Guin, 1989, s. 38-39).

1976-1987 tarihli denemeye göre Guin; kadın, toplumu eğiten ve değiştiren en büyük yapı taşı olduğunu ifade eder. Böylelikle, kadın değişimin kendisidir. Guin'in hayal ettiği siyasal yönetim sadece kadının ön plana çıkaran bir sistem değil, erkeklerin ve kadınların eşit şekilde çalıştığı ortamdır. Bu ortamda bile, sorun çıkabileceğini ama şimdiki gibi kadın; yetersiz ve zayıf görülmecek ve ayrımcılığa da uğramayacaktır. Guin'in tasavvur ettiği görüşü Anne Phillips'in eserinde de görürüz. Phillips kitabında kadın ve erkeğin siyasal bağlamda eşitliğinin nasıl sağlanabileceğinin düşüncesiyle yola çıkar. Bu durum olsa bile ayrımcılığın bitip bitmeyeceğinden de emin olmadığını söyler. Diğer yandan, kadınların siyasi olayların arka planda kaldığını ifade ederek, siyasetin yeniden yapılandırılmasını ve kadınların öne çıkarılmasının gerektiğini belirtir. Bu sebeple, siyasetin yeniden şekillendirilmesi gerektiğini (Kaya, 2019, s. 2) savunur. Guin, kadının insanlık üzerindeki önemine rağmen istismar edilmesini bütün insanlığa yapılan ayıp olarak görmüştür. Bu bağlamda, Guin ile Phillips siyasi yapının dönüştürülmesi mesajını vermelerinin yanı sıra diğer yandan da kadın karşıtlarına da meydan okumuşlardır.

Guin'in siyaset ve kadın değerlendirmiş, Ağaoğlu ise siyaset ve kadın meselesine ve politika uğruna yetenekli oyuncuların provokasyona yenik düşmelerinden bahsetmiştir:

Yetenekli genç, oyuncuların provokasyona yenilmiş olabileceklerini düşünmeden edemiyorum. Asaf'ı turnedeki trafik kazasında kaybettik. Her şeyi tek başına üstlenmeye çalışan öteki hocaları Güner Sümer'i ise kırdılar ve ekonomi dahil her şeyi elinde tutan eskinin eskisi 'İdari Müdür'den patronlarıyla uzlaşmaya oturuyorlar. (Ağaoğlu, 2014, s. 19).

“Bir kadına bağlanmanın devrime ihanet olduğu inancına bağlı birkaç genç oyuncumuz. Sussam, insanlık hakkına aykırı bir durum; konuşsam kardeşini kayırmaya çalışıyor benzeri naneler saçılacak ortalığa. Savunmasız yargılamalara karşıysak karşıyız. Herhalde, adının tiyatro sanatımıza sağladığı olumlu katkıdan yararlanmayı hedef edinmiş birileri çıkacaktır. Birikimin

kalitesine ihanet etmesinler de hoş gelmişler, sefalar getirmişler “ (Ağaoğlu, 2014, s. 106)

Ağaoğlu, devletin bir bireyin yeteneğine veyahut vasfına bakmadan kurumlarda köleleştirdiğinden bahsetmişti. Bu kısımda da idari temsilcilerin, tanıdıklarını en iyi kurumlara yerleştirirken, halkın asgari düzeyde kalmasını eleştirir. Diğer bir unsur, yöneticilerin ve edebi mecralardaki kişilerin, kadını sağ-sol olaylarında ihanetle ilişkilendirilmesine şiddetle karşı çıkar. Bunlara ilaveten, genç oyuncuların önlerinin kesilmesinin ya da vefat etmelerinin tümünün bir provokasyonun sonucu olduğu belirtir. Bu bağlamda yazar, gençlerin ilerlemesine izin vermeyip, önünü kesen yönetimi ve onlarla yakınlık kuranları eleştirisel bir bakış açısıyla ele almıştır.

Öte yandan Guin, geçmişten günümüze, erkeklerin kadınları anarşiyle özdeşleştirdiğini vurgulayarak, savaşı, barışı ve kanunu erkeğin belirlediğini öne sürmüştür:

Anarşi tarih boyunca dişil olanla özdeşleştirilmiştir. Kadınlara tahsis edilen alan örneğin; "aile" baskının olmadığı hükmü güce değil, geleneğe dayalı bir düzen bölgesidir. Savaşları erkekler çıkarır, barışı erkekler getirir, kanunları koyan, dayatan ve çiğneyen erkeklerdir. (Guin, 1989, s. 31).

Guin'e göre, kadına yapılan ayrımcılık artık bütün toplumun zihniyetine empoze edilmiştir. Meslekler içerisindeki bütün işlerin erkeğe uygun görüldüğünü ve kadına ise yakıştırılmadığını belirtir. Guin, meslek sahibi kadınların erkekler tarafından yetersiz görüldüğünü, toplumda kadınların herhangi bir işi erkekler kadar iyi yapamayacağı görüşünün yaygın olduğunu belirtmiştir. Louise Rosenblatt'a göre, eser içerisindeki bütün anlamlar bireysel ve toplumsal sorunların yankısından oluşur. (Rosenblatt, 1978, s. 182) Bu bağlamda, Guin, kadınların toplumda ötekileştirilmesi sebebiyle, DKD'da eşitlikçiliğin yankısı görülmektedir.

Damla Damla Günler kitabının yazıldığı dönem 1970-1980 dönemini kapsamaktadır. Bu dönemde Türkiye'de sağ-sol gruplaşmalarından bahsetmiştik.

Eserin başlangıcında bu durum seyrek olarak işlenmiş fakat eserin ortalarına doğru iktidar ve askeri baskılardan sıkça bahsedilmiştir.

“Demirel'in muhabirlere verdiği yanıtlar kabadayılık diyebileceğim *sivilinden asker bir öfke kokuyor*. Her şeyin mümkün olabileceği bir dönem. Bir gerilla savaşı, iç savaş ya da cuntanın egemenlik hazırlığı. Dev Gençlerin yakınlarına yazdıkları mektuplar zulüm devrinin tarihine geçsin, bu damgayı infaz tarihinin alnından hiçbir silahlı el silemesin.” (Ağaoğlu, 2014, s. 143-192).

Yazarın dönemindeki olayları Baratov, 1970'teki ortaya çıkan olayların II. Dünya Savaşı'nın sonucu olduğunu vurgulamıştır. Özellikle Amerika'nın insanlara refah yaşam vaatleri üzerine dünyada süper güç olarak ilerlediğini (Baratov, 1999, s. 23-29) belirtir. “Bu yılda birçok savaşın üst üste gelmesi, çoğu gencin eylem yapmasına vesile olması ve hemen akabinde de işçi sınıfının da olaylara dâhil olması bu yılın en karmaşık yılı olarak adlandırılmasına sebep olmuştur. 1968 yılı tarihe isyan ve boyun eğmeme yılı olarak geçti.” (Bulut, 2011, s. 4). Bu bağlamda, II. Dünya Savaşı tahmini olarak 70-85 milyon insanın ölümüyle sonuçlanmış, ülkelerin ekonomileri büyük oranda zarar görmüştür. Gelişmiş ülkelerin geri kalmış ülkeleri kapitalizm çerçevesinde sömürmesi gibi durumlar, dünya çapında küçük gurupların prestosu ayaklanmaya neden olmuştur. Adalet Ağaoğlu, büyük yıkımın ve kıyımın izlerini gözler önüne sererken, Yazar askeri darbe sürecinde birçok gencin öldürüldüğünü belirtmiştir. Çünkü genç kitlenin yaşlarının vermiş olduğu toylukla beyinlerinin yıkandığını ve bunların cezası olarak gençlerin yaşamdan koparıldıklarını ifade etmiştir.

Ağaoğlu yönetimi eleştirirken aynı zamanda halkın sesi olmaya çalışmıştır:

“Feyzioğlu, Ecevit'i 6 maddelik bildirisiyle dikta rejim sahiplerine jurnal ediyor. Faşizmi yeni doğmuş temiz bebek, goncaları umut dolu gül gibi milletin kucağına uzatıyor. Millet de gözünü açacaksa açsın artık. Onun daha güzel yarınları adına kimler kendini kurban etmedi, kimler intihar eşğine gelmedi? Bir ses olsun da bari vicdan borcunu ödesin. Millet, derin sularda

boğulmak üzere olan birisinin, kendisini hayata çekmeye çalışana da asılıp birlikte *derin sularda yok eden cahil korkaklığı içinde sanki.*” (Ağaoğlu, 2014, s. 210).

Ağaoğlu tıpkı Bülent Ecevit gibi siyasetçi Turhan Feyzioğlu’nun vaatlerini değerlendirir. Yazar, siyasetçinin ülke içerisindeki olayları bastırmak ve vatandaşa yansıtmamak için yalan haber ortaya attığını söylemiştir. Bu duruma örnek olarak yazar insanların içler acısı durumlarını da betimlemiştir. Ağaoğlu aynı zamanda bu felaket karşısında sessiz duranlara da isyan etmiştir. Bu insanların cahil insanlar olduğunu bu yüzden, muhatap olmak istemediğini de belirtmiştir. Araştırmanın önceki bölümlerinde bahsettiğimiz gibi, Ağaoğlu ile Guin yaşamış oldukları dönem ve ülkelerde yapılan haksızlıklara karşı koymaya ve halkı bilinçlendirmeye çalışmışlardır.

Genel itibarıyla, DKD’da halkçı bir tutum ve dönemin başkanına eleştiri görülmüştür. DDG’de ise, Türkiye’de askeri darbeler, genç ölümler gibi çalkantılı durumlar tespit edilmiştir. Bu bağlamda DKD’da siyasi olaylar seyrek işlenmiş, DDG’de yoğun olarak ele alınmıştır.

3.1.8 Edebi Beslenme

Geçmişten bugüne kadar olan eserler edebi ve beslenmenin oluşumunda en önemli kaynaktır. Bu bağlamda, *Damla Damla Günler* ile *Dünyanın Kıyısında Dans*’ta tespit edilen Ağaoğlu ve Guin yazmış oldukları *Karanlığın Sol Eli (The Left Hand of Darkness)* ve *Ölmeye Yatmak* eserleri dışında, Maksim Gorki’nin *Ana (Mam)*, Virginia Woolf’un *Jacob’ın Odası (Jacob’s Room)*, Simone de Beauvoir’ın *(The Second Sex)*, Maggie Scarf’ın *Bitmemiş İş (Unfinished Business)* vb. gibi yabancı eserler ile Aziz Nesin’in *Böyle Gelmiş Böyle Gitmez*, Halide Edip Adıvar’ın *Türkün Ateşle İmtihanı*, Erdal Öz’ün *Güvercin*, Talip Apaydın’ın *Yar Bükü* gibi yerli eserler de eleştirilmiştir. Bu başlık altında bahsi geçen yerli ve yabancı eserler incelenmiştir.

3.1.8.1. Karanlığın Sol Eli ve Ölmeye Yatmak

Tezin bu bölümünde, iki yazarın eserleri edebi beslenme açısından değerlendirilmiştir. *Damla Damla Günler’de Ölmeye Yatmak*, *Dünyanın Kıyısında Dans’ta* ise, *Karanlığın Sol Eli* kitaplarından sıklıkla bahsedilmiştir. Guin ile Ağaoğlu eserleri, neden kaleme almak istediklerini ve hedeflerini belirtmişlerdir.

Ağaoğlu, eserin oluşum sürecini ve Cumhuriyet’in ilk yıllarındaki gazeteleri dikkate alarak, eserini oluşturduğunu belirtmiştir:

“Bütün bu olup biten arasında benim bir türlü doğurup da kurtulamadığım romanın adına şimdiden *Ölmeye Yatmak* deyip çıktım. Sık sık Milli Kütüphane’ye Cumhuriyet’in ilk ikinci kuşaklarının doğma zamanlarına atıf olsun diye, 1930’lardan başlayarak gazeteleri karıştırıp belgeler topluyorum. Bu da hülya çılgınlığının bana ilham ettiği yeni fikirlerden biri. Evet, tarafımdan sevinçle onaylanmış bir fikir, romanı en başta belgeler, anlatının bütün türlerini kullanarak kuracağım. Tek anlatıcının bakışından kurtuluşum da buna bağlı.” (Ağaoğlu, 2014, s. 112).

Ağaoğlu, eserini oluştururken Türkiye Cumhuriyeti’nin 1923’ten başlayarak 1930’lu yılına ait belgelerini tarayıp, ikinci kuşağa nesnel bilgiler sunmak istediğini açıklamıştır. Bunları yaparken de anlatıcı ve yazar kavramını gelenek dışı yeni bir tarzda yapmıştır. Ağaoğlu Cumhuriyet’i gözlemleyerek, edebiyatın kusurlarını tedavi etmek istediğini, ayrıca eserde bakış açısı çeşitliği de dün ile bugünü bir araya getirerek, şimdiyi tekrardan yapılandıracağından bahsetmiştir. (Apaydın, 2006, s. 19). Yazar, Cumhuriyet’in birinci kuşağında olan olaylardan beslenerek, ikinci kuşağa ders çıkartması mahiyetinde *Ölmeye Yatmak*’ı kaleme almıştır. Bunu yaparken geçmiş ile bugün arasında köprü kurarak, yeni Cumhuriyet’i inşa etmeyi hedefleyecektir.

Diğer yandan Guin, *Karanlığın Sol Eli* kitabıyla cinsiyetler arası ilişkileri yeniden şekillendirmek istediğini ve bu romanın zihninin bir kaydı olduğunu ifade etmiştir:

Ben ne bir kuramcı ne siyaset felsefecisi ne aktivist ne de bir sosyologdum. Bir kurmaca yazardım ve hala da öyleyim. Benim düşünme biçimim roman yazmaktır. Bu bağlamda *Karanlığın Sol Eli* roman bilincimin kayıdır, düşünme sürecimdir. (Guin, 1989, s. 25).

Guin'in eseri, kadın ve erkek arasında net bir ayrımın olmadığı alemin sosyolojik bakımdan nasıl olacağı sorusuyla tasarlamıştır. Romanda en dikkat çekici unsur cinsiyetlerin androjen olmasıdır. Androjen yapı mitolojik eserlerde sıkça kullanılmaktadır. Bu nedenle Guin'in *Karanlığın Sol Eli* adlı eseri mitolojik mahiyettedir fakat mit anlatısı değildir. *Karanlığın Sol Eli*'nde kahramanlar, tanrıya baş kaldırdıkları için iki parçaya bölünmüşlerdir. Karakterler, kendi cinslerinden kişilerle birlikte olmuşlar ve üremişlerdir. Mitolojik kitaplarda genellikle erkeklerin ikiye bölünüp, diğer bir erkekle yarısını tamamlamalarının üzerine kendi cinsleriyle ilişkileri ve çoğalmaları betimlenir. Böylelikle androjen yapıyı tek cinsiyete dayalı bir düzen olarak adlandırabiliriz. (Kükre, 2021, s. 5). Kitaptaki androjen yapı yazarın okuyucu kitlesini ikiye ayırır. Kimileri onu cinsiyetçi olarak eleştirirken, kimileri de cinsiyet konusundaki cesur tutumundan dolayı desteklemişlerdir. (Barrow, 1987, s. 20). Bu bağlamda, Guin zihnindeki ayrımcılıkların yanı sıra tek cinsiyete dayalı sosyal yaşamın nasıl olacağını düşüncesiyle yola çıkarak, *Karanlığın Sol Eli*'ni yazmıştır. Guin'in mitolojik ve farklı bakış açısı açısıyla yazdığı eseri fantastik alanında çok ses getirmiştir. Ağaoğlu ve Guin klasik edebiyat anlayışından sıyrılıp edebiyata yeni soluk getirmeyi amaçlamışlardır.

Ağaoğlu da tıpkı Guin gibi, eserinde işlediği konuların, diğer eserlerden ayrılan yönlerini öne sürerek, kahramanlarını eşit tuttuğunu belirtir:

“Ölmeye Yatmak'ta hiçbir şeyi yüceltmek istemedim. Kahramanlardan hiçbiri pir-ü pak ötekinin üstünde değil. Bütün çabam 'hayatın ta kendisine sığınmak' yönünü tayinde oldu. Anlatının bütün türleri birbiriyle uyumlu bir bütün ortaya çıkarsın istedim. İçten dışa, dıştan içe; dünden şimdiye, şimdiden yarına paslaşmaların yankısı bir ses alaşımı olsun. Bunu sahne oyunlarımı yazarken de hep istemiştım, fakat tiyatrodan değilsin. Romanda iyisi kötüsüyle tam kendin olabiliyorsun.” (Ağaoğlu, 2014, s. 212).

Ağaoğlu eski edebiyatı yıkmadan, eskinin üzerine yeni bir edebiyat inşa etmeyi hedeflemiştir. “Ağaoğlu’nun eserlerinde bir insanın yaşamında gördüğü olayları, iç sıkıntıları, duygu durumlarını kaleme almıştır. Ancak, yazar, yeni romanını kurarken, modern ve postmodern romanının tam ortasına giriyor. Grillet’in kamera gözüyle yansıttığı gözümüzün önünde duran dünyanın fotoğrafı Ağaoğlu’nun kaleminde absürt bir söylemle de birleşerek postmodern bireyin saçma ve anlamsız yaşamı, yalın ve açık bir şekilde gözler önüne seriliyor.” (Şahin, 2018, s. 6).

Böylelikle Ağaoğlu’nun yeni edebiyat düşüncesi sadece kurmaca değil, yaşanmışlıklar üzerine de odaklıdır. Bu sebeple okuyucu eseri okuduğunda kendi yaşamından kesitler görecektir.

Daha sonra Ağaoğlu, *Ölmeye Yatmak*’ın kahramanlarını ve olay örgüsünü aktarmıştır:

“Dominique La Pierre gibi bir gazetecinin kaleminden çıkma romanın edebiyat niteliği taşımayacağını düşünüyordum. Pek de yanılmamışım, çünkü belgelerin romana yerleştirilmesi *Ölmeye Yatmak*’taki kurgu anlayışından farklı. Fakat yoksulların hayatları pahasına yükseltme, sınıf değiştirme, yukarda, daha yukarda olma şöhrete ulaşma hırsını dünya çapında bir toreador aracılığıyla öyle bir çekicilikle yansıtıyor ki elden bırakılamıyor.” (Ağaoğlu, 2014, s. 219).

Ağaoğlu, oyun yazarlığı yaptığı zamanlarda baskıya uğradığı için romancılığa yöneldiğini belirtmiştir. Böylelikle Ağaoğlu artık toplumun isteklerine göre değil, bireysel arzularına göre yazacağını söylemiştir. Yazar olarak kendisine özgür bir alan yaratmasının eserine de özgünlük katmasına neden olduğunu ifade eder. *Ölmeye Yatmak* romanını öne çıkaran sebeplerden birisi karakterlerdir. Yazar, eserleri doğrultusunda okuyucusunun hayal dünyasını aktifleştirir. Bu nedenle, romanı etkileyici hale gelir. Eserin başarısı karakterlerin gerçekçi ve ilginç olmasından geçmektedir.” (Yaşar, 2012, s. 207). Dolayısıyla, Ağaoğlu edebiyat içerisinde standart olanı değil, farklı olanı yazmayı tercih etmiştir.

Öte yandan Guin konu değişiminin yanında dilsel olarak da değişime gittiğini belirtir. Bu bağlamda iki kadın yazarın eserlerinde farklılık aradıklarını görmekteyiz:

Karanlığın Sol Eli'nin 1985 yılında yazdığım senaryosunda *hamile ya da kemmer* döneminde olmayan Gethenliler için İngiliz lehçesine dayanan, icat edilmiş, zamirler olan *a/an/as* kullandım. Gethenlilerin "dişil" bileşenlerini gösterme konusunda daha akıllıca davranabilseydim. Zamirlerin hiçbir önemi olmayacaktı. (Guin, 1989, s. 36-37).

Guin, İngilizcedeki zamiri Gethen lehçesiyle harmanlayıp, homojen yapı içeren zamir oluşturmuştur. Bunu yaparken İngilizcedeki zamir kalıplarını kullanması, Guin'in kadın okurlarından ziyade erkek okurlarına sesleniyormuş imajını vermiştir. Oysaki Guin, bu hatayla anılmak yerine, metin içerisindeki düşünceleriyle öne çıkmayı istemiştir.

Guin, bu hatasının üzerinden erkek okurlarının kendilerine avantaj sağlamalarını eleştiriseş bir tutumla dile getirmiştir:

Eserimi kadınlardan çok erkekler tamamlıyor gibi gözüküyor. Sanıyorum bunun sebebi erkeklerin genellikle, savunmacı bir tutum sergileyen, zavallı ve kafası karışmış Dünyalı Genly'ye daha bir kolay özdeşleşmeleri, dolayısıyla yavaş yavaş ve sancılı bir şekilde sevgiyi keşfetme sürecine dahil olmalarıdır. (Guin, 1989, s. 38).

Guin, *Karanlığın Sol Eli*'nde yaptığı bir tamlama yanlışlığı nedeniyle erkek kahramanlarını ön plana çıkarmış, kadın kahramanlarını ise arka plana itmiş gibi görüldüğünü belirterek, hatasını kabul etmiştir. Yazar bu durumun, erkek okuyucularına fırsat verdiğini ve onların kendilerini erkek karakterle özdeşleştirdiklerini belirtmiştir. Bu bağlamda Guin, Genly'nin erkeksi özelliklerinin erkek okuyucuları tarafından beğenilmesine tepki göstermiştir. Yazar, erkek okuyucularını küçümsemiş ve onları zavallı olarak nitelendirmiştir.

Diğer yandan Ağaoğlu, *Ölmeye Yatmak*'la ile romanda yeni bir kapı açmak istediğini ve tartışmalara yanıt vermeyi amaçladığını belirtmiştir:

Ölmeye Yatmak'ı hemen değil ama gelecek yıl, tam da istediğim gibi bitirebileceğimi sanıyorum. Toplumsal gerçekçilik tartışmalarına somut bir cevap yaratma fikrim güçleniyor. Klasik ya da romantik roman anlayışına karşı romanımızda yeni bir kapı açma cesaretim de. (Ağaoğlu, 2014, s. 159).

3 Haziran tarihli günlüğe göre, Ağaoğlu uzun süredir planladığı özgür kalem faaliyetini gerçekleştirmiştir. Tezin önceki bölümünde bahsetmiş olduğumuz, Cumhuriyetin birinci kuşağını kapsayan verileri derin bir şekilde araştırma yoluna gitmenin yanı sıra acele etmeden delil niteliğinde bir roman sunmayı amaçlamıştır. Bunlara ilaveten, Ağaoğlu ile Baykurt'un sohbetini aktarmıştık. Baykurt'un Ağaoğlu'nu toplumsal gerçekçilik bağlamında yazmasını istemesine rağmen, Ağaoğlu'nun tercih etmediğini belirtmiştik. Bu bölümde yazar, Türk edebiyatında yeni bir kapıyı açmasının yanı sıra, sadece gözleme dayalı değil, aynı zamanda sorgulayan edebiyat anlayışını kaleme alarak toplumsal gerçekçilik tartışmalarını yanıtlamıştır. Genel itibariyle, Ağaoğlu *Ölmeye Yatmak*'ta klasik kalıplardan taşarak, daha özgün edebiyat anlayışını ortaya koymak istediğini ifade eder.

Yazar, ilerleyen bölümde eserindeki kahraman ile babası arasında ilişki kurarak, kendisine sitem eder:

“Anlatının bütün türlerine başvurarak çoğalttın, ama yan kişilerin iç dünyalarına, dıştan içe çarpanların onlardaki yankılarına fazla kulak vermedin. Ali hariç. Baba Salim Efendi başlı başına iyi bir yan *figürün karakter haline gelmesini gösterebilirdi mesela*. İki kültür arasında sıkışmışlık hali az şey mi? Babanı düşünseydin, yeterdi. Babanın hakkını yedin Adalet. Onun ve onun gibilerin. “ (Ağaoğlu, 2014, s. 244).

27 Haziran tarihli günce, Ağaoğlu'nun zihnindeki geçmiş ile bugün arasındaki çatışmayı niteler. *Ölmeye Yatmak* adlı eserde karakterin bir mekâna ait hissedememe durumu, hayal ile hakikatin arasında gidip gelme bütün bunlar varoluşsal sancıyı doğurur. Aysel odada ölmeyi beklerken çocukluğunu düşünür

ve geçmişiyile hesaplaşma yaşar. (Şahin, 2004, s. 67). Bu bağlamda, kitapta işlenen temalar karanlığı ve ölümü çağırıştırır. *Ölmeye Yatmak* Cumhuriyet'in ilkelerini yaymak, yol göstermek için yazılmıştır.

'*Babanın hakkını yedin Adalet.*' İfadesi, babası ile kendisi arasında bir hesaplaşmaya gittiğini, Salim Efendi ile babasının benzediği veyahut aynı kişi olduğuna dair ihtimal oluşturmaktadır. Fakat araştırmalara bakıldığında kesin bir sonuç bulmamaktadır. Ağaoğlu'nun '*İki kültür arasında kalmak*' ifadesi geçmiş ile bugün arasındaki çatışmayı göstermesi açısından önemlidir. Bunların neticesinde Ağaoğlu, gelenekle baskılanmış bireyin özgürlük arayışını kaleme almaktadır.

Genel itibariyle iki kadın yazar edebiyata farklılık ve yeni soluk getirmek istedikleri için farklı yollara başvurmuşlardır. Ağaoğlu *Ölmeye Yatmak* da yöresellik ve köy edebiyatı yerine, kadın kahramanın intiharını ele almıştır. Guin ise *Karanlığın Sol Eli*'ndeki kahramanlarını konuya androjen şekilde dahil etmesi, bahsi geçen farklılığın bir ürünüdür. Sonuç olarak iki yazar tekrarlanan ve gelenekçi anlayış yerine yeni bir edebiyat stili uygulamaya çalışmışlardır.

3.1.8.2. Edebi Beslenmenin Kaynakları

Tezin bu bölümünde *Dünyanın Kıyısında Dans* ile *Damla Damla Günler*'de tespit edilen, yabancı veya yerli edebi eserlerin eleştirisi yapılmıştır.

Guin, kadın yazarların yaşadığı baskıları konu edinen yazarlara ve eserlerine değinerek; okuyucuyu bilgilendirmeyi ve öfkelenlendirmeyi hedeflemiştir:

"Tillie Olsen okuyun, yok eğer keyifli keyifli öfkelenmek istiyorsanız. Joanna Russ'ın *How to Suppress Women's Writing*'ini yahut Dale Spender'in o muazzam *Man Made Language*'ını okuyun. Kendi deneyimimi özetlemeye çalışacak olursam: Eseriniz, ne yazacağınız ve nasıl yazacağınız hakkındaki eril teamül ve beklentilere uygun olmak yerine sizden ne kadar çok şey taşır." (Guin, 1989, s. 264).

Guin, Olsen ve Russ'un eserlerinde konu edindikleri kadın karakterlerinin edebi alandaki ötekileştirilmelerini ve kadın – erkek eşitsizliğini ele aldıklarını belirtmiş ve okuyucuya bu iki eseri tavsiye etmiştir. DKD'da Guin kadın

okuyucularına toplumsal eşitsizlikten ve kadın kimliğinden sıklıkla bahsetmiştir. Yazarın bu tutumu, Göstergebilim kuramıyla benzerlik gösterir. Göstergebilim imge yöntemiyle okura ödev verir. Okur, metin içerisindeki bulguları gözden kaçırmamalı ve etkilenmelidir. Okur, metindeki toplumsal olaylar hakkında bilgi sahibi olmalıdır. (Özgür, 2006, s. 64). Guin de kadın okuyucularına yol göstermek ve etkilemek için geçmişteki kadın yazarların üzerinden erkek yazarların egemenliğini konu edinen eserleri tavsiye etmiştir. Guin dünden bugüne bütün kadın yazarların önlerindeki engelleri belirtmek, yazar olmak isteyen kadınların yılmamaları ve ilham almaları için bahsi geçen metinleri seçmiştir.

Guin feminizme yönelik eserler tavsiye ederken, Ağaoğlu da Gorki'nin ve Kazancakis'nin eserlerindeki toplumsal olayları, bireyin mücadelesini kendi mücadelesiyle bağdaştırır:

“Gorki'nin Ana'sını (*Мать*) okuyorum. *Ana*, sevdiklerim arasında sayılmaz. Romanı da oyunu da. Popülist yaklaşımlar pek bana göre değil. Yine de Gorki'nin buradan fırlama şu sözünü unutmadım: "Suçsuz ölenleri gerçeğin yüzü diriltir." Çevremde ne çok Pavel ne çok Ribim var. Gerçeğin yüzünü ve sözünü bulmalıyım. Yazmalıyım. Yazdığım şu bölümü de hadi bakalım yine çöpe. Kendi kuşağımın tarihini yazmalıyım.” (Ağaoğlu, 2014, s. 28).

Kazancakis'in *Toda Raba*'sındaki Amita'nın kendi içine doğru bağırması gibi bir şey: "Utanmıyor musun sözleri yazıp peş peşe sıralamaktan?" Utanıyorum ama, yapabileceğim daha iyi bir şey yok. (Ağaoğlu, 2014, s. 56).

Ağaoğlu, Gorki'nin eserleri arasında kıyaslamaya gitmiştir. *Ana*’ yı sevdiği eserlerin dışında tuttuğunu belirtir. Diğer yandan, Gorki'nin sözü Ağaoğlu'nun geçmiş yaşantısını düşünmesine neden olmuştur. Gorki'nin ifadesi, Ağaoğlu'nun edebiyatta ve hayattaki arayışını sorgulamasına neden olur. Gorki'nin kitabındaki Ana ve oğulları köy yaşamı süren ailedir. Oğullarının işçilik yapması, üst tabaka tarafından eziyet görmesi ve kitabın sonunda Pavel'in öldürülmesi gibi durumları Ağaoğlu Türk gençlerinin durumuyla bağdaştırmıştır. İser'e göre yazar, eser içindeki boşlukları tamamlamak için kendi ve diğer insanların yaşantısı

bağlamında bir eser ortaya koymalıdır. Bu sebeple okuyucu, metni incelerken, kendi dünyasına aşina olacaktır. (İser, 1972, s. 287). Dolayısıyla Ağaoğlu eseri okumasıyla beraber, dahil olduğu toplumla alakalı sorunlar üzerine analiz yapmış ve kendisi ile okuyucusunun ortak sorunlarını gözler önüne sermiştir. Son bölümde yazarın yazdığı sayfayı çöpe atması yazarın mükemmeliyetçi olduğunu göstermektedir. Sonuç itibarıyla Ağaoğlu *Ana* ile *Toda Raba* eserlerini okumasıyla beraber, kendisini sorgulamıştır. Yazarın ahlaki, toplumsal ve bireysel olaylarla hesaplaştığı açıktır.

Ağaoğlu toplumsal sorunlarla, Guin ise kadın kimliği üzerinden bir bağlantı kurmuş ve okuyucusuyla iletişime geçmeye çalışmıştır:

“Gidip *Norton Kadın Edebiyatı Antolojisi*’ni (*The Norton Anthology of Literature by Woman*) okuyun. Sonra kadınların erkeklere nasıl yazacaklarını ve ne yazacaklarını gösteremediklerini söyleyecek misiniz bakalım! İngilizce profesörleri yazdıklarımızı hasır altı edip duruyor. O hasır yerden bir metre yüksekliğe ulaştı artık. Bir şeyler çıkıp profesörleri yiyip bitiriyor. Şu hasırı silkelemenin vakti geldi artık.” (Guin, 1989, s. 265).

Guin’e göre, bilim dünyasında kadınları yetersiz gören erkekler, kadınların nitelikli çalışmalarını göstermek için kadın antolojisine başvurur. Bu bağlamda, kadın profesörlerin görmezden gelinen çalışmalarını gün yüzüne çıkarmak, kadın okuyucusuna teşvik etmenin yanı sıra erkek okuyucularına da delil göstermeyi hedeflemektedir. Worringer gelenek haline gelen olayların yıkılması avangardı oluşturmuştur. (Worringer, 1985, s. 30). Avangard eski olana karşı, yenilikçi bağlamda kişinin yaratıcılığını öne çıkarmayı hedefler. (Moran, 2014, s. 146). Dolayısıyla Guin özellikle kadın okuyucularının eski olandan sıyrılmalarını, yeni olana yönelmelerini istemiştir. Ayrıca yazar, baskıya uğrayanların sesi olma görevini üstlenmiştir.

Guin daha sonra, açıkladığı cümleyi ispatlamak için Woolf’un edebi çizgisine değinmiş ve gelecekteki kız çocukları için kadın yazarların eser vermelerinin gerekliliğini anlatmıştır:

“Bir kadının muhakemesinden hareketle kadının hayat deneyimine dayanarak yazmaktan daha düzen bozan edim yoktur. Woolf bunu biliyordu ve 1930’da dile getirdi. Çoğumuz bunu unuttuk ve altmışlarda tekrar tekrar keşfetmek zorunda kaldık. İlk defa bir nesilden uzun zamandır kadınların algı, fikir ve yargılarını toplumda aktif ve yaratıcı bir güç, olarak bilincimizde canlı tutmuş, olacağız ve kızlarımız ve torunlarımız bizim gibi sıfırdan başlamak zorunda kalmayacak.” (Guin, 1989, s. 265).

“Woolf öyle ussal ve çapraşıktı ve nihayetinde tek sorunun gözyaşları, sevinç nidaları, başka düşünsel coşku ve kontrol edilemez duygu tezahürlerinin bu okumayı sekteye uğratması olduğunu fark ettik. Elimden geldiği sürece bir daha asla Virginia Woolfu içimden okumayacağım, yaptığının yarısını kaçıırıyorsunuz yoksa.” (Guin, 1989, s. 276)

Guin, kadınların ilerlemesini engelleyenlere meydan okuyan bir tavır sergiler. Ona göre, nitelikli kadın yazarların iç çatışmalarını ve yaşamlarını konu edinen eserleri vermesi önemlidir. Yazar, kadın yazarların birbirlerinin eserlerini okumasını, ilham almalarını, yeni eserler vermelerini ve bunların sonucunda ataerkil yapıyı yıkabileceklerini belirtmiştir. Guin onunla aynı düşüncede olan kadınların döneminde bu tarz eserlerin olmadığını söyler. Böylelikle yazılacak olan eserlerin gelecek nesillere miras kalacağını belirtmiştir. Guin, Woolf’un eserlerinden bahsederken, mutluluğun ve hüznün iç içe olduğunu belirtir. Şahin, feminizmi kavrayamamış, ataerkil baskıya boyun eğmiş kadınların kendilerini buldukları yerin ya deliler hastanesi ya da bir oda olacağını belirtir. Virginia Woolf da yaşadığı kötü olaylar sebebiyle, kendisini odaya hapsetmiştir. (Şahin, 2009, s. 444). Dolayısıyla Guin, Woolf üzerinden örnek vererek, okuyucularını feminizm açısından bilinçlendirir. Guin bu noktada bahsedilen unsurların insanı etkilediğini fakat kimileri içinse anlamamanın zor olabileceğini vurgular. Bu zorluğu da aşmak için yüksek sesle okumanın bir çözüm olabileceğini ima ederek, ironik bir tutum takınır.

Guin, bu bölüme örnek vermek için Woolf’un eserini yorumlar:

"Kalkıp gitmekten başka çare kalmamıştı." Virginia Woolf'un *Jacob'ın Odası'nın* (*Jacob's Room*) ilk cümlesi bu. Yazan bir kadın. Deniz kenarında, kumda oturmuş yazıyor. Son derece tuhaf bir şekilde boş olan bu dünyada ilk gördüğümüz yazan bir kadın, bir annedir. (Guin, 1989, s. 316).

Guin bu bölümde Woolf'un kadın yazarlara ve onların toplumdaki yerine dair eleştirisini vurgulamaktadır. Özellikle, 'Yazan kadın' ifadesiyle başlayan giriş cümlesi, kadınların yazarlıkta karşılaştıkları ayrımcılıkla alakalıdır. Bu ifade, özgürlük arayışının sembolü olarak karşımıza çıkmaktadır. Marksizm'e göre; yazar edebiyatı tarihsel olayların standart imgelerine ve yargılamaların dışında yeni bir hakikate doğru sürüklemelidir. (Jauss, 1982, s. 38). Guin'in belirttiği diğer bir nokta, kadının sadece yazması değil, aynı zamanda toplumsal baskılara rağmen yazabilmesinin önemini vurgulanmıştır. Dolayısıyla Guin'e göre eserdeki kadının yalnızlığı ve yazması, toplumsal kalıpların dışına çıkması bakımından önem kazanmıştır.

Araştırmanın bu başlığı altında Guin'in Woolf hayranlığını, Ağaoğlu'nun ise okuduğu eserlerle kendi hayatıyla bağdaştırmasını sıkça görmekteyiz:

"Aziz Nesin'in *Böyle Gelmiş Böyle Gitmez'ini* okudum. O çok güç, hayattan böyle büyük bir mizahçı yazarın, düzene karşı aktif bir muhalifin çıkması! *Vatan Sağolsun'u* okurken hayranlığım daha da arttı. Rastlantı işte, onun hayatını Yevtuşenko'nun *Yaşantım'ıyla* (*A Precocious Autobiography*) yan yana okumam bana babamın hayatını düşündürdü." (Ağaoğlu, 2014, s. 110).

3 Eylül tarihli günceye göre Ağaoğlu, Yevtuşenko'nun ve Aziz Nesin'in eserlerini yaşamıyla ilişkilendirir. Aziz Nesin ile Ağaoğlu aynı dönemde yaşamış, çağdaş yazarlardır. Bu bağlamda Ağaoğlu, Aziz Nesin'in eserinde oluşturduğu muhalefeti takdir etmiştir. Özellikle *Vatan Sağolsun* adlı eserin genç yaşta insanların öldürülmesini ele almasının yanı sıra Nesin' in toplumsal eleştirileri de yazarda derin bir etki bırakmıştır. Ağaoğlu eserlerin babasını hatırlattığını dile getirse de bunun sebebini belirtmemiştir.

Fakat Ağaoğlu *Göç Temizliği*'nde babasının baskıcı tutumundan bahsetmiştir:

Babam, kendi kızı üstünde kendi karar verirdi: evde otur, annene yardım et. Okumak istiyorum! Ama ben hep içine doğru haykıran biriydim. Dışa doğru konuşabilmem yıllarımı aldı, o da ancak yazıyla. Şimdi ise bazen gereksiz yere haykırdığım bile oluyor. (Ağaoğlu, 2008, s. 11).

Ağaoğlu çocukluk yıllarında babasının ataerkil tutumlarından kaynaklı psikolojik sorunlar yaşadığından bahsetmiştir. Yazar, önceleri babası tarafından susturulduğu için içindekileri dışavurmasının yıllar aldığını vurgulamıştır. Ağaoğlu bu travmanın onu her alanda etkilediğini de belirtmiştir. Bahsi geçen eserleri okuduğunda da hem toplumsal hem de kişisel olarak kendisini sorgulamıştır. Sonuç olarak bu bölüm, duygusal bir deneyim yansıtmaktadır.

Diğer yandan Guin, kadın temasına örnek vermeye devam eder. Bu bölümde erkek yazar gözünden kadın temasını işler:

“*Kasvetli Ev*'in (*Bleak House*) kalanını size okumamak için kendimi, güç bela, dizginleyeceğim. Bir kadını kullandığının da farkındayım elbette: Pek az okur bir kadının kamusal sorumluluğunun önüne ailesini koyması gerektiğini yahut özel alanın dışında çalışıyorsa evini ihmal edeceği ve aciz olacağı varsayımını sorgulatacaktır. Gelgelelim beni rahatsız da ediyor çünkü arkasında çifte standart pusuya yatmış bekliyor.” (Guin, 1989, s. 326).

Guin, Dickens'in eserindeki kadın kahramanlarının sıkıntılarını bir erkek gözüyle yansıttığından bahsederken, aynı zamanda sanattaki kadın konusuna da işaret etmiştir. Fakat diğer kahraman Esther, diğer kadınlara nazaran farklı anlatılmaktadır. Bu sebeple, kadın yazar teması altında çerçevenin dışında kalan taraf olması dikkat çekmektedir. Genel itibariyle Ona göre yazar, kadın kahramanlarını toplum içerisinde konumlandırarak, onların üzerinden eleştirir. Bu durumda Guin, Dickens'te kadın tasvir edişinde bir çelişki gördüğünü belirtir. Guin, Dickens'in kadınları derinlemesine yorumlamasını takdir ederken, diğer yandan da erkek bakış açısının sınırlamalarından kurtulamadığı için onu eleştirmektedir.

Guin kadın kimliğini sürekli vurgularken, Ağaoğlu da yazarlık kariyerindeki eniştesinin yerine değinir:

“Tevhide teyzemin kocası Haydar amca ölüvermiş. Bana Rousseau'nun *İtirafı*’nın (*The Confessiones*) 1943 basımını 1944’te büyük boy, üç cilt ve Emil Zola’nın *Hakikat*’ini (*The Truth*) 1929 basımı, Devlet Matbaası’ndan daha da büyük boy, sonra Paul Valery’nin *Toi et Moi* sayfa kıyıları yaldızlı şiir kitabını, düşüncelerime farklı katkılarda bulunmuş, daha ne kitaplar armağan etmiş olan Haydar amca.” (Ağaoğlu, 2014, s. 101).

24 Mayıs tarihli güncede eniştesinin Ağaoğlu’nun yazarlığına yön vermesinden bahsedilir. Eniştesinin, yazarın edebiyata başlamasında ve edebiyata olan sevgisinin pekişmesinde büyük rolü vardır. Böylece, eniştesinin Ağaoğlu’nun düşünce dünyasında iz bıraktığı açıktır. Dolayısıyla bahsi geçen eserler; Ağaoğlu’nun yazarlığının şekillenmesinde önemli bir yere sahiptir.

Öte yandan, Guin de Joyce ve Dedalus ile Woolf arasında üçgen oluşturur:

“Stephen, askerin yahut azizin ahlaki sorumsuzluğunu kucaklayarak, daha önemsiz yükümlülüklerini ve duygularını yüce bir dava uğruna feda eder. Bu kahramanca tutum, Gauguin Duruşu, norm olarak kabul edilmiş sanatçı için doğal addedilmiş ve bu tavrı takınmayan sanatçılar bir parça aşağı ve ikinci sınıf hissetmeye başlamışlardır. “ (Guin, 1989, s. 332).

Lakin Woolf hariç. “Bir kahramanın yazar olabileceğinden emin değilim” dedi.

Ne zaman bir yazarın kahraman tavrı takındığını görsem Woolf’a hak vermeden duramıyorum. (Guin, 1989, s. 333).

Guin metinlerarası açıdan ilişki kurarak, tercih edilen tarzın dışına çıktığı için Woolf’u takdir eder. Joyce’nin karakterinin ahlaki değer sınırlarının dışına çıkmasına rağmen, davasına olan bağlılığını ve bu uğurda kendisini feda ettiğinden dolayı onu yücelttiğini belirtir. Diğer eserlerde kahraman ile yazar

ayrımı görülmekteyken, Woolf'un ise kendisi kahramandır. Escarpit'e göre, bir yazar yanılmamak için mekân ile zaman arasında bağlantı oluşturmmalıdır. (Escarpit, 1961, s. 116). Bu nedenle Guin, Woolf'un eserinde kahramanının kendisinin olması ve yazarın kendisine has mekânını yaratmasını geleneğin dışında bulmuştur. Bu bağlamda Guin Woolf'un edebiyatta yeni bir soluk getirdiğinden dolayı onu cesur bulmuştur.

Diğer taraftan Ağaoğlu yabancı eserlerin eleştirisini yaptıktan sonra yerel eserlerin eleştirisine yönelmiş ve *Yar Bükü* eserini birçok yönüyle eleştirmiştir:

“Talip Apaydın'ın *Yar Bükü'nü* de okudum. Daha çok su sorununu işliyor. Roman, her şey yolundaymış gibi umutlu bitiyor. Bizdeki romanların çoğunda ne çok şey değişip gelişerek hep olumlu bir sonuca ulaşıveriyor, işte bu beni şaşırtıyor. Galiba böyle eserlerde romanın istediği değil de yazarın istediği gerçekleşmekte. İyi ama yazarın ruhunda bir daralma yoksa niye yazarak yaratmaya kalkışsın ki?” (Ağaoğlu, 2014, s. 110-111).

Ağaoğlu, Apaydın'ın eserinin eleştirisini yaparken birçok unsura dikkat çekmektedir. Yazar, *Yar Bükü* adlı eserin konusu bakımından gerçekçi olmasına rağmen eserin mutlu bitmesini yapay bulmuştur. Ağaoğlu'na göre, Apaydın eserini yazarken iç dünyasındaki sıkıntıyı aktarmadığını bu sebeple sanatsal olarak eksiklik bulunduğunu belirtmiştir. Freud psikanaliz bağlamında yazarların nevrozlu olduklarını bu sebeple içlerine kapandıklarını belirtir. Böylelikle yoğun şekilde arzu duyduklarını, fakat elde etmek istediklerine de bir o kadar uzak olduklarını ifade eder. Dolayısıyla yazar, duygusal boşluktan dolayı rahatlamayı bekler. (Freud, 2018, s. 444). Bu bağlamda Ağaoğlu'nun yazarın eseri mutsuzluk anında kaleme alması gerektiğini belirtmesi, Freud'un yazar ile psikanaliz ilişkisine dair görüşüyle uyusmaktadır.

Ağaoğlu yazmayı içsel sıkıntıya dayandırırken, Guin de Savaş ve Barış (*War and Peace*) ile Romeo Juliet'teki çatışma unsuruna değinmiştir:

“*Savaş ve Barış*'ın olay örgüsü var mıdır? O olay örgüsü faydalı veya anlamlı bir şekilde bir dizi çatışmaya indirgenebilir mi? iki aile arasındaki çatışmanın

hikayesidir ve olay örgüsü iki bireyin bu ailelerle yaşadığı çatışmayı içerir. Peki içerdiği başka hiçbir şey yok mudur? Sıradan bir kan davası hikayesinden öteye gitmeyecek bu hikâyeyi bir trajediye dönüştürmez mi? hikâyenin bundan ibaret olduğunu söylemek varoluşun bir yönünü çatışmayı kullanmak ve aslında kapsamadığı ve içine almadığı diğer yönleri de ona dahil etmek, teslim etmektir.” (Guin, 1989, s. 285).

1987 tarihli denemede Guin, Tolstoy’un eserindeki konunun insanın doğasındaki negatif elementlerden oluştuğunu ve bu durumun çatışma yarattığını belirtir. Böylelikle Guin, Tolstoy’un, varoluşsal sancıları, insanın içsel çatışmalarında yaşamış oldukları sorgulamalarını yansıttığını ifade eder. Guin, diğer bir örnek olarak, Shakespeare’inin eseriyle bağlantı kurarak, eserdeki trajedinin sadece kan davası olmadığını aynı zamanda duygusal çatışmalar içerdiğini de vurgular. Çetin’e göre, metin içerisinde karakterler, olay örgüsü vb. ilişkisi kendiliğinden doğal bir şekilde oluşur. İlişkinin çoğalması veya azalması da çatışmaya bağlıdır. (Çetin, 2015, s. 189). Bu bağlamda Çetin ve Guin’e göre bir metinde asıl önemli olan, insan psikolojisiyle kurgulanan çatışmadır.

Guin bir metindeki çatışmaya değinirken, Ağaoğlu ise, insanların, yazarın metinden esinlenmesini özgünlük dışı görmelerine karşı çıkmıştır:

“*Sessiz Bir Adam* adındaki oyunum geri gönderildi. Çehov’un *Hoppa Kadın* (*The Grasshopper*) öyküsünden 'esinlenerek' yazmıştım ve oyunun başına da bu notu düşmüştüm. Esinlenme dedimse, bu hikâyenin kafamda bir fikir çaktırmasından ibaret bir esinti, bütünüyle de yerli malı. İade bana: "Oyununuz iyi, beğenildi fakat eser seçimi sadece özgün oyunlar için yazık ki esinlenmeler kabul göremiyor.” (Ağaoğlu, 2014, s. 142).

“Japonların geleneksel Kabuki tiyatrosundan esinlendiğine göre, kendi adlarıyla var olamazlar. Eğer esinlenmek, ayrıca yararlanmak bu anlamda bir sorunsal nasıl oluyor da Atçalı *Kel Mehmet, IV. Murat* özgün işlerden sayılıyor?

Bu yeni eserler seçme işinde asıl yoğun dedikodu roman türü üstüneymiş.”
(Ağaoğlu, 2014, s. 142-143).

Ağaoğlu, Çehov’un Hoppa Kadın hikayesinden ilham alarak, kendi oyununu tamamen özgün temeller üzerine kurmuş olmasına rağmen, oyunu özgün görülmeyip iade edilince öfkelenmiştir. Bu durumun üzerine yazar, Kabuki tiyatrosu, Atçalı Kel Mehmet ve IV. Murat gibi isimlerin de esinlendiğini vurgulayarak, esinlenme ve taklit arasındaki ayrıma değinmiştir. Ağaoğlu, esinlenmeden bir eser yaratmanın mümkün olmadığını ifade ederek, kendisine yapılan haksızlığı ortaya koymuştur.

Diğer taraftan Guin, feminist yazarların eserlerinde bir kadını anneliğiyle ele almadığını; anneliğin dezavantaj değil, bir avantaj olduğunu savunarak, edebiyatta anneliğin yeri ve anneliğin temasa geçtiği unsurları açıklamıştır:

“Kadın yazar feministler arasında bile sıklıkla hamile-doğuran-çocuk bakan birinin cinselliğiyle değil, bir sevgilinin cinselliğiyle ele alınıyor. Anne hâlâ kaybolma eğiliminde. Sanatçı annenin kaybolmasıyla kazanılabilecek çok şey olan bir alanı kaybediyoruz. Alicia Ostriker böyle düşünüyor. “Bir kadın sanatçı için anneliğin avantajı” diyor, daha önce hiç kimseden böyle bir şey duydunuz mu? Bir kadın sanatçı için anneliğin avantajı sanatçıyı yaşam, ölüm, güzellik, çürüme kaynaklarıyla ani, dolaysız ve zaruri bir temasa geçirmesidir.”
(Guin, 1989, s. 342)

Guin, Ostriker’in anneliğin herhangi bir engel olmayacağını tam tersine, kadın sanatçı için bir avantaj olabileceği ifadesini sıra dışı bulmuştur. Guin, metin ve annelik ilişkisinde birçok iyi veya kötü etkenin anne ile zorunlu olarak temasa geçtiğini belirtmiştir. Ona göre annelik, ilk önce insan varoluşunun kaynaklarına ardından da sanatın gerçekliğine temas etmektedir. Dolayısıyla annelik kadın sanatçılar için zengin bir ilham kaynağı olabilir. Guin, hayat ve ölüm gibi temaların sanatçının eserine nitelik katabileceğini düşünmektedir.

Öte yandan Ağaoğlu *O Jerusalem* belgesel romanındaki Filistin, İsrail, ABD ve Almanya arasında bir bağ kurarak, birçok unsuru öne sürmüştür:

Hemingway'in Klimanjar'o'nun Karlari (The Snows of Kilimanjaro) romanındaki küçük küçük bölümler ne kadar yazarın içe dönük, politik ve toplumsal hesaplaşmaları ise, gazeteci Dominique Lapierre'le yardımcısının belgesel romanı (*O Jarusalem*) dışa dönük. (Ağaoğlu, 2014, s. 240).

“Soğuk savaşın baslarında ABD ile Ortadoğu bilinmez hesaplarına yaklaşmayı denemiş bir kitap. İsrail kurulmadan çok önce ve Almanya'dan gizlice gönderilen, denizden karaya da gizlice çıkarılan montaja hazır silah fabrikası parçaları. İsrail, Filistin'e karşı varlığını sürdürmek için demek ta ne zamandan silah fabrikalarının sahibi kılınmış? Güneydoğumuzun derinlerinde emperyalizme karşı bir devletin varlığına sevinmiş bulunduğum ülke İsrail.” (Ağaoğlu, 2014, s. 241).

12 Haziran tarihli günceye göre Ağaoğlu, Hemingway ile Lapierre'nin yardımcısının belgeseliyle karşılaştırma yaparak, edebi anlatım olarak içe dönük ve dışa dönük olmak üzere farklarını ortaya koymuştur. Bunlara ilaveten yazar, İsrail'in kuruluş yıllarına ait materyalleri incelemiştir. Yazar bu materyallerin sonucunda, ABD ile Almanya arasındaki gizli silah dağıtımlarını ve bölgedeki emperyalist menfaatleri de tespit etmiştir. Genel itibariyle Ağaoğlu İsrail'in kuruluş yıllarına eleştirel bir bakış açısı sunmaktadır. Bu sebeple yazar hem birikimlerini okura sunmak hem de okuyucuyu olayların arka planlarını düşündürmeye sevk etmiştir.

Ağaoğlu politik görüşünü okuruna sunarken, öte yandan Guin de *Yıldız Savaşları ve Tertium Quid*'de *Işık* adlı bilim kurgu filmindeki ses ve görüntü rahatsızlığını dile getirmiştir:

“*Yıldız Savaşları* (Star Wars) ve *Tertium Quid*'de ışık da çoğunlukla en yüksek parlaklık derecesinde ses ise zalimane bir biçimde kullanılıyor. İlk izleyişimin ardından, Yıldız Savaşları'nın sonu beni hep rahatsız etti. Amma da matrak saçma sapan güzel bir film. Sonu, mesela. Sanıyorum gözlerimizin yaşlarla

dolması, buğulanması falan bekleniyor, peki ama neden? Gün gelecek, bir bilimkurgu filmi çekecekler.” (Guin, 1989, s. 367-368).

Guin filmdeki sesin ve parlaklığın fazla kullanımının gereksiz olduğunu ve bunların kendisini rahatsız ettiğini dile getirirken; “*Amma da matrak saçma sapan güzel bir film.*” ifadesiyle yazarın filmi absürt fakat güzel bulduğunu belirtmesi de ironiktir. Film yapımcısının seyircinin ağlama beklentisini de yersiz bulmuştur. Bunlara rağmen, yazar gelecekte bilim kurgu türünde iyi bir film yapılacağını umut ettiğini belirtmiştir.

Diğer yandan Ağaoğlu ise, Beauvoir’ın eserindeki bağımsızlık konusuna değinir:

Simone de Beauvoir’ın *Kadın’ını (The Second Sex)* okudum: “Bağımsızlığa Doğru”. Bağımsızlık gelecek, geldi bile: Yeni bağımlılıklarla. Simone, Sartre’la el ele kol kola... Ne kadar bağımsız! *Onun kitabındaki ölçülerle tartılamaz bizim bağımsızlığa doğru verdiğimiz omuzlar.* (Ağaoğlu, 2014, s. 124).

22 Aralık tarihli güncesine göre Ağaoğlu, Beauvoir’ın eserindeki özgürlük arayışına eleştirel bir dille değinir. Ona göre, bağımsızlığın ortaya çıkması diğer bir bağımlılığı getirecektir. Diğer unsur, Simone ile Sartre’nin ilişkisinden dolayı bağımsızlık arayışının inandırıcı olmadığını düşünmektedir. Ağaoğlu son kısımda, Türkiye’deki bağımsızlık mücadelesiyle, eserdeki mücadeleyi mukayese ederek, Türkiye’deki mücadelenin daha sert ve çok can kaybına sebep olduğunu vurgular.

Ağaoğlu bağımsızlık arayışını tartışır, Guin de Carolyn See’nin eserindeki Doğu- Batı açısından ele alır:

“*Golden Days*’da hayli hicivsel bir Kaliforniya yaşam tarzının yer aldığını, kadın kahramanın keyifli ve güneşli bir yere geldiğini ve orada her şeyin sonunu gördüğünü bildirir. Bir duvar; Doğuluların gerçekliği Kaliforniya’dan ayırmak için zihinlerinde ördükleri bir duvar. Doğulular Kaliforniya’ya yaşamaya geldiklerinde *Wall Street* gazetelerini okur ve bu gerçektir derler.” (Guin, 1989, s. 443).

Guin, *Golden Days* eserinde Kaliforniya da yaşayan Doğulu insanların şehre ne şekilde baktıklarını ele almıştır. Guin eserde geçen başlangıçta güneşli bir yer olarak tasvir edilen şehrin, ilerleyen kısımlarda aslında öyle değilmiş gibi anlatılmasının sebebinin Doğuluların ön yargısından kaynaklı olduğunu ifade eder. Bunlara ilaveten yazar, Kaliforniya da yaşamaya başlayan Doğuluların orayı anlamakta güçlük çektiklerini ve böylelikle şehre karşı ön yargı taşıdıklarını belirtir.

Guin Doğu- Batı sorununu ele alırken, Ağaoğlu, Adıvar'ın *Türkün Ateşle İmtihanı* adlı eserdeki farklı bir konuya dikkat çeker:

“Halide Edip'in *Türkün Ateşle İmtihanı*'nı okudum. Yıllar önce okuduğum romanları, kitapları şimdi yeniden okuma ihtiyacı duyuyorum. Bu yeni okuyuşumda kitaptan, ilkinde yanımdan bile geçmemiş iblisçe, belki de kadınca bir fikir çıkardım. Halide Edip Mustafa Kemal'i önce kuzeni Fikriye'den, sonra da İzmirli Latife'den kıskanmış bana kalırsa. Bu duygu satırlar altında incelikle gizlense de sezilebiliyor.” (Ağaoğlu, 2014, s. 138).

Özellikle son sayfalarda, kıskançlığın üstü yıkkınlıkla gayet güzel örtülmüş. Mustafa Kemal'in onu Bursa'ya uğurlarken, Halide 'Hanımefendi'ye "Siz de birlikte gidiniz," dediği an, Onbaşı'nın kadınsı umutlarının yıkıldığı, yıkımdan 'vefasız Paşa!' homurtularının yükseldiği andır. (Kulaklarım amma da hassasmış, ha.) (Ağaoğlu, 2014, s. 139).

Ağaoğlu, Halide Edip Adıvar'ın Mustafa Kemal Atatürk'e ilgi duyduğunu ve Ata'nın etrafındaki kadınları Adıvar'ın kıskandığını sezmiştir. Bu durumun açıkça görülmesi de anlaşıldığını belirtir. Bu bağlamda Ağaoğlu, Adıvar'ın Atatürk'e karşı hissettiği ilgiyi ve kuzeni Fikriye Hanım ile Latife Hanım'a yönelik düşüncelerinin günlüğünde yer aldığını belirtir. Daha sonra Atatürk'ün Adıvar'ı başka şehre göndermesinin üzerine Adıvar'ın sinirlendiğini ifade ederek, yazar Adıvar'ın homurdanmalarının kulağına kadar geldiğini mizahi bir şekilde anlatmıştır.

Ağaoğlu kendi perspektifinden Adıvar'ın eserini Guin de John Gardner'in eserini yorumlamıştır:

“Freddy'nin Kitabı (The Book of Freddy), amatör yahut özensiz fantezi yazarlığının mutlak göstergesi bulanık detaylar, zırva ve şişirme bir mamul, bu sadece fantezi, dostlar, dolayısıyla da pek bir önemi yok gerçekten beyanında bulunan aptalca anakronizmdir. Halbuki fantezide çok daha fazla önemli vardır, zira fantezide sıradan bir dünyevi zeminde durmayız, tek dayanağımız fanteziyi kuran kişidir. Tek uzay gemimiz yazardır.” (Guin, 1989, s. 382-383).

Guin bir yandan Gardner'in eserindeki bulanık detaylar ya da yazarın hakimiyetinden dolayı şişirilmiş bulduğu unsurların eserin değerini düşürdüğünü belirtirken, diğer yandan yazarın hayal gücünü takdir etmektedir. Bu nedenle Guin, eserdeki en önemli unsurun yazar olduğunu savunmuştur. Dolayısıyla, Guin fanteziyi uzaya, gemiyi de yazara benzeterek, fantezi uzayında yol almanın ancak yazarın rehberliğiyle olabileceğini vurgulamıştır.

Guin bir diğer bilim kurgu eseri olan Lessing'in *Şikeste (Shikasta)* kitabını ele alarak, eserin hırsla yazıldığını fakat kötü bir şekilde kurulduğunu ifade etmiştir:

“Şikeste'ye yazdığı önsözde kendi nezdinde modern romancının bilimkurguya ne borçlu olduğunu kendine has bir açıklıkla anlatır. "Spekülatif kurgunun" saygınlığına bile sığınmadan kitabını bir bilimkurgu eseri olarak tanıtır ve ben de minnetle, bu eseri aynı şekilde değerlendireceğim. Umumiyetle gayretli ve aşırı hırslı bir şekilde yazılmış kötü bir şekilde kurulmuş, iyi bir editörlükten geçmemiş, son derece umut vaat eden bir ilk roman, bu yazar sanatı öğrendiğimizde birinci sınıf yazarımız olacak.” (Guin, 1989, s. 372).

Guin, Lessing'in eserini birçok yönden değerlendirmektedir. Öncelikle, eserin istikrarlı ve uzun çalışmaların sonucu olduğunu ve özgün tanımlamalar içerdiğini belirtir. Bu bağlamda, bilim kurgu türünde ilk eser olmasından dolayı beğendiğini dile getirir. Ancak metnin kurumunda ve editörlüğünde gördüğü zayıflıktan dolayı

eksik bulur. Jauss'a göre, bir metnin ortaya çıktığı ilk andan itibaren okuyucusunun zevkine hitap etmesi veya okuyucuyu hüsrana uğratması gibi durumların, okurun metni estetik açıdan değerlendirmesi için önemlidir. (Jauss, 1982, s. 49). Dolayısıyla Guin, bu tarz eserlerin fantezi türü için önemini vurgulamıştır.

Genel itibariyle Guin, Lessing'in eserini ümit verici gördüğünü ifade etmektedir.

Guin, Lessing'in eserini, Ağaoğlu da Erdal Öz'ün hikayelerini eleştirir:

“Erdal Öz'ün *Güvercin* adlı öyküsünde, anlattığı şeyden çok, anlatma biçimi rahatsız etti beni. Yapay, acemi, nasıl desem aşınmış, evet aşınmış. Bir üslup ve kurgu. Oldu, uygun söz tam bu; Aşınmışlık. Fakat bunlarda da fazla bir kendini beğenmişlik kokusu alıyorum ki, bu itici. Mavicilerin başlangıcı çok daha samimiydi.” (Ağaoğlu, 2014, s. 218).

Ağaoğlu, Erdal Öz'ün hikayesindeki anlatım biçiminin ve kurgusunun yapay olduğunu belirterek, hikâyeyi aşınmış olarak nitelendirir. Yazar, Öz'ün başlangıçta içten davrandığını fakat ilerleyen zamanlarda tavrının değiştiğini belirtmiştir. Böylelikle Ağaoğlu, Öz'ün çizgisinin dışına çıktığını vurgulamış ve onu kendini beğenmiş biri olarak nitelendirmiştir. Böylelikle Ağaoğlu, Öz'ün grubun çizgisinin dışına çıktığını söyler.

Öte yandan Guin, Maggie Scarf'ın eserindeki feminist unsurları değerlendirir:

“*Bitmemiş İş'te (Unfinished Business)* Ev ve maaşlı çalışanlar; ev ve bebekler yahut ofis ve kariyer, fark etmiyor: İçinde yaşadığı toplum tarafından kendisini doğuştan kaybeden olarak görmesi öğretilen bir insanın kendisini kazanan biri gibi hissetmesi zor olacaktır. Maggie Scarf mühim bir konuyu, depresyondaki kadınları ele alan, mühim bir kitap.” (Guin, 1989, s. 395).

Semptomlar arasında zevk alamama, düşünme ve hatırlama güçlüğü, kararsızlık, asabiyet, yorgunluk uyku sorunları, iktidarsızlık veya frijidite, keder, kişinin kendisi ve duyduğu acı dışında hiçbir şeye ilgi duymama vardır. Bunlar Scarf depresyonu tanımlar. (Guin, 1989, s. 396).

Guin, Maggie Scarf'ın eserinde kadınları çalışan-çalışmayan, çocuklu-çocuksuz şekilde ele aldığını, bu kadınların her hâlükârda toplum tarafından kaybeden veya niteliksiz olarak hissettirileceğine değinmiştir. Yazar toplum tarafından değersizleştirilen ve dışlanan kadınlarda ağır depresyon, hayattan zevk alamama, unutkanlık, uyku problemleri sürekli yorgunluk ve acıya odaklanma gibi rahatsızlıkların görüldüğünü belirtmiştir. Guin bahsi geçen kadınların Scarf'ın hastaları olması ve Scarf'ın kadın hastalarında psikolojik unsurları tespit etmesinin üzerine literatüre *Scarf Depresyonu* olarak geçtiğini belirtmiştir.

Guin, kadın kimliğine değinirken, Ağaoğlu ise, Rochefoucauld ve Dostoyevski'nin Tanrı- insan ve inanç konusundaki tartışmalarını masaya yatırır:

Rochefoucauld, “İnsanoğlu bir canlı hücre yapmayı başarıncaya kadar Tanrı'ya inanmaya devam edeceğim.” sözü bana kalırsa, insanın içsel özgürlüğe kavuşmasından dem vuruyor. Allah'a inanıp inanmamanın boyutlarını kurcalıyor. (Dostoyevski romanlarının düşündürdüğü gibi.) (Ağaoğlu, 2014, s. 292).

Ağaoğlu, Rochefoucauld'un bir insanın hücreyi üretemeyeceğini, bunun sadece Allah'a mahsus bir özellik olduğunu belirtmesinin altında birtakım sorgulamanın yattığı düşüncesindedir. Bu durum, Ağaoğlu'na göre, Rochefoucauld'un Allah'a inanıp inanmamak arasında kaldığının göstergesidir.

Bu bağlamda Ağaoğlu, Rochefoucauld üzerinden herhangi bir eser ismi vermeksizin Dostoyevski'nin eserlerindeki Allah-insan ilişkisine atıfta bulunmuş ve iki yazar aracılığıyla, insanın inanç dünyasını tartışmıştır.

Diğer taraftan, Guin de diğer bir fantastik eser olan Molly Gloss'un *Kapıların Dışında (Outside The Doors)* eserini inceleyerek, fantastik eserlerin önemini vurgulamıştır:

“Fantezi üçlemelerinin üretim bandında plastik oyuncaklar kadar cafcacflı bir şekilde yuvarlandığını gören biz huysuzlar çoğunlukla MacDonald, Dunsany, Eddison ya da bir Morris tarafından yazılan fantastik bir romanın eski kitabevlerinin küf köşesinde saklanan nadide, utangaç, bir yaratık olduğu günlerin hasretini çekiyoruz.” (Guin, 1989, s. 439).

“Fantastik roman bir sanat olarak hem de mühimdi; hakikaten sıra dışı bir zihnin tutkulu dışavurumuydu. Gerçekten sıra dışı bir zihnin tutkulu dışavurumu olan bu kitap, Molly Gloss'un ilk romanı, deneyimin kesinliğiyle ilerliyor. Kurmaca dünyası ne bir girişe ne de bir mazerete dayanarak kuruluyor: Burada böyle. Sıra dışı bir kabiliyete sahip.” (Guin, 1989, s. 440-441).

Guin ilk bölümde, okuyucuların fantastik kitapları, plastik oyuncaklar gibi cafcaflı kapaklara sahip ürünlerden seçtiklerini belirtmiştir. Ona göre; MacDonald, Dunsany, Eddison ve Morris gibi yazarların kitaplarının az satılmasının ve kitapçı raflarının küflü köşelerinde yok olmasının sebebi, bahsi geçen cafcaflı kapaklı kitapların popülerliğiyle ilgilidir. Böylelikle, Guin fantezi türünün ticarileştirildiğini niteleyerek, asıl önemli olanın kitabın kapağı değil, içeriği olduğunu ifade eder. Bu nedenle diğer fantastik kitapların yeterince tanınmadığını ve hakkettiği değeri bulamadığını vurgulamıştır. Bu bağlamda yazar, kitabında bu esere yer vererek, okuyucunun dikkatini çekmeye çalışır. Ayrıca Guin, Gloss'un özgün zihniyeti ve çarpıcı bir dışavurumculuğundan dolayı bu eserin fantastik tür için önemli olduğunu ifade eder.

Öte yandan Ağaoğlu; Flaubert, Hubert ve kendisi arasında ilişki kurar:

“Rouen'ı iki adımcık kuzeyimizde bırakıp Normandiya'nın batısına doğru yol alırken bir ara Hubert de yanımızdaymış, hissine kapıldım. Halim dahil, dördümüz Criel sur Mer'e ilk gidişimizde, o güzel günlerimizde bana Flaubert'ten söz açmış yazarın doğum yeri Croisset'in çok yakınında olduğumuzu anlatmış, Emma Bovary'nin posta at arabasıyla Rouen'a kaçışlarını neredeyse romandaki betimleme üslubuyla anlatmıştı. Flaubert mi, yoksa Hubert mi olduğunun rüyasını görmek gibi şey. Ölü, ikisi de tanıdık. “ (Ağaoğlu, 2014, s. 179-180).

Ağaoğlu, Rouen şehrinden geçerken, Emma Bovary'in eserlerinin vasıtasıyla, Flaubert'in yaşamına ve ruhuna değinir. Yazar 'Flaubert' ile 'Hubert' isimleri üzerinden bir kelime oyunu yaparak; yazar, metin ve mekân bağlamında bir perspektif sunmuştur.

Ağaoğlu, Gustave Flaubert hakkındaki düşüncelerini sunarken, Guin ise Mervyn Peake ile ilgili eleştirisini aktarmıştır:

Peake'nin *Peake'in Gelişimi (Peake's Development)* kitabıyla ilgili tek hayal kırıklığım Peake'nin en iyi işlerinden derlenmiş olmaması. Bunu okuyanlar anlayacaktır. Onun eserlerindeki çizimlerini görenler, onun kendine has yeteneğini fark edecektir. (Guin, 1989, s. 407-408).

Guin, Peake'nin eserlerini özgün olarak nitelendirirken, aynı zaman sürükleyici olmasına dikkat çeker. Ayrıca Guin yazarın en iyi yazılarının metne koyulmamasından dolayı sitem etmiştir. Diğer yandan yazarın hem çizimlerine hem de eseri kaleme alması bakımında özgünlüğünü ve sıra dışılığını vurgulamaktadır. Genel itibariyle Guin, yazara hayranlık duymasının yanı sıra eksik yönlerine de işaret etmiştir.

Genel itibariyle, iki yazar yerli ve yabancı eserleri süzgeçlerinden geçirmiştir. Ağaoğlu okuduğu bazı eserlerde geçmiş yaşantısını bağdaştırmış, bazılarında da bahsi geçen eserlerdeki toplumsal olayları kendi dönemindeki toplumsal sorunlarla karşılaştırmıştır. Bunlara ilaveten yazar, yeni eserlerde tespit ettiği tekrarlama ve aşınmışlığı sık sık dile getirmiştir. Diğer taraftan Guin, kadın yazarların önemini ve erkek yazarlar gözünden kadın yazar meselesinin nasıl yazıldığını göstermek için okuyucularına belli başlı kitaplar tavsiye etmiştir. Bunların yanı sıra yazar, edebi alanda fantezi ve bilim kurguya gerek olduğunu bu türlerin özgün doğası sebebiyle kendisine yakın bulduğunu dile getirmiştir. İki kadın yazarın da Woolf hayranlığı ilgi çekicidir. Özellikle Guin, Woolf'un *Jacob'ın Odası (Jacob's Room)* adlı romanın da kahraman olduğu için bu durumun edebiyatta ilk olduğu sebebiyle yazarın cesaretini takdir ettiğini belirtmiştir.

4. SONUÇ

Araştırmanın konusu Ursula K. Le Guin'in *Dünyanın Kıyısında Dans* ile Adalet Ağaoğlu'nun *Damla Damla Günler* adlı eserlerinin karşılaştırmalı edebiyat bağlamında incelenip değerlendirilmiştir.

DKD ve DDG farklı kültür ve edebiyatlardan doğmalarına rağmen iki kadın yazarın adı geçen eserlerde kadın kimliğini sorgulamaları, edebiyat hakkındaki yenilik arayışları ve toplumsal eleştirileri benzerlik göstermektedir. Her ne kadar Guin ve Ağaoğlu'nun eserleri üzerine çeşitli çalışmalar yapılsa da *Dünyanın Kıyısında Dans* ile *Damla Damla Günler* eserleri hakkında karşılaştırmalı edebiyat alanında iki eser odaklı karşılaştırmalı bir çalışma yapılmamıştır. Bu noktada bu araştırmayla, söz konusu olan boşluk doldurulmaya çalışılmıştır.

Dünyanın Kıyısında Dans ile Damla Damla Günler'de tespit edilen unsurlar:

1. Ağaoğlu ve Guin dün ile bugün arasında köprü kurarak, geçmişte ve yaşamış oldukları dönemdeki hataları dile getirerek, geleceğe yön vermeye çalışmışlardır.
2. İki yazar, okuyucuları tarafından anlaşılacak için samimi ve günlük dil kullanmaya özen göstermişlerdir.
3. *Dünyanın Kıyısında Dans*'ın bazı bölümlerinde hitabet tonlaması görülmektedir.
4. Gerek Ağaoğlu gerekse Guin, toplumun baskısına maruz kaldıkları için bazı dönemlerde yazarlıklarını yetersiz bulduklarını belirtmişlerdir.
5. İki yazar da kadın okuyucularına yol göstermeye çalışmışlardır.
6. İkisi de kendilerinin ve hemcinslerinin maruz kaldığı ayrımcılığa değinir.
7. *Dünyanın Kıyısında Dans* 'ta feminist unsurlar, *Damla Damla Günler*'de ise siyasi unsurlar sıklıkla dile getirilmiştir.
8. İki yazar da kendilerini bir yere ait hissetmez ve geçmişteki yaşantılarına özlem duyarlar.
9. İkisi de edebiyatın tekrarlandığını öne sürmüşler ve böylelikle edebiyata yeni bir soluk getirmeye çalışmışlardır
10. DKD'da *Karanlığın Sol Eli*, DDG'de *Ölmeye Yatmak* olmak üzere iki eserin yazılma serüvenleri detaylı şekilde dile getirilmiştir
11. Ağaoğlu'nun *Ölmeye Yatmak*'da Aysel Dereli 'nin intihar arzusunu ele alması, Guin'in *Karanlığın Sol Eli*'nde Genly Ai başta olmak üzere

karakterlerini androjen şekilde konu edinmesi, iki yazarın edebiyatta yeniliği aradıklarını göstermektedir.

12. Guin bir yazarın ölümüyle beraber şöhret kazanacağını belirtirken, Ağaoğlu ise, bir yazarın güncesini hayattayken yayımlaması gerektiğini ileri sürmüştür. Bu bağlamda, iki yazar, yazarlık ve ölüm olgusu etrafında farklı açılardan yaklaşmışlardır.
13. İki kadın yazarda Virginia Woolf'dan etkilenmiştir.
14. Edebi beslenme aracılığıyla; DKD'da *Man Made*, *Jacob'ın Odası* (*Jacob's Room*), *Kasvetli Ev* (*Bleak House*), *Savaş ve Barış* (*War and Peace*), *Golden Days*, *Freddy'nin Kitabı* (*The Book of Freddy*), *Şikeste* (*Shikasta*), *Bitmemiş İş* (*Unfinished Business*), *Kapıların Dışında* (*Outside The Doors*), *Peake'in Gelişimi* (*Peake's Development*) adlı eserler incelenmiştir. DDG'de ise, *Beyaz At* (*White Horse*), *Türkün Ateşle İmtihanı*, *Kadın* (*The Second Sex*), *Klimanjaro'nun Karları* (*Snows of Klimanjaro*), *Yar Bükü*, *Vatan Sağolsun*, *Ana* (*Мать*), *Toda Raba* gibi yerli ve yabancı olmak üzere birçok eserin eleştirisi yapılmıştır.
15. İki eser de toplumu bilinçlendirme amacı gütmektedir.

KAYNAKÇA

- Ağaoğlu, A. (2008). *Göç temizliği*. Türkiye İş bankası.
- Ağaoğlu, A. (2010). *Hayır*. Türkiye iş bankası.
- Ağaoğlu, A. (2014). *Damla Damla Günler*. Everest Yay.
- Andaç, F. (2000). *Adalet Ağaoğlu kitabı/ sen Türkiye 'nin en güzel kazasıdır*. Türkiye İş Bankası.
- Anders, C. J. (2024, 09 22). *The left hand of darkness at fifty*. The Paris Review: <https://www.theparisreview.org/blog/2019/03/12/the-left-hand-of-darkness-at-fifty/> adresinden alındı
- Apaydın, M. (2006). “Adalet Ağaoğlu’nun Dar Zamanlar üçlemesinde zaman kurgusu üzerinde bazı değerlendirmeler. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.
- Baratov, K. (1999). “*Dünya ’da 68*”, *68’in 30. yılı dünya, Gençlik ve Türkiye Sempozyumu, 68’liler Birliği*. Vakıf Yayınları.
- Barrow, C. a. (1987). The left hand of darkness: Feminism for men. *Mosaic: An Interdisciplinary Critical Journal*, 83-96.
- Barthes, R. (1993). *Göstergebilimsel Serüven*. Can Yayınları.
- Best, R. M. (2005). Deep-level comprehension of science texts: the role of the reader and the text. *Topics in Language Disorders*,, 65-83.
- Bulut, F. (2011). 68 kuşağı gençlik olaylarının uluslararası boyutu ve Türkiye’de Atatürkçülü anlayışı. *Dergipark*.
- Çetin, N. (2015). *Roman çözümleme yöntemi*. Akçağ Yayınları.
- Eagleton, T. (2014). *Edebiyat Kuramı*. Çev. Tuncay Birkan : Ayrıntı Yayınları.
- Eco, U. (1991). *Alımlama göstergebilim*. Çev. Sema Rıfat: Düzlem Yayınları.
- Enginün, İ. (2004). *Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatı*,. Dergâh Yayınları.
- Escarpit, R. (1961). *Das buch und der leser: Entwurf einer Literatursoziologie*. Sociologie de la litterature.

- Fırat, M. (1998). *XX. yüzyılda dilbilim ve göstergebilim kuramları*. YKY Yayınları.
- Fish, S. (1980). *Is there a text in this class?* Harvard University Press.
- Fiske, J. (1989). *Reading popular*. Routledge.
- Freedman, C. (2008). *Ursula K. Lee Guin ile sohbetler*. Mississippi Üniversitesi Yay.
- Freud, S. (2018). *Psikanalize giriş dersleri*. Çev. Selçuk Budak: Öteki Yayınevi.
- Göktürk, A. (1997). *Okuma uğraşı*. Yapı Kredi Yayınları.
- Guin, U. (1989). *Dünyanın kıyısında dans*. İthaki Yay.
- Hallowell, I. (2024, Ağustos 21). *Sage Journals*.
<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/000271626234000162>
 adresinden alındı
- Holland, N. (1990). *Holland's guide to psychoanalytic psychology and literature-and-psychology*. Oxford University Press.
- Holland, N. (2009). *Literature and the brain*. PsyArt Foundation.
- İser, W. (1972). *The reading process: a phenomenological approach*. New Literary History.
- İser, W. (1978). *The act of reading*. The Johns Hopkins University Press.
- Iser, W. (1994). *Der implizite leser. Kommunikationsformen des Romans von Bunyan bis Beckett*. Çev. Mehmet Toprak Berna Köseoğlu: Wilhelm Fink Verlag.
- Jauss, H. R. (1982). *Toward an aesthetic reception*. Newcastle University.
- Jones, H. A. (2011). *Balancing flux and stability: Ursula K. Le Guin's the dispossessed*. (Yüksek Lisans Tezi).
- Kaliç, S. (2012). *Tarihe adını yazdıran 100 büyük romancı*. Maya yayınları.
- Kamran, S. (2014). *Fantastic languages: C. S. Lewis and Ursula K. Le Guin*. (Doktora Tezi).

- Kaplan, M. (2014). *Tevfik Fikret Devir-Şahsiyet-Eser*. Dergâh Yayınları.
- Karpat, K. (2003). *Türkiye’de göçün ve gecekondunun tarihsel kökenleri*. İmge Yayınları.
- Kavalcı, T. (2017). Üç önemli kuramcı üzerinden alımlama estetiğinin incelenmesi ve bir uygulama. *Söylem Fioloji Dergisi*, 52-74.
- Kolcu, A. İ. (2015). *Edebiyat kuramları*. Salkımsöğüt Yay.
- Koyuncu, İ. (2019, 07 11). *Adalet Ağoğlu*. Türk edebiyatı isimler sözlüğü: <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/adalet-agaoglu> adresinden alındı
- Kükrer, M. (2021). Bir etnografi alegorisi olarak Karanlığın Sol Eli romanı. *DergiPark*, 517-535.
- Laurea, T. d. (2023). *The feminist science fiction of Ursula Kroeber Le Guin: The Left Hand of Darkness and The Dispossessed*. (Yüksek Lisans Tezi).
- Macit, M. (2004). *Edebiyat bilgi ve teorileri el kitabı*. Grafiker Yay.
- Moran, B. (2014). *Edebiyat kuramları ve eleştiri*. İletişim Yay.
- Özgür, A. (2006). *Göstergebilim*. Academia: <https://www.academia.edu/2345316/G%C3%96STERGEB%C4%B0L%C4%B0M> adresinden alındı
- Parla, J. (2023). *Edebiyat yazıları*. İletişim Yayınları.
- Rıfat, M. (1998). *XX. yüzyılda dilbilim ve göstergebilim kuramları*. YKY Yayınları.
- Roseblatt, L. M. (2018). *The transactional theory of reading and writing theoretical models and processes of reading*. Routledge Yay.
- Rosenblatt, L. (1978). *The reader, the text, the poem*. Southern İllinois Universty Press.
- Schorer, M. (1988). *Roman teorisi*. Çev. Sevim Kantarcıoğlu: Akçağ Yayınları.
- Sürgit, B. (2014). Adalet Ağaoğlu’nun Ölmeye Yatmak adlı romanında eğitsel sorunlar ve öğretmen imgesi. *Dergipark*, 142-156.

- Şahin, E. (2004). Malone Ölüyor ve Ölmeye yatmak adlı romanlara metinlerarası ve postmodern bir yaklaşım . *Folklor/ Edebiyat* .
- Şahin, E. (2009). *Leyla Erbil'in eserlerine feminist bir yaklaşım*. Erzurum: Doktora Tezi.
- Şahin, E. (2018). Adalet Ağaoğlu'nun Bir Düğün Gecesi'ne postmodern ve absürt yaklaşımlar. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 1-13.
- Uçan, H. (2006). *Yazınsal eleştiri ve gösterge bilimi*. Hece Yayınları.
- Worringer, W. (1985). *Soyutlama ve özdeşleşim*. Çev. İsmail Tunalı: Remzi Kitapevi.
- Yaşar, H. (2012). Azra: Gelenekselle modernlik arasında ideal bir karakter. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages*, 1133-1146.
- Yılmaz, Ö. (2001). *Okuma uğraşı- Akşit Göktürk*.
- Yücel, T. (1995). *Yazın gene yazın*. Yapı Kredi Yay.